

GUILLERMO CABRERA INFANTE

Nimfa nestatornică

Traducere din limba spaniolă și note de
LILIANA PLEȘA IACOB

*Curtea
veche*

BUCUREȘTI, 2011

Ces nymphes, je les veux perpétuer

STÉPHANE MALLARMÉ

Ceci n'est pas un conte

DENIS DIDEROT

Nota traducătorului

În perioada anilor '60–'70, în literatura cubaneză s-a petrecut un fenomen particular: sciziunea ideologică, determinată de factorii politici ai vremii, a determinat și împărțirea scriitorilor în două grupări ireconciliabile; pe de o parte, autorii de texte literare încadrate în viziunea „ortodoxă” a Insulei, iar pe de alta, scriitorii care au ales să se autoexileze, știind că nu aveau să-și revadă pământul natal atât timp cât avea să dureze regimul castrist. Dintre aceștia, numele care s-a impus poate cu cea mai mare forță a fost cel al lui Guillermo Cabrera Infante, care, după 1965 — când a avut loc ruptura sa definitivă de regimul lui Fidel Castro —, a ales să trăiască pentru scurtă vreme la Madrid și apoi, până la sfârșitul vieții, în Anglia. De acolo, toate gândurile lui, devenite obsesive, au fost concentrate asupra Cubei, pe care, în tot ce avea să scrie, avea să o reconstruiască, ori să o inventeze, scenariul său preferat fiind Havana anilor '50, cu sunetul valurilor și al boleroului pe fundal.

Nimfa nestatornică, unul dintre cele trei romane aflate în sertarul scriitorului în clipa morții sale, avea să vadă lumina tiparului la câțiva ani după aceea, în 2008.

La o primă impresie, romanul ar putea părea o nouă verigă în lungul șirag al „Lolitelor” literare. O „Lolită” havaneză, prezentată într-o cheie inedită. O dată în plus, însă, descoperim în paginile sale universul deja bine-cunoscut al scriitorului: literatură, film, pasiuni și obsesii, femei și bolero.

Cuba lui Cabrera Infante este o țară mai degrabă fictivă, dar pe care nimeni nu i-ar putea-o disputa, căci este plăsmuită din dorurile lui, în cuvintele lui, turnate, răsturnate și transformate în materie verbală pură. Aceasta este patria cea adevărată a exilatului, o patrie cu granițe capricioase, edificată pe postamentul limbii populare cubaneze. Jocurile de cuvinte multilingvistice de o excepțională virtuozitate alcătuiesc marca recognoscibilă a stilului său: vioiciune, surpriză, ireverență, sclipire, ascuțime a spiritului, o variantă ce dă savoare intelectuală graiului cubanez. Iată ce spune despre sclipitorul Cabrera Infante criticul literar peruan José Miguel Oviedo, în a sa *Historia de la literatura hispanoamericana*: „Cărțile lui par născute nu din intenția de a povesti vreo întâmplare anume, ci din umorul lingvistic extras prin distilarea cuvintelor... Acestea, și rezonanța lor umoristică, reprezintă adevărata temă a scriitorului... Manipularea burlescă a cuvintelor este esența artei sale, perenă sărbătoare întru slava libertății creatoare, dar și a carcerei din care nu poate scăpa.”

Liliana Pleșa Iacob

Dacă vei da de anglicisme, corectorule de text-probă, pe care mintea ta nu le aprobă, nu te-atinge de ele: așa e proza mea. Lasă-le cuminți în pagină. Să nu le miști, să nu se miște. La urma urmelor, povestea asta am scris-o-n Anglia, unde-am trăit mai bine de treizeci de ani. O viață, cum ar spune cumătrul meu Guy de Maupassant, *en passant*. *Des mots passant*.

Prolog

Conform fizicii cuantice, trecutul poate fi abolit sau, și mai rău, schimbat. Nu mă interesează să-mi abandonez și, cu atât mai puțin, să-mi schimb trecutul. Dar am nevoie de o mașină a timpului ca să-l trăiesc din nou. Această mașină e memoria. Grație ei pot retrăi acel timp nefericit, fericit uneori. Însă, spre norocul sau nenorocul meu, îl pot trăi într-o singură dimensiune, aceea a amintirii. Intangibila cunoaștere (tot ceea ce știu despre ea) poate schimba un lucru atât de concret precum trecutul în care a trăit. Pare s-o spună mai bine decât mine un cântec din zilele noastre: „Când obiectul imobil care sunt eu/întâlnește acea forță irezistibilă care e ea“. Fotonii pot să nege trecutul, dar întotdeauna se proiectează pe un ecran — în cazul de față, această carte. Unica virtute a poveștii mele este aceea că s-a întâmplat cu adevărat.

Istoria aceasta este mereu la timpul prezent, în ciuda timpului verbelor, care nu sunt altceva decât ajutoare pentru a crea sau a face credibil trecutul. O pagină, o pagină plină de cuvinte și de semne, trebuie parcursă, și această parcurgere se face mereu acum, chiar în clipa în care scriu cuvântul acum care se va citi imediat. Dar scriitura încearcă să forțeze lectura să creeze un trecut, să crediteze acel trecut — în timp ce trecutul povestit se îndreaptă spre viitor. Nu vreau ca cititorul să creadă în acel viitor, vlăstar al scrisului meu, ci să creadă în trecutul despre care citește. Aceste convenții — scriitură, lectură — ne permit ție și mie,

martorul, să ne întoarcem pentru a vedea unde am greșit, pentru a revizui, dacă se poate, persoana care am fost la un moment dat. Acel moment stă scris în această carte: a fost înscris.

Vor fi și momente în care ochiul care citește nu va crede ceea ce vede. Asta se cheamă ficțiune. Dar mereu e nevoie ca cititorul să confunde prezentul lecturii cu trecutul celor narate și ambele timpuri să se îndrepte spre căutarea unui viitor care să fie apogeul acțiunii în cadrul narațiunii. (Îmi plac rimele nepremeditate.) Trebuie amintit că orice narațiune este *în realitate* un flashback. Exemplul cel mai clar de flashback este povestirea lui Ulise despre aventurile și avaturile sale la curtea lui Alcinoos. Este un moment mai mult decât epic, dramatic, melodramatic chiar, pentru că istorisirea lui Ulise este precedată de notele muzicale picurate de liră și de cântul aedului curții. Povestitorii de basme își încep mereu istorisirea cu nelipsitul „A fost odată”. Cum orice ficțiune înseamnă întotdeauna a fost odată, narațiunea aceasta a mea nu poate fi altceva. Deși nu este nici pe departe o poveste despre vreo înaltă Poartă. Mai degrabă una despre o tristă soartă. Despre nimic.

A trebuit să fac o gaură în mijlocul realității. Eu eram, am fost cea gaură. Deși ar putea părea o declarație uimitoare, cum nu vreau să fie, Havana nu exista pe atunci. Îmi amintesc (e o amintire din copilărie care mă mistuie) o ilustrată din seria *Pirații de altădată*. Toate se vindeau împreună cu un biscuit, plătit odată cu cartea poștală, nouă sau nu, repetată adesea. Biscuitul era un pretext care totuși se mânca. Una dintre ele se numea „Străbătând puntea” și înfățișa un bărbat în picioare pe o scândură groasă situată în afara punții unei corăbii. Era un pirat. Un rechin¹. În prim-plan se vedeau cunoscutele figuri ale băștinașilor, cu săbii în mâini. De partea cealaltă, marea necunoscută și câțiva rechini înotând în jurul corabiei. Condamnatul

¹ Joc de cuvinte: sp. *bucanero*, „pirat”, și sp. *bocanegra*, „rechin”.

se afla pe punte, după cum spune proverbul englez, „între dracu' și adâncă mare albastră“.

Acum eu eram nefericitul de pe punte. Faptul că viața mea se nimerea să fie ca într-o ilustrată cu pirați era ceea ce se cheamă o ironie a sorții. Care-și luase răspunderea de a contamina totul. Era, cu-adevărat, ca o infecție. În vara aceea a dominat totul, așa cum o bacterie își pune pecetea asupra vieții. Dar a fost, într-un moment al întâlnirii noastre, o bacterie iubită care a produs o infecție fermecătoare. Cu larva-n mine-am trăit, bolnav, pentru o vreme.

Nu exista realitate în afara mea, în afara realității noastre. La fel ca în filme, timpul de pe ecran suspenda timpul de afară. Dar — asta o văd acum — viața nu e film, oricât de reală ar fi ea. Ce să mai spui de efectele speciale? Narațiunea încearcă să umple acest gol, dar acest gol reprezintă chiar centrul narațiunii, pentru că este, cine-ar fi crezut, Estelita însăși. O dată în plus, doar urma¹ rămasă în urma fugii.

Povestirea (a povesti, adică) implică riscuri. Unul dintre ele este riscul asumat în viață atunci când tu nu mai contezi. Viața este mereu la persoana întâi, deși știi bine cum va fi, „într-un final“, *finalul*. Persoana a treia, fără nicio îndoială, este mai sigură. Dar presupune totodată transmiterea la distanță, care e întotdeauna falsă. Falsa distanță este cea a romanului, apropierea de persoana întâi vine de la viață. Persoana a treia nu merge în nicio direcție. Totul este ficțiune, însă persoana întâi, atât de singulară, nu pare așa.

Viața este un fel de *prêt-à-porter* în cazul în care *prêt* este abrevierea lui „preterit“. Dacă vrea, Cititorul poate să creadă că nu s-a întâmplat nimic sau că această poveste a ziaristului sărac și a descoperirii lui n-a avut loc vreodată — decât, bineînțeles, în amintirea mea.

¹ Joc de cuvinte: *Estela*, nume feminin, și sp. *estela*, „dără de spumă lăsată de un vas în urma sa“.

Trecutul este o fantasmă ce nu trebuie convocată prin medii sau invocată prin sesam deschide-te. Este, în realitate, un *revenant* ireal al amintirii. Nu trebuie să pui mâinile pe masă, cu palmele-n jos, sau să găsești răspunsuri la cele trei bătăi rituale ori să întrebi „Cine-i acolo?”. Spiritul trecutului e mereu aici. Un pahar cu apă și o floare galbenă sunt de-ajuns. Nu trebuie să repeți fraze incantatorii sau *cast a spell*¹: toți morții sunt aici, vii, expuși într-o vitrină neagră, o cameră obscură, o lucrare artistică. Ființele de odinioară trăiesc fiindcă, pentru noi, ele n-au murit. Trăim pentru că ele nu mor. Noi suntem morții vii.

Doar în trecut vedem timpul ca spațiu. Totul e departe, la o distanță unde trecutul devine o imensă pajiște amețitoare, de parcă am cădea de la o mare înălțime, iar durata căderii, distanța, ne-ar face immobili, așa cum se întâmplă cu acei cățărători care-și dau drumul prin aer cu o viteză enormă, și totuși pentru ei nu există nicio cădere. Așa plonjăm în amintire. Nimic nu pare să se fi mișcat, nimic nu s-a schimbat, pentru că ne prăbușim cu viteză constantă, și doar cei care ne văd din afară, voi, cititorii, își dau seama cât de mult am coborât și cu ce viteză. Trecutul este acest tărâm nemișcat de care ne-apropiem cu o mișcare accelerată constant, dar traiectoria — timp în spațiu — ne împiedică să ne îndepărtăm pentru a avea o viziune neafectată de cădere — spațiu în

¹ „Să faci o vrajă” (în eng. în orig.).

timp — voluntară sau involuntară. Timpul, chiar oprit în loc, creează vertij, o senzație pe care numai spațiul o poate da.

Trecutul devine vizibil doar printr-un prezent fictiv — și totuși ficțiunea e sortită pieirii. Nu va rămâne, atunci, din trecut decât memoria personală, netransferabilă.

Nu mă interesează impostura literară, ci adevărul spus cu vorbe ce se înșiră în mod necesar unele după altele, chiar dacă exprimă idei simultane. Știu că o frază este întotdeauna o chestiune morală. Există o memorie etică? Sau e estetică, adică selectivă?

Memoria e un alt labirint în care se intră și din care uneori nu se mai iese. Dar sunt fantastice, nenumărate, coridoarele memoriei, deși există un singur timp real, cel pe care ți-l amintești — adică mi-l amintesc — acum, când mașina de scris este adevărata mașină a timpului.

A scrie, așa cum fac acum, nu înseamnă altceva decât una dintre formele adoptate de memorie. Scriu ceea ce-mi amintesc — îmi amintesc ceea ce scriu.

Între ambele acțiuni se află omisiunile — interstițiile, ceea ce rămâne. Adică gaura care sunt eu: spațiul timpului amintit.

E atât de ușor să-ți amintești, atât de greu să uiți... Nu așa spune cântecul? Sau spune...? Nu-mi amintesc, am uitat. A ține minte înseamnă a înregistra într-o limbă sau alta. Dar a uita nu are echivalent...

Iubirea e un dedal delicat ce-și ascunde centrul, un monstru obscur.

Tezeu, fiu al lui Egeu, numele tău este dorință. Ah, Ariadna, nu te-am abandonat în Naxos, ci la El Trotcha. Acum cobor în infernul amintirilor ca să te scot la lumină dintre morți. A trebuit să rătăcesc pe apele Letei, râu al uitării, labirint labil, ca să te reîntâlnesc. Caron, care nu mai lucrează pe podul de peste Almen- dares, ci șterge pentru un bănuț geamul ce înnorează salitra

Malecónului, m-a lăsat să te văd. Te-am revăzut și prin alt parbriz, al unui taxi de data aceasta.

Ea părea să fi murit — și e adevărat. Să fie oare moartea extensia infinită a nopții? Moartea face din viață un spațiu închis. Ar putea părea ciudat că, având acea miniatură (în sensul de mică și prețioasă operă de artă) lângă mine, eu mă dedau la reflecții despre bolero. Întâmplarea face însă că eseul acum îl scriu. Atunci n-am auzit decât muzica.

Ea a murit. S-a sinucis? Nu, a murit de moartea cea mai naturală: moartea naturală. În orice caz, a omorât-o timpul. Dar adevărul, teribil, definitiv, este că Estelita, Estela, Stella Morris e moartă. Acum eu sunt acela care i-a reconstruit memoria. Ea era o persoană, dar a sfârșit convertită în acel teribil destin, personajul.

Ea a murit departe de tropic, de Cuba. Dar în realitate ea nu era de la tropic sau din Havana sau de pe acea La Rampa unde am cunoscut-o — și a spune că am cunoscut-o este, desigur, absurd: n-am cunoscut-o niciodată. Nici măcar acum n-o cunosc. Dar scriu despre ea pentru ca alții, care n-au cunoscut-o, să și-o amintească. În ceea ce mă privește, ea a fost întotdeauna de neuitat. Dar acum, că e moartă, e mai ușor de amintit. Și când te gândești că ea nu există acum mai mult decât atunci când mi-o imaginez sau mi-o amintesc. E același lucru. Aș putea scrie minciuni, știu bine, dar adevărul e o invenție suficientă.

Spun că am cunoscut-o, dar ar trebui să spun că am întâlnit-o; pe stradă, într-o după-amiază, când nu era decât o rătăcită din suburbii prin centrul Havanei, pierdută. Dar pentru mine a fost o întâlnire. Există un bolero cântat de Peruchín, se numește *Añorado encuentro*¹, și exact asta s-a petrecut. Ce curios cum cântecele provoacă amintirea. Néstor Almendros mi-a spus, când a venit

¹ „Râvnită întâlnire“ (în sp.).

în vizită, iar eu pusesem la patefon *Down at the Levy* cântat de Al Jolson, că de câte ori auzea cântecul acesta își amintea salonul apartamentului, soarele care scălda mobilele, oamenii și marea acolo, departe, iar eu stăteam pe sofa, în tricou, ascultându-l pe bătrânul Al, Al cel dus dintre noi, Al *Down at the Levy, waiting for the Robert E. Lee*, care era un vapor cu zbatuiri ce naviga pe Mississippi în jos.

Am bătut din nou La Rampa azi-noapte. Nu era un vis, era o stare recurentă: amintirea. Mi-am amintit ziua când fusesem pe strada O (Zero, O, Oh) cu Branly. La Rampa era tânără, la fel și eu. Dar colțul cu O clocotea deja de viață.

Pentru mine Havana era atunci o insulă vrăjită, al cărei explorator și ghid deopotrivă eram eu. Pentru o vreme, mă crezusem și un Frank Buck¹ al amorului, care pătrundea în selvă ca s-o aducă, vie, și să trăim amândoi pentru a povesti — cu toate că doar eu puteam întinde o punte între relatare și relaxare. Havana, nu încape îndoială, era centrul universului meu. De fapt, era universul meu: o nebuloasă clară. A o străbate era un voiaj prin galaxie. Pe cer erau doi sori.

Imposibil ca povestea aceasta să se fi întâmplat cu cinci ani înainte. Pe-atunci, strada 23 dădea în strada L, iar La Rampa încă nu fusese construită. În fund, paralel cu Malecón, erau liniile de tramvai, și uneori se vedea trecând câte unul pe șinele acelea ce se sfârșeau puțin înainte de infinit. Hotel Nacional se afla, bineînțeles, acolo, cocoțat pe un parapet, dar unde azi se află Hiltonul era o groapă mare, cu fund plan de pământ lutos, unde câteodată bătusem mingea. Câmpul de joacă pe care nu câștigasem nicio bătălie dispăruse, spre a se preface în acest Câmp al lui Venus, nu al lui Marte, unde mi-a fost mai bine — aparent.

¹ Frank Buck — vânător și colecționar de animale sălbatice, dar și actor și regizor de film, de origine nord-americană, cunoscut și pentru cartea sa *Bring 'Em Back Alive*.

Totul a-nceput într-o după-amiază de iunie a lui 1957. Era cald, dar nu era foarte cald. Să ne-nțelegem. Suntem lipiți de Tropical Cancerului, zonă toridă, dar orașul e răcorit de Curentul Golfului. Mile întregi în larg, în apele teritoriale. În plus, mai era și aerul condiționat, la fel de obișnuit ca muzica de fond.

Nu cred că e rău dacă povestea unei femei începe cu un bărbat, pentru că bărbatul acela n-a avut nicio influență asupra mea, însă femeia, da. În plus, femeia era pe-atunci o fată tânără. Deși, pe de altă parte, bărbatul, Branly, a fost un factotum fatal: Mefisto pentru un tânăr Faust. În orice caz, datorită lui Branly am cunoscut-o atât de devreme, încât nici n-avea încă un nume.

Capul lui Roberto Branly se ivise deasupra ușii batante ce-i tăia gâtul lung. Ușa era din sticlă mată și lăsa să se întrevadă umbra corpului său firav în dreptul unei inscripții care spunea:

EIȚCADER

Ar fi putut recita: „Capul meu — niciodată mai dispus pentru ghilotină ca acum“. Dar nu era decapitat de tot, pentru că ochii încă i se încrucișau între ființă și neant. Acum încerca să folosească un șperaclu verbal pentru a deschide ușa mai larg, cu toate că niciodată nu era închisă.

— Ești ocupat sau doar preocupat? întrebă el cu un aer vijelios. Era evident că nu lucram, pentru că stăteam desculț, cu picioarele pe birou, scrutând tavanul în căutarea urmelor de fum. Trecuse ceva timp de când tot scoteam pe gură rotocoale.

— Deloc. Dar dacă nu lucrezi obosești la fel de tare.

— *Me pare.*

Trebuie spus că Branly nu vorbea italiana, dar Antonioni, cu lenea lui sensibilă, era cel activ dintre noi. Sau să fi fost sub pavăza lui Pavese? Branly era corector la revistă („sclav la galere“, spunea), grație intervenției mele, invenției mele, mai bine zis, și prelucra stilul altora la mezaninul de deasupra sălii mașinilor. Din pricina fumului, *Carteles*¹ devenea acum, la fel ca lumina zilei, o navă în curs de naufragiu.

¹ Revistă cubaneză, editată cu succes la Havana în perioada 1919–1960 și apreciată nu doar pentru caracterul ei popular, ci și pentru eleganța și bunul-gust al articolelor și ilustrațiilor.

— Ce-ai zice să mergem să mâncăm ceva? — idee salvatoare. Era secundul Lightoller, care nu-și abandona vasul, dar pe care *Titanicul* îl abandonase înainte de scufundare.

— Unde?

N-a citat, ca de obicei, vreun citat pentru a spune hai să mergem acolo unde după-amiaza se întinde până la cer, ca o pacientă adormită pe masa de operație. Slavă Domnului.

— La La Rampa.

— E prea departe.

— Dar e devreme pentru ființă.

— *Ol'rite*.

M-am ridicat să plec, nu înainte de a-mi pune pantofii.

— Gata, Arcane, dă-i, Dedale, cânta Branly.

Era o transfigurare — *Tod und Verklärung*¹ — a sloganului unui etern crainic de radio ce propunea tema lui Arcaño și a Minunățiilor sale: „Gata, Arcaño? Dă-i cu Dermos.” (Dermos era săpunul-sponsor). Cu vocea sa de catifea, crainicul transmitea și bolerouri, după ce spunea: „Domnule automobilist, dedică-ne un buton la radioul mașinii tale: are muzică înăuntru.”

— Atunci să ne îndreptăm, propuse Branly, spre gloria bolnavă a orei pozitive².

Uneori, Branly se dovedea a fi un poet ocult, cult, și nu m-a mirat că-l citase — *Carteles* devenise pentru el casa cu țitere —, de câteva ori, pe Eliot în după-amiaza aceea.

— Să-nveți pe dinafară labirintul în care tu, unul, te poți pierde, și Branly s-a dovedit a fi mai bun profet decât poet³.

¹ „Moarte și transfigurare” (în germ. în orig.), titlul poemului simfonic compus de Richard Strauss.

² Aluzie la poemul *Ash Wednesday* de T. S. Eliot: „Because I do not hope to know / The infirm story of the positive hour...”.

³ Aluzie la poemul *Little Gidding* de T. S. Eliot: „Nu vom conțeni cu explorarea / Și sfârșitul dibuirii pururi / Va fi s-ajungem de unde-am pornit / Și să cunoaștem locu-ntâia oară”, în vol. *Patru cvartete*, trad. de Sorin Mărculescu, București, Univers, 1971, p. 81.

— Unul și, uneori, doi, am adăugat, biet învățăcel.

Taxiul era un enorm catafalc negru. Motiv pentru care șoferul n-a putut intra pe strada O și-a trebuit s-o ia prin Humboldt, până la Infanta, unde am coborât. Am mers pe jos pe O, spre *Wakamba*. Numele era pseudoafrican, dar indica o cofetărie la modă, în spatele cinematografului *La Rampa*. Toată partea asta din Vedado¹ devenise rampantă de când prelungiseră, cu vreo doi ani în urmă, strada 23 până la Malecón. Pe aceste patru străzi erau mai multe cafenele, cofetării și *boîtes*² pe metru pătrat decât în tot restul Havanei. Aici își aveau sediul și canalele de televiziune și birourile de publicitate, ca să nu mai vorbim de zgomoțul făcut de mulțimea care se plimba, conversa și contempla trecerea timpului. Femei nenumărate într-un du-te-vino neîntrerupt. N-am fost atent la îmbrăcămintea lor, dar mi-am dat seama că erau femei pentru că le-am văzut fustele — deși ar fi putut prea bine să fie scoțieni.

— *Finis terrace*, a spus Branly, când am ajuns în fața intrării la *Wakamba*. Am pătruns înăuntru și ne-am așezat la bar. Branly a cerut un suc de portocale ospătarului, pe care l-a numit „amice”, ca și cum l-ar fi cunoscut. Cu Branly nu se știe niciodată.

— Sucul ăsta te face om, a explicat el.

Eu am cerut *pie*³ de mere și cafea cu lapte — pe care le-am azvârlit în gură fără să am habar de unde-mi venea graba. M-am ridicat să plec. Pe locul meu s-a așezat o femeie grasă, cu guturai. Și-a tras mucii cu un suspin, iar scaunul a scârțâit sub greutatea ei considerabilă. Dacă femeia grasă cu guturaiul ei nu s-ar fi așezat acolo, dacă n-aș fi auzit-o vorbind, aș mai fi rămas ca să mai beau o cafea simplă, în picioare, cum îmi era obiceiul. Cât

¹ Cartier havanez destinat clasei de mijloc superioare și familiilor foarte înstărite.

² „Discoteci” (în fr. în orig.).

³ „Plăcintă” (în eng. în orig.).

durează să ți se aducă un espresso simplu? Patru, cinci minute, poate chiar mai puțin — și nimic n-ar mai fi fost la fel.

— Ce au de mâncare azi? a întrebat femeia grasă.

— Răbdări prăjite, i-a răspuns Branly. Hai, ușteală.

N-am ieșit pe strada O, ci am traversat cofetăria, am urcat șapte trepte până la ușa din fund care dă spre rampa interioară a cinematografului tautologic numit — cum altfel? — *La Rampa*. Hotărârea s-a aprobat cu minoritate de voturi. Cofetăria, pasajul și intrarea de la cinema erau străjuite de niște panouri de bronz și sticlă, ce se deschideau printr-o comandă mecanică, reflectând, din întuneric, soarele strălucitor de afară, ca și cum ar fi fost o galerie de oglinzi multiple care produceau, pentru o clipă, confuzie. Ceva mai încolo era strada orbitoare cu trotuarul ca o fâșie de lumină. Până atunci totul fusese topografie, dar începea, fără s-o știu, vara fericirii mele. Am plecat de la cinema, fără să fi intrat.

A fost vară de-adevăratelea, pentru o vreme. A urmat decrepitudinea și, în cele din urmă, totul s-a sfârșit cu un soi de nefericire care a durat, ca de obicei, mai mult decât fericirea. Perioada estivală ar fi fost perfectă dacă aș fi știut să ciupesc coardele chitarei, ca Branly, și să mă strecur în iatacul cu balcon ademenitor al vreunei demoazele încântătoare, în acorduri aluzive de alăută — dar, cum eu sunt naratorul, va trebui să joc rolul ingraturui.

Mergeam eu pe La Rampa cu căldubarele care-mi fereau ochii de reflectorul dublu al Malecónului și-al mării fulgurante, străfulgurante, ca o oglindă dublă ce-așteaptă reflexia duală a lui Venus — și-n lipsa ei a vreunei venus. A oricărei venus. Poate veți fi știind ce este aceea o venus, dar sunt sigur că n-aveți habar ce sunt căldubarele. Sunt ochelari pentru soare sau, mai bine zis, împotriva soarelui, cu rame de metal, cei ieftini, de aur sau argint, cei scumpi: lentile de sticlă verde închis, ce garantează protecție

totală ochilor născuți la tropic. *Căldu bară* vrea să zică, presupun, barieră împotriva căldurii, deși ar trebui să se spună împotriva soarelui. (Dar atunci s-ar numi *sunabar*). În orice caz, se numeau oglinjoare-căldubară. Oglinjoare, adică oglinzi mici. *Per caldubares in enigmata* ar spune Sfântul Pavel, pe La Rampa în jos, parc-ar fi drumul spre Damasc — care vine de la damă și sc...ârbă.

Marea, acolo jos, era de culoarea cerului fără nori, doar că era deasă, mătăsoasă. Și era, în plus, brăzdată de meșe în alte nuanțe de albastru, striatii de smarald, cobalt, azur, bleu și, în sfârșit, marin.

În fundal, Malecónul părea o perdea pe care se profila peisajul marin. Și el, și zidul aveau culoarea nisipului, dând impresia unei plaje de carton presat, deși erau din beton armat. Aici, pe Malecón, se sfârșea Havana. În rest, doar marea mai era.

Atunci am văzut-o pentru prima dată. Era blondă. Nu: blonduță. Stătea acolo, la umbră, dar părul, fața și ochii îi străluceau ca și cum o rază de soare ar fi scăldat-o doar pe ea. Era acolo și acolo a rămas. S-a întâmplat acum mai bine de patruzeci de ani, și încă mi-o amintesc ca și cum aş avea-o în fața ochilor. De atunci, n-am încetat nicio zi să mi-o amintesc, sub un halou aurit, un parasolar de aur, oprită pentru o clipă în spațiu, spre a se opri pentru totdeauna în timp. Era îmbrăcată modest sau purta o uniformă, nu de școală, căci era albă. Dar când s-a retras la umbră, hainele ei s-au transformat într-un costum, care nu mai era alb, ci de culoarea nisipului. A văzut că o priveam și, aproape cerându-ne ajutorul, ne-a spus:

- Caut numărul unu.
- Țsta sunt eu, a zis Branly.
- Nu, numărul unu al străzii.

M-am simțit oarecum jenat de tonul ei, care era și nu era o rugămintă.

— Aici e numărul unu, i-am spus, arătându-i clădirea din spatele ei.

— Caut pe cineva pe nume Botifol.

— Beautiful, a zis Branly.

— Botifol, a repetat ea, după ce s-a uitat pe biletul pe care îl ținea în mână.

— Se scrie Botifoll, dar se pronunță Beautiful.

Am hotărât să intervin.

— Ai dreptate, se numește Botifoll și cred că birourile lui sunt în clădirea asta, i-am spus, arătându-i-o din nou în spatele ei.

Părul ei scurt, blond, lăsat liber, se mișca în bătaia vântului, sau poate urma mișcările capului dintr-o parte în alta, sprintene; părea o femeie foarte tânără, care se considera foarte bătrână, sau o fată care de-abia devenise femeie. Îmi amintesc încă pantofii săi cu toc nu prea înalt, pe care-i purta, parcă, întâia oară. Dar surâsul ei, de partea asta a mării, era ca o spumă ce se spargea de dinți, dincolo de buzele ei cărnoase. Această primă imagine a fost cu adevărat înrobitoare. Ea era vrăjitoarea, iar eu eram cel vrăjit. Briza ne învăluia ca pe o crisalidă, iar ea era fluturele în zbor de la Branly la mine și la trecătorii care ne făceau loc, mergând pe marginea trotuarului. Era un fluture diurn, aripile sale erau pletele care se mișcau dintr-o parte în alta, ca și cum ar fi vrut să se așeze, dar n-ar fi avut timp. Fluturele, încă un efect halucinant, vorbea.

— Bine, a spus ea întorcându-se.

Era la fel de mică din spate ca din față. S-a răsucit din nou spre noi:

— De fapt, caut Canalul Doi.

— Pentru asta ți-ar trebui un televizor, a venit prompt replica lui Branly.

— Exact, a spus ea. Televiziunea. Au nevoie de o recepționeră.

Era atâta seriozitate în răspunsul ei, atâta inocență în vocea aceea strangulată de efort, încât mi s-a făcut mie rușine.

Rușine pentru Branly, când a adăugat:

— Hai, ușteală!

— Sper să găsești ce cauți, i-am spus. O amabilitate în plus sau o dorință?

— Sper și eu, mi-a răspuns, și am lăsat-o acolo, pe trotuar. Am făcut un ocol ca să ajungem prin strada P la Infanta, unde catafalcul transformat în taxi încă era. Nu părea să ne fi așteptat, dar ne-am suit în el și am plecat pe Infanta în jos. Pe drum m-a străfulgerat brusc gândul la fata aceea, fetița, mai bine zis, cu căutările ei. Am simțit un fel de durere de măsele într-un loc unde n-aveam măsele. Sau o gripă fără virus.

— S-a întâmplat ceva?

— Cum?

— Te-am întrebat dacă s-a-ntâmplat ceva.

N-am reacționat imediat, apoi am spus:

— Cred că am uitat ceva la *La Rampa*.

— Ce anume?

Am făcut un gest cu mâna ca să spun:

— N-are importanță.

Dar avea.

— Am uitat ceva când am ieșit din cinematograful.

— Dar nici n-am intrat în cinema.

Am ridicat din umeri.

— Vrei să ne-ntoarcem? Mai avem timp, a spus Branly.

— Mă întorc singur, stai liniștit.

— Acum?

Când am coborât din catafalcul m-am împiedicat, și puțin a lipsit să nu cad între mașină și bordură. Nu-mi plac căzăturile: pot fi un semn. Dar acelui pas greșit nu i-am dat nicio atenție. Mare greșală. Am plătit șoferului și am hotărât să mă întorc. Mergeam șchiopătând spre colțul străzii când Branly m-a ajuns din urmă:

— Hei! Pe-aici. Unde te duci?

— O să iau un taxi ca să mă-ntorc.

— Unde să te-ntorci?

— Trebuie să mă-ntorc la *La Rampa*. Mă duc cu Wempa¹.

— Ce să faci acolo?

— Nu știu încă.

Am deschis ușa taxiului. Branly mereu îmi spunea că odată tot aveam să dau de dracu' într-un taxi.

— O să te-ntâlnești într-o zi, a spus Branly, cu dracu-ntr-un taxi.

Ce v-am spus? Am urcat și-am închis ușa ca să dau piept cu taximetristul. Dracul era acolo, înăuntru. În taxiul, sau mașina aceea de închiriat, se afla la volan, ghinion, obscenitatea însăși, cu cap de pește, agățată de timonă, în așteptare, desigur. Lângă el (mă așezam mereu pe scaunul din față, lângă șofer: aspirații de copilot sau pretenții democratice?) mă aflam eu, gata să o pornesc la drum cu cel care voia să-mi fie frate, egal, deloc ipocritul meu însoțitor. Fața și sufletu-i erau totuna. Aproape că-și lungea buzele, groase și roșii, proeminente pe capul lui obez. Corp preschimbat în cap. Ca și cum ar fi fost decapitat de o ghilotină morală.

— Unde mergem, șefu'? m-a întrebat.

— Infanta colț cu 23.

M-am bucurat că nu i-am spus Wempa, poreclă inventată de cei de la revista *Carteles* pentru acest tip ușuratic, zănatic, un singur cuvânt ce voia să spună ceea ce spunea chiar el: bun la pat. Ar fi fost la fel de plictisitor ca orice literatură erotică, chiar și în formă orală.

— Acolo e vârful rampei, șefu', m-a asigurat el, iar eu am consimțit, fiindcă tot ce doream era să zboare ca vântul, să se

¹ Contragere pentru *ven*, *papaíto* („vino-ncoa', păpușă”), formulă folosită în mediile de moravuri îndoielnice.

îndrepte spre linia mea de sosire și să alerge și să nu se întâmple ceea ce era gata-gata. Acum ființa aceasta respingătoare devenise complicele meu, un improbabil și lepros Leporello. De ea depindea să ajung la locul întâlnirii, care nu era încă întâlnire. Nu i-am spus. Ce rost ar fi avut? S-ar fi întins din nou cu poveștile sale, cum zicea Branly, deocheate, deșucheate. Dă-i bătaie, Lincoln, dă-i bătaie, că-n tine e toată speranța mea! Dar nu era un Lincoln, era un Mercury, mașina, automobilul, vehiculul ce nu părea să mai avanseze dincolo de Carol al III-lea. Cum era posibil un asemenea ghinion?

— E un ambuteiaj, mi-a explicat el, devenind tehnic dintr-odată — colo-șa, mai-nainte.

Interesantă informație. Pentru vreo agenție de știri, poate, căci aici oricine putea să vadă că ceva mai în față circulația era blocată.

N-am spus nimic, dar vă spun vouă că relația mea cu taxiul sau cu taxiurile este lungă și fructuoasă. Pot însă să jur pe Biblie sau pe operele complete ale lui Shakespeare că acela a fost primul taxi despre care am luat notă, nu pe hârtie, că mă ducea unde voiam, că îmi respecta ordinele: s-a întâmplat în acea zi, în acea după-amiază. Memoria, după cum vedeți, este și ea selectivă. Suntem cu toții fiii lui Proust sau ai lui Céleste Albaret¹.

— M-am prins că vă grăbiți, a spus Wempa și a început să taie străzile transversale ca un bolid scăpat din infern.

Ce să mai zic de goana mea disperată în căutarea extazului — cel puțin asta speram. Exact atunci, nenorocitul ăsta care trecea drept mijloc de transport s-a întors spre mine, sfidând toate legile circulației, care sunt mai rigide decât legea gravitației, pentru a-mi spune cu gura lui mai pocită decât capul:

¹ Céleste Albaret — guvernantă și secretară a lui Marcel Proust, căsătorită cu Odilon Albert, șofer de taxi printre ai cărui clienți se număra și scriitorul.

- Toți autorii o să moară.
- Cum? Ce zici?
- Trocarii ăștia mă omoară.

Nu m-am sinchisit. Nu i-am dat decât instrucțiuni despre cum să se înfigă cu botul fin al mașinii printre celelalte vehicule. Drept răspuns, s-a oprit brusc în fața unui perete alb. Acolo se sfârșea strada sau cursa noastră? Nu, ne aflam exact în spatele unui autobuz alb al liniei tautologice de Autobuze Albe. Am ieșit glonț din taxi — nu înainte de a deschide ușa. Am rupt-o la fugă, spunându-i șoferului că-i plătesc a doua zi și, în timp ce Cap-de-Pește mă asigură că nu era nicio problemă, eu alergam spre destinul meu havanez, când l-am mai auzit pe Wempa spunându-mi, strigându-mi, mai bine zis, din interiorul taxiului:

— Graba strică treaba.

Mergând pe drum în sus, aproape de intersecție, am zărit o fată blondă pe punctul de a se urca într-un autobuz alb. Era ea! Cu un picior deja pe treaptă, cu celălalt jos, agățată cu o mână de ușa și cu cealaltă încă în mișcare prin aerul cald al începutului de după-amiază, pregătindu-se să apuce mânerul, drept pentru care i-am strigat Nu! (N-am timp nici măcar pentru ghilimele.) A întors capul și, când m-a văzut, n-a părut să mă recunoască.

— Poftim?

— Nu. Pleca.

Strigătul meu de pace a fost cel care a făcut-o să dea drumul mânerului, să se desprindă de autobuz și să-și așeze ambele picioare pe trotuar, cu vârful unui pantof — erau Cuban Heels — ridicat pe bordură, în timp ce celălalt era bine așezat în spate. Să fi vorbit în latină? Eu. Pentru că în asemenea clipe obișnuiesc să fiu Spinoza (nu există narațiune fără Spinoza), și mă lungesc, mă prelungesc până la autobuz ca s-o apuc de braț, căci între ea și mine se crease un gol și natura mea desfide la modul cel mai spinos golul: din învățătură tragi întotdeauna învățăminte.

— Nu. Încă.

— Cu mine vorbești ? m-a întrebat ea.

— Da, i-am răspuns eu de pe trotuar, din dreptul ușii din spate. Acum cineva îi spunea ceva dinăuntru, așa că s-a retras și a început să se îndepărteze de bordură și el de ea: enormul autobuz, ce înceta să mai fie un vehicul sau un pericol. S-au închis ușile și, cu un suspin adânc, enorma balenă albă s-a pus în mișcare, cu motorul înecându-mi, din nefericire, cuvintele:

— Nu pleca.

— De ce ?

— Pentru că sunt împotriva uitării.

Din fericire, de data asta autobuzul mi-a acoperit ergotema cu zgomotul său. M-am apropiat ca să fac o copie. A copia înseamnă aici a lua notă. I-am copiat micul corp fraged. Ea nu s-a transfigurat, nici măcar nu s-a mișcat, ca o statuie de soare. De ce n-a făcut-o ? Sau, mai bine zis, de ce-a făcut-o ? N-am aflat niciodată, iar ea nu mi-a spus niciodată. Dar a fost o clipă dintr-o clipă. Sau să fi fost o poruncă se sus ? Ea n-ar fi trebuit să coboare din autobuz. Actul acela ratat a pierdut-o pe ea și mi-a dat de câștigat mie. Dacă ar fi plecat atunci, n-aș mai fi văzut-o niciodată, ea pierdută în trafic, eu, în treburi.

Știam — mă văzusem în oglindă — că puteam trece drept un tip agreabil, amuzant, așa că era cazul să mă transform într-un soi de maestru de ceremonii al propriei persoane.

— Ce căutai ?

— O adresă.

— Asta știam, dar pentru ce ?

— Caut de lucru. Au dat un anunț pentru un post de recepționeră. Închipuie-ți, eu recepționeră. Au pus imediat mâna pe mine.

— Adică ți-au dat slujba.

— Da' de unde ?

- Păi, zici că au pus mâna pe tine...
- N-au pus mâna pe mine pentru treabă, ci pentru c-am mințit.
- I-ai mințit?
- În legătură cu vârsta mea.
- Dar chiar că ești prea tânără ca să muncești.
- Să nu crezi asta.
- Se vede cu ochiul liber.
- Hai s-o lăsăm baltă, vrei?
- Dacă te deranjează, pot să-ți spun că ești bătrână.
- Nu mă deranjează, dar prefer să nu discut despre vârsta mea. Nu poți să vorbești și despre altceva?
- Sigur că pot. Pot, de exemplu, să-ți recit un poem de Parmenide.
- Cine mai e și ăsta?
- Un poet foarte bătrân, cu barba foarte lungă.
- Nu mă interesează bătrânii.
- Atunci pot să-ți spun că noaptea e înstelată și că în depărtare licăresc aștrii.
- Ce aștri, pentru Dumnezeu? Nici n-a apus încă de tot soarele.
- Bella, ce știi despre astronomie?
- Eu? Nici măcar n-am habar de ce apune soarele. Și-apoi, numele meu nu e Bella.
- Dar cum te cheamă?
- Estela.
- Ah, ne-am întors la astronomie. Estela e totuna cu Stella, iar Stella înseamnă stea. Deci ești Stela.
- Da?
- Chiar așa. Poți să-ți spui Stela.
- Prefer să mă numesc Estela.

— Estela este dâra pe care-o lași în urma ta¹.
— Dar pe tine cum te cheamă?
— Mă cheamă ca pe toată lumea, i-am răspuns, și i-am spus numele meu.

— Așa se numește toată lumea?

— Aproape. Dar pe tine cum te cheamă?

— Estela.

— Estela și-atât?

— Nu, numele meu de familie e Morris. Estela Morris.

— N-oi fi evreică?

— Evreică? Cum vine asta?

— Poloneză.

— Da' ce, ți se pare că am față de poloneză?

— Nu, dar evreică ai putea fi.

— Nu, din câte știu eu.

— Poate tatăl tău.

— Tatăl meu viteg.

A spus „viteg” în loc de „vitreg”. Pedant cum sunt, era cât p-aci s-o corectez, când mi-a spus:

— Hai să schimbăm subiectul.

Am luat-o de braț ca să traversăm strada. S-a lăsat condusă până la trotuar, dar am decis să traversăm din nou cealaltă stradă. Nu am putut din cauza aglomerației. Intersecția asta între Infanta și 23 ar avea nevoie de un semafor, pentru că traversarea celor două străzi e un adevărat risc. Am ținut-o de braț, deși nu mai trebuia să traversăm nicio stradă, căci în fața noastră se întindea clădirea uriașă pe nume La Rampa, cu al său restaurant *Delicatessen* și, puțin mai încolo, cofetăria *Dutch Cream*, unde se vindea ceva ca o înghețată și serveau niște fete îmbrăcate în olandeze — sau în ceea ce patronu-și închipuia că

¹ Sp. *estela*, „coada unui meteorit”.

ar fi vestimentația țăranilor olandeze. Ceva mai departe se afla clădirea art déco a Ministerului Agriculturii.

M-am întors pe acest plan înclinat al Havanei, dar acum urcam pe trotuarul opus cinematografului *La Rampa*, iar când am ajuns pe strada O am cotit-o, cu tot cu fată, ca să ajungem la intrarea de la Hotel Nacional.

Soarele apune în fiecare zi, mâine la fel ca ieri, dar ea era aici, acum, mergând alături de mine, călduță ca după-amiaza aceea, și ea era prezentul. *Carpe diem*¹, m-a sfătuit o voce antică — și asta am făcut. Niciun mâine ori poimâine, ci azi, azi, acest cuvânt care ar putea fi o văgăună, dar care, în acel moment cu durata mai lungă decât momentul, era un fel de eternitate. Ah, de s-ar prelungi ziua într-o lungă înserare, într-o noapte fără de sfârșit, să vină zorii fără cântec de cocoși, cu piuitul urban al vrăbiuțelor la fiecare colț de stradă, vii, dar insesizabile, ca ființele umane.

Am ajuns în dreptul grădinii și am intrat ca niște oaspeți mult așteptați, vizitatori de sub palmieri ai asfințitului, lângă mica statuie de bronz înverzită de apa fântânii, ale cărei reclamă și emblemă era și căreia într-o zi aveam să-i înalț imnuri ca izvor al nopții. Dar ziua aceea, ziua aceea lungă de iunie, se topea într-un asfințit (pentru că nu era un apus oarecare) fastuos, cu sclipiri pirotehnice pe celălalt orizont, al celeilalte mări, în timp ce strada în pantă devenea violet, gri, albastră, în contrast cu auriul și roșul apusului.

Știu că asta mă face să par un impresionist întârziat, Pissarro, pictor care elogiază orașul luminos sub un soare palid. Dar așa vedeam după-amiaza aceea (care mă interesa prea puțin), transformându-se în noaptea pe care o doream, o căutam și pe care aveam să o întâlnesc curând: la tropic, ziua se sfârșește, la fel

¹ „Culege ziua cea de astăzi“ (în lat.), în Horațiu, *Ode*, I, XI, trad. de Teodor Naum, în vol. *Opera omnia*, I, București, Univers, 1980, p. 91.

ca unele relații tropicale, abrupt, subit și definitiv. Dar încă era lumină.

I-am propus să ne așezăm pe iarbă.

— Mama, mi-a spus ea, nu mă lasă să stau pe iarbă — dar s-a așezat pe gazonul abia tuns.

Mirosea a fân. M-am așezat lângă ea.

— Ce e asta ? a întrebat ea, și eu m-am întors să mă uit. O statuie ?

Am văzut doar unul dintre vechile tunuri amplasate la marginea grădinii țintind spre o mare indiferentă.

— Nu, e un tun.

— Tun ? De război ?

— A fost. Acum e doar o carcasă veche vopsită în alb. Nu există tunuri albe de luptă.

— Nu ?

— Poate la Națiunile Unite. Tunul ăsta e mai inofensiv decât mine.

Am râs. Ea a surâs doar. Fată crepusculară, verb vesperal.

Amurgul se îndepărta deja și începea să se aștearnă noaptea, dar în jur rămăseseră acele culori spectaculoase ale asfințitului. Am privit-o. De aproape era puțin sașie și părea foarte tânără, aproape o fetiță. M-am hotărât să devin mai intim.

M-am uitat cu una dintre privirile mele derizorii, însă de data asta am observat un fenomen al naturii, sau mai degrabă al nopții. Era o jumătate de glob portocaliu, ușor estompat de câteva vâluri gri. Era luna ieșind din mare ca o altă Venus.

Această imagine a lui Venus a răsărit luminoasă din mare, din Curentul Golfului, care este Marea noastră Mediterană. Era acolo, în spatele ei, mai mult valuri agitate decât cortină, iar ea strălucea tânără, frumoasă, luminoasă.

M-am întors dintr-odată să văd cum i se reflecta luna pe față. Ea nu era Afrodita, dar m-am îndrăgostit de ea. (A nu se crede că

mă îndrăgostesc ușor.) Dar pare incredibil că e de-ajuns să privești luna ieșind din Atlantic pentru a te îndrăgosti. În orice caz, mie mi s-a întâmplat, și nici nu ieșise bine luna din mare când am luat-o de mână, iar ea m-a lăsat s-o iau. Sau cel puțin n-a opus rezistență.

Soarele n-a apus, ci s-a prăbușit cu violența echinocțiului. Adineauri ne aflam la granița dintre două lumini, și acum, brusc, într-o întunecime ce se lăsa scrutată de farurile mașinilor de pe Malecón, iar iluminatul public clipea undeva sus, și mai sus, peste drum, ferestrele luminate ale apartamentelor de la etajele superioare, iar și mai sus, deasupra clădirilor, puzderia de stele: noaptea se lăsa molatică peste Havana, noaptea tropicală.

— Ce de stele!

— Aia, am arătat eu spre o stea solitară, e Venus.

— Te pricepi la astrologie?

Am zâmbit, ticălos ce sunt.

— Da, i-am răspuns, nu sunt astrolog, dar sunt coleg cu profesorul Carbell, astrologul oficial de la *Carteles*.

— Mama-l citește mereu.

— Profesorul Carbell, născut Carballo, nu trebuie citit, trebuie consultat.

— Asta face. Nu se-apucă de nimic important dacă stelele nu-i sunt favorabile.

— Profesorul spune că stelele influențează, dar nu obligă.

— Să-i spui și ei.

— Când oi vedea-o, deși nu promit nimic. Nu sunt vocea profetului.

Dincolo de faleză și de orizont, o minge de culoarea portocalei, cu câțiva nori agățați de ea. Luna Caraibilor. A privit-o și-a spus:

— Pare un soare.

— Un soare care strălucește în miez de noapte.

A tresărit alarmată.

— S-a făcut miezul nopții ?

— E devreme. Era un citat.

— Să nu mai faci asta, că mă sperii.

— E frumoasă noaptea, am spus eu. Nu-ți place ?

— Îmi face frică.

— Se face zi mereu.

— Mă închipui moartă noaptea.

— Tu ești nemuritoare.

— Sărută-mă, mi-a cerut.

Am sărutat-o. Ne-am sărutat, cu buzele strânse, închise, lipite. Dacă i-aș fi deschis buzele cu limba mea obscenă, probabil nu i-ar fi plăcut. Să săruți e mai complicat decât pare. Sărutare ce educă, sărutare caducă.

Era o noapte sufocată de lună. Totul în jur era nocturn, iar eu devenisem nocturnal mai degrabă decât noctambul, pentru că stăteam pe iarbă și n-aveam niciun chef să rătăcesc aiurea. Eram în tura mea nocturnă. Deambulam adesea, hoinar nocturn, deschizând porțile nopții. Dar acum eram lângă ea. Ah, Estela!

— Luna e un afrodisiac ambulant, am citat eu, văzând-o deasupra turnurilor ireale ale hotelului, transformate de focul palid al luminii sale în turnurile din Ilium. „ *O lente, lente currite noctis equi*“, aproape am declamat.

— Ce-i asta ?

— Care ?

— Ce-ai zis.

— Încet, încet s-alerge, oh, armăsarii nopții.

— Asta ce mai e ?

— Un vers.

— Tu scrii versuri ?

- Eu, nu. Un prieten de-al meu pe care-l cheamă Ovidiu.
- Ovillo? Ce nume mai e și ăsta?
- E un nume latin.
- Latinoamerican?
- N-aș merge așa departe.

Luna era acolo sus, luminând grădina ca ziua: iarbă argintie, flori albastre, tunuri livide. Atunci a vorbit și ea, iar eu i-am auzit pentru prima dată vocea de soprană. Aveam să-mi dau seama că așa vorbea, cu o voce foarte subțire, când era emoționată — sau supărată.

- Ți plac?
- Îmi placi.
- Jură.
- Pe cine?

— Pe tine, pe tot.

Și fără a mai fi nevoie să arăt cerul cu degetul, am spus:

- Jur pe lună.
- Nu, nu jura pe lună.

Atunci am început să citez „Swear not by the moon“.

— Ce e asta? Eu nu știu nicio boabă de engleză.

— Shakespeare, *Romeo și Julieta*.

— Știi că am cunoscut un tip pe care-l chema Romeo? Ce nume comic.

— Dar și tragic. Eu am cunoscut doi gemeni, fată și băiat, pe nume Romeo și Julieta. Erau nedespărțiți. Au murit amândoi aproape în același timp.

— S-au otrăvit?

— Nu, de tuberculoză, boală romantică.

— Mai bine-ar fi murit otrăviți.

— Mai bine n-ar fi murit, pentru că erau tineri, visători și frumoși.

— Atunci foarte bine c-au murit.

M-am întins cât eram de lung și mi-am pus capul în poala ei.

— Ce faci?

— Îmi fac pat din pajiște. Iar tu vei fi perna mea.

— Ești nebun?

— De-aici se văd mai bine stelele.

— Te rog, ridică-te.

— Și luna nopții.

— *Please!*

— Să nu vorbim englezește.

— Te rog!

Mi-am ridicat capul și l-am pus pe iarbă. Patul meu. Ca Auden, poetul pederast.

— Ce chestii nebune îți mai dau prin cap!

— Toate nebune după tine.

În clipa aceea, de cealaltă parte a golfului, din fortăreața La Cabaña a izbucnit o vâlvătaie, care a devenit repede bubuitură, un zgomot ce se răspândea de-a lungul falezei, spre bastionul de-aici.

— Ai auzit?

Sigur că auzisem.

— Tunetul ăla.

— E inima mea care bate.

— Nu, nu. E tunul de ora nouă. E deja nouă.

— E devreme.

— Nu, e târziu. E foarte târziu pentru mine.

— Pudra Parami¹.

— E târziu și trebuie s-ajung acasă înaintea maică-mii. Altfel, mă omoară.

— Doar dacă...

— Doar dacă ce?

¹ Joc de cuvinte: sp. *para mí*, „pentru mine“, și *Para mí*, marcă de produse cosmetice din a căror gamă foarte populară era pudra facială.

- Nimic, nimic. Ziceam și eu așa...
- Ai o minte fierbinte, mi-a spus.
- Se zice înfierbântată.
- Mă pui la colț?
- Gramaticalmente doar. Deși locul tău adevărat e în altă parte, pe malul înverzit al lui Almendares¹.
- Spui niște lucruri așa de ciudate.
- Iubirea e de vină.
- Cum poți vorbi de iubire când de-abia m-ai cunoscut?
- Așa e iubirea. Oarbă ca Bach, surdă ca Beethoven, într-o ureche ca Van Gogh.
- Uiii, ce de lume!
- Îți explic. Bach era bărbatul Annei Magdalena, Beethoven era înnebunit după nepotul său, Van Gogh, după Gauguin.
- Doamne sfinte! Mă omori cu toți ăștia. Cum ziceai că te cheamă?
- Femeile! Nici măcar nu-și amintea numele meu, la doar zece minute de când mă cunoscuse. I-am spus-o.
- E un nume prea lung. Să știi că eu nu prea le am cu numele.
- Mi s-a părut și mie.
- N-ai și altul mai scurt?
- Poți să-mi spui G, cum îmi spun unele femei. Altele îmi spun Gecito². Alege tu, că eu îți răspund.
- Ce ești tu?
- Critic de film.
- Și asta ce mai e?
- O meserie a secolului douăzeci.

¹ Almendares — râu care străbate Havana, aflat în apropiere de Hotel Nacional.

² „Gecito” (pronunțat „hesito”) este diminutivul literei „G” (care se pronunță „he”). Autorul a semnat întotdeauna astfel (G. Cabrera Infante, G. Caín) și multe femei i-au spus „Gecito”, în semn de afecțiune.

- Cum, cum ?
- Nimic, nimic. E doar un titlu. Nimic mai mult. În orice caz, nu de duce, nici de conte.
- Nu-nțeleg o iotă din ce-mi spui.
- N-are nicio importanță. Cum spunea Arturo de Córdova. Și te rog să nu mă-ntrebi cine mai e și ăsta.
- Nu e un actor ?
- Nu e așa târziu, vezi bine.
- Ai ceasul cu reclama, așa-i ?
- Care reclamă ?
- Aia cu bărbosul la Pol. Țăla e, nu-i așa ?
- E un explorator al Arcticii care nu se bărbierește, dar care știe ora.
- De-aia l-ai cumpărat ?
- Mă vezi tu cu barbă printre zăpezi veșnice ?
- Nu te văd cu barbă nicăieri.
- Sunt imberb.
- Ce cuvinte ciudate folosești !
- Dar nu cred în Barba. Jacob și-atât¹.
- Ia spune-mi, ți-ar plăcea să trăiești în altă epocă ?
- Cum adică ?
- În alte vremuri ?
- Nu cred. Dar ție ?
- Nu, mi-a răspuns ea cu emfază.
- De ce nu ?
- Pentru că, dacă m-aș fi născut mai demult, acum aș fi fost deja moartă.
- Capito.
- Ce ?
- Kaputt.

¹ Porfirio Barba-Jacob — unul dintre pseudonimele poetului columbian Miguel Ángel Osorio Benítez.

- Of, Doamne!
- Poți să mă consideri poliglot. Vreau să zic un tip care vorbește mai multe limbi.
- Doamne Dumnezeule!
- M-a privit. Ne-am privit.
- Acuma chiar că e târziu.
- E mai devreme decât ți se pare. N-auzi ce trafic este încă?
- Aud o liniște.
- Ia mai ascultă. Se pot auzi vântul prin frunzele de palmier, mașinile pe strada 23, forfota lor pe Malecón.
- Auzi tu toate astea?
- Ba și mai multe. Se aude tramvaiul care dă roată promontoriului.
- Care promontoriu?
- ăsta.
- Ce tramvai? Nu mai există tramvaie.
- Dar amintirea rămâne. Dacă asculți cu atenție, ai să auzi cum scârțâie pe șine și cum scoate troliul scântei pe cablul de sus.
- Nu, vorbesc serios. E foarte târziu.
- Nu și pentru iubire. Pentru zei este devreme.
- Ce aiureli tot spui?
- Cum să pleci acum, când tocmai acum începe totul?
- Este foarte târziu. Mama.
- Bătrâna cea nobilă.
- Nu e bătrână deloc.
- Dar e nobilă.
- Nimic din toate astea, dar nu vreau să o confrunt.
- Înfrunt.
- Așa. Cum s-o fi zicând. E o adevărată arpie.
- Cântă la harpă?
- Nu așa se zice?

- Se zice, dar cu haș¹.
- Atunci asta e ea. Și, pe deasupra, nici nu e mama mea ade-
vărată.
- Era prima ei dezvoltare.
- Eu sunt fata ei vitregă.
- Atunci ea e mama vitregă a Albei-ca-Zăpada.
- Chiar așa. E rea, rea de tot.
- Dar există.
- Ea nu întreabă oglinda, ci îi spune, cu gura ei, că e cea mai
frumoasă din casă.
- Am cunoscut odată un om care se numea Bella Casa.
- Ce ți-a venit cu asta?
- Nimic. Era o digresiune.
- O ce?
- Digresiune, ceea ce se spune pe de lături.
- Câte-ți mai ies pe gura aia, m-ai zăpăcit!
- Gură spartă. Ce ziceai de mama ta?
- Că nu vreau să dau ochii cu ea când oi ajunge-acasă. Tre-
buie să plec acum.
- S-a ridicat în picioare.
- Chiar trebuie să mă duc.
- Era pe picior de plecare.
- Când te mai văd?
- Unele întrebări sună a bolero. Ceea ce nu e grav. Grav este
când și răspunsurile sună tot așa.
- Nu știu — slavă Domnului. Măine? — mult mai bine.
- De ce nu mă conduci până acasă?
- Unde stai?
- În Mariano. Las Playitas. Dincolo de câinii care aleargă.

¹ Sp. *arpa*, „harpă”, și sp. *arpía*, „zgripturoaică”, au grafie dublă: cu sau fără „h” inițial.

Voia să spună cinodrom, canodrom, ogarii care aleargă după un iepure fals.

— Cinodromul.

— Exact.

— E departe.

— Foarte departe. Dacă nu vrei...

— Vreau să fiu cu tine.

Mai lipsea să-i fi spus „comoara mea” ca să completez alt vers de bolero.

— Atunci, mergem?

— Ne uşchim — asta era Branly vorbind cu gura mea.

Înainte de-a mă ridica, mi-am scos pieptănul. Nu e uşor s-o faci pe întunerice. Dar lumina lunii? Nu e așa de bună pentru pieptănat ca o oglindă. Din buzunarul cămăşii am scos un pachet de LM şi i-am oferit şi ei o ţigară.

— Nu fumez, mi-a spus ea hotărâtă.

— „Fumam atunci”¹, i-am răspuns.

Dar era prea târziu pentru citate, nu şi pentru un sărut. M-am apropiat de ea şi am sărutat-o. Dar între mine şi ea s-au interpus lentilele, înaintaşii, ochelarii mei. Mi i-am scos. Din clipa aceea n-am mai văzut altceva decât ochii ei deschişi într-un fel straniu.

— De ce faci asta? m-a întrebat aproape fără să mă întrebe.

— Greierele nu trăieşte decât o vară, iar ţigara, şi mai puţin². Conform etimologiei. Şi entomologiei.

— M-ai zăpăcit cu vocabularul tău. Hai, mergem?

Deasupra noastră, palmierii fluturau ca nişte drapele verzi, lăsând cale liberă iubirii. Peste drum, pe strada O, faruri de auto-

¹ *Alli fumé* — expresie folosită în limbajul popular cubanez pentru a exprima ideea că altcineva este vinovat. În textul de faţă, însă, expresia este folosită doar ca joc verbal.

² Joc de cuvinte: sp. *cigarra*, „greiere”, şi sp. *cigarro*, „ţigară”.

mobile printre copaci. După ce le dezvăluiau silueta, se cățarau pe pereți ca niște șopârle de lumină. Pe partea cealaltă, hotelul, enorm în armonia sa, se profila elegant și îndepărtat. Doar palmierii erau reali. Invers decât în fabule, povestesc această poveste fără speranța unei morale. Mi-am amintit de spusele lui Diderot: „*Ceci n'est pas un conte*”¹. Romanul acesta nu este un roman, și posibila morală e vorbă goală. Îndurătoare, noaptea devenea răcoroasă, însă eu, cu și mai multă răceală, m-am dovedit de-a dreptul neîndurător. I-am trântit-o brusc:

— Nu-ți pui niciodată sutien?

A deschis niște ochi care din mari au devenit enormi; doar întrebarea ei a fost o surpriză:

— De unde știi?

În loc să mă întrebe, ar fi trebuit să mă insulte, să plece. Dar tot ce-a făcut a fost să mă întrebe de unde știam ceea ce era evident. Faptul că rămăsese lângă mine, că nu mă palmuise, ci doar îmi adresase acea întrebare, era dovada că puteam avansa fără masca eufemismului: *larvato, larvato*². Fusesse, fără nicio îndoială, o obraznicie. Prodeo³.

— Știu, i-am spus.

— Se vede rău?

— Uneori.

Istoria iubirii este biografia a două sau trei tinere la modă. Nicio femeie respectată sau respectabilă nu umbla pe-atunci fără sutien. Dintre cele pe care le-am cunoscut la acea vreme, numai Estela își lăsa sânii liberi în mod vizibil sub cămașă. Asta m-a surprins cu adevărat când am întâlnit-o, înainte de a ne cunoaște.

¹ „Aceasta nu este o povestire” (în fr. în orig.), titlul unei povestiri a lui Denis Diderot.

² „Mască”, „voalat” (în it. în orig.).

³ „Eu avansez” (în lat. în orig.).

Am observat imediat: am ochii dresați pentru astfel de priveliști, mă interesează mai mult mirabilul decât admirabilul.

Mergeam din nou pe strada curată și bine luminată, întretăiată de străzi întunecate. Ea pășea alături de mine. Ea era Estela Morris. Ea era, credeam, iubirea. Eu eram obiectul noii și eternei experiențe. Am coborât pe strada O până la 23, colțul marcat de o expoziție de mașini englezești: Austin Healy, MG (inițialele sunt inolvidabile) et caetera. Am luat-o pe 23 în sus, am trecut prin fața clădirii Alaska, vizavi de care strălucea vitrina de la Chrysler și Cadillac. Am mers mai departe, pe lângă clădirea Radiocentro, o balenă cocoțată pe coastă. Acolo, pe colț, în fiecare seară stătea Artistul Cubanez, nimeni altul decât un biet amărât care făcea muzică, sau așa credea el, cu o foaie de hârtie subțire plimbată peste un pieptăn vechi, astfel încât trompeta chinezească, care de-abia producea game pentatonice, emitea un țuit constant, în timp ce muzicantul — trebuie numit într-un fel — repeta întruna: „Cooperați cu Artistul Cubanez!“, printre zum-zăielile trompetei sale modificate.

La semaforul de pe strada 23 am traversat ca să așteptăm autobuzul 32, care urma să ne ducă spre ceea ce atunci mi se părea a fi destinul nostru. Mașina, un autobuz GM nou-nouț, n-a întârziat să sosească, și, în sfârșit, ne-am suit în ea. Tot drumul n-am făcut altceva decât să-i privesc profilul, întrerupt din când în când de privirea ei languroasă. Am luat-o de mână, și ea m-a lăsat. Stătea într-adevăr departe, dar eu eram încântat de călătorie. Se făcuse târziu și trecuse de mult ora mesei. Dar iubirea — să fi fost iubire cu adevărat? — taie pofta de mâncare. Nu mi-era foame deloc. În cele din urmă, autobuzul ne-a lăsat la capătul șoselei spre Santa Fe.

Lumina arcurilor voltaice se înălța ca un nimb peste avalanșa de urlete care veneau dinspre cinodrom. Casa ei era pe o parte. Printre alte case. Bungalow-uri mai degrabă, sau mai mult bunga

decât low-uri, cum ar fi spus Branly, și eu repet, cu mania mea de a repeta ce spun prietenii. Ea, Estela, Estelita, era proaspătă ca noaptea și, când a deschis ușa, lumina lunii a intrat înaintea ei. A aprins lumina din salon. Mi-a spus să intru și să mă așez, ea avea să revină într-o clipă. M-am așezat și în fața mea am văzut o fotografie pe o măsuță joasă. Părea a fi un pilot, pentru că pe revere se vedeau niște aripi. Când s-a întors în salon, am simțit brusc că-mi era foame. M-am ridicat.

— Mă întorc imediat.

— Unde pleci?

— Vin îndată.

Am ieșit în stradă. Mă simțeam mic de statură, dar în același timp ciudat de exaltat. Nu sunt prost, dar mă îndrăgostesc ca un tâmpit. Acum ea mă transformase într-un măgar. Metamorfoza mea era completă. Iubirea este o poțiune Jekyll, Jacout. Apoi, traversând șoseaua spre Santa Fe, în drum spre *picking chicken* pe trotuarele noi, m-am simțit înalt și puternic și plin de un curaj ce creștea odată cu noaptea. Haideți, care-ndrăzniți! Am chef să vă pocesc mutrele! Din fericire, n-a venit nimeni, nicio mașină n-a dat piept cu mine, iar morile de vânt ale nopții nu s-au preschimbat în giganți. Am ajuns la *picking chicken*, de unde am cumpărat doi pui fripți, în două caserole separate. Am luat-o la picior înapoi. Aveam un mers aproape athletic. Mă simțeam bine. Când am ajuns, ușa era încuiată. Am bătut, mai întâi încet, apoi tare. O voce dinăuntru a întrebat:

— Cine e?

Era ea.

— Eu, i-am răspuns, cu teama mea dintotdeauna de a mă identifica prin propriul nume.

— Ah.

Au răsunit zăvoare, chei și încuietori până ce chipul i s-a ivit prin crăpătura ușii. În sfârșit, a deschis. Acum era îmbrăcată cu

un capot transparent, denumit *baby doll* din pricina filmului cu același nume al lui Carroll Baker — cu care nu semăna deloc.

— Ce s-a-ntâmplat ?

— Am cumpărat niște pui.

— Am crezut c-ai plecat.

— După cum vezi, am venit.

— Intră, intră.

— Și mama ta ?

— Încă n-a venit, dar mai frică mi-e de vecini.

Am intrat, și m-a poftit să mă așez în fața fotografiei pilotului.

— Cine e ?

— Logodnicul meu.

— E tare tipul, i-am spus.

Nu era să mă las păcălit de o fotografie.

— Tare al naibii, a spus ea cu convingere.

— Aaa, da ?

— E logodnicul maică-mii, îmi tot scoate ochii cu el. Cică ar fi o partidă bună.

— Chiar așa ?

— Nu e logodnicul maică-mii, se presupune că ar trebui să fie al meu.

— Tare tipul — asta era tot ce-mi putea ieși din gură.

— E pilot. La liniile Cubana.

— Da ?

— Și fratele lui e tot pilot.

— O fi gena lor.

În loc să-mi povestească viața ei, mi-a pus în brațe un album cu poze de familie, ceea ce reprezintă întotdeauna un fel de muzeu particular. Plimbarea prin galeria de fotografii începea cu un spectacol matrimonial și se termina cu întreaga adunare la finalul petrecerii.

— Asta e mama ta ?

— Da și nu.

— Cum vine asta ?

— E mama, dar nu e mama mea. Ți-am mai spus.

Erorile devin terori când nu le uiți. Nu i-am spus-o, bine-nțele, mâncam încet și aruncam priviri scurte spre pulpitele ei.

La loc de cînste, în salon, era o oglindă impunătoare, în stil ornamental —victorian, eduardian, modernist ? —, cu rama aurită. M-a mirat s-o văd, fără să mă văd, pentru că la mine acasă oglinda stătea în baie sau în dormitor, ascunsă într-un dulap cu trei uși.

— Este bijuteria acestei case, a spus Estelita. După umila mea părere.

— Și acum ce facem ?

— Acuma pleci, că trebuie să vină mama.

— Când ne mai vedem ?

— Măine, aici, pe plajă, la trei.

— Bine.

Eram gata de plecare.

M-a sărutat. Mirosea mai mult a scorțișoară decât a pui fript.

Pe pajiștea de afară, o stropitoare mecanică se învârtea încercând să imite ploaia. Iarba, de domestică ce era, părea a fi convinsă că ploaia simulată cădea din cer. În altă parte, pe deasupra sau pe sub murmurul apei, se auzeau sunete întârziate de pian și o inscripție luminoasă, în roșu și alb, anunța o casă cu nume de râu: Quibú. Niciodată nu m-am gândit că putea fi mai degrabă un semn. *In hoc signo.*

Noaptea nu era ciclică, dar jetul de apă, da. Noaptea în grădinile Estelei: firav Eden, săracă noapte.

Ar fi trebuit să existe vreo tăbliță, dar nu era nici măcar obișnuita avertizare NU CĂLCAȚI PE IARBĂ. N-am văzut nimic. Noaptea pe insulă face invizibile nu doar grădinile, ci și plăcuțele care le anunță.

Când am ajuns la șosea, am constatat că era mai târziu decât crezusem. Autobuzele nu mai circulau și nu se vedea niciun taxi. Mai venea doar mașina de noapte, din oră în oră. Când a sosit, n-a fost nevoie să aștept ca ușile să se deschidă, pentru că la ora aceea ele stăteau deschise permanent. M-am urcat, iar șoferul m-a întâmpinat cu certitudinea havaneză tipică orei:

— Te-a îmbârligat serios, frățioare.

Așa mi-a spus, iar eu a trebuit să-i răspund „Așa s-ar părea“, mulțumit că acest personaj popular al zorilor nu făcuse nici cea mai mică aluzie la urmărit și la victima lui. A spus, în schimb, altceva, și mai demn de memorat decât zorii acelei zile:

— Vără-ți sabia-n teacă, băiete, nu care cumva să ți-o umple de rugină roua dimineții.

Atunci am observat că era negru. Încă un Othello, fără îndoială.

Culege ziua — sau mai degrabă noaptea. Nu, ziua. Ziua întreagă. Marcheaz-o cu o piatră albă. Ce-ai zice de stânca albă de sub hotel? Marcheaz-o. Și ochii? Marchează-i și pe ei. Marchează ziua, înșfac-o, apuc-o de sâni. Sânișori mai degrabă. Marcheaz-o, te rog, nu fi indolent. Marchează ziua. Era 16 iunie 1957. Asta fusese ziua? N-a fost aia ziua ta. Nu putea pentru nimic în lume să fi fost 16. Dar era iunie și era 1957. Deși, probabil, nu 16. Să spunem cu convingere că nu fusese ziua aceea. Dar a fost, credeți-mă, în iunie și în 1957. În fine, s-o lăsăm pe 16, dacă vreți. Trebuie s-o marcăm cu o piatră albă. Lasă data, las-o, că nu mă deranjează, dar o să fie o dată fictivă, nu cea reală. Și cine ar avea nevoie de data reală? De-aia îți spun, las-o. Deși cred că n-ar trebui s-o mai menționezi vreodată. Ia piatra și lasă ziua.

Știam că nu trebuia să fi mers cu autobuzul, dar ce vreți? Un taxi până la Las Playitas m-ar fi costat, cum se zice, un ou și jumate din al doilea. Și iată-i coborând pe ușa din față, inevitabili, pe compozitorul Luzguardo Martí și pe nevastă-sa, Marina, cu doi copii, fiii lor, desigur: alcătuiau împreună o familie grotescă de urâți ce erau. Martí are un cap hidrocefalic, care, prin compensație, amintește din profil de capul lui Debussy. Poate de aceea ține să fie compozitor. Luzguardo, care e foarte mic de statură, aspiră la notele înalte ale muzicii oculte ori culte. Pronunță cuvintele afectat, asemenea băieților, băiețandrilor, de fapt, de la Vedado Tennis și de la Havana Yacht Club, care vorbesc ca niște coconi de aur, oameni mici care se cred de înaltă clasă. Îi aud pronunțând emfatic, de exemplu, consoanele duble ca în *dottor* și spunând „asurd“ în loc de „absurd“ și, dacă închid ochii, am impresia că sunt niște mulatri din San Isidro y Paula, dar ei de fapt folosesc limbajul tipic de Vedado sau de Miramar: bogătani, snobi pe invers, deși, curios lucru, niciunul nu e pe invers. N-am avut încotro și i-am salutat: mă văzuseră.

— Băiete, a spus ea, doamna din lumea bună, silindu-se să adopte un ton cât mai nesimandicos. Ce faci pe-aici la ora asta?

— Bună, Marina. Cumva mi-ați stabilit voi orele de plajă?

Luzguardo, compozitor laureat de muzică la fel de serioasă ca și el, a intervenit:

— Marina vrea să zică... — dar ea l-a întrerupt:

— Luz, spun ce vreau eu.

Luz¹ (niciodată nu mai auzisem numele ăsta la un bărbat, fără îndoială iluminat, s-a apropiat de mine și m-a întrebat:

— Ce faci pe-aici? Tu nu le ai cu plaja.

— Adevărul e c-am venit după o fată frumoasă.

Luzguardo și-a apropiat și mai mult de mine capul mare cu mustață martiniană², ca să-mi susure la ureche — Van Gogh ce sunt:

— Pezevenchiule.

Așa erau compozitorii de muzică serioasă, deloc serioși. Au pornit-o amândoi pe drumul spre plajă, târându-și după ei progeniturile. Spune-mi adevărul, oglindă oglinjoară, așa-i că urâtenia lor n-are asemănare?

Șoseaua cea nouă se prefăcu pentru o clipă în drumul spre Santa Fe de odinioară, pe care eu și fratele meu îl străbăteam cântând neobosiți, ca să ajungem la cinema *Alcázar*, la *Majestic*, la *Verdun*. Acum, șoseaua devenea drumul poleit spre geometria dragostei... Mergeam pe mijlocul străzii, fără să-mi pese de trafic, pentru că drumul era pur și simplu pustiu, părănd recent inaugurat sau încă nedeschis circulației. Așa cum Estelita cea nouă părea o explorare recentă sau un mister încă neexplorat. La fel ca Estelita.

Cartierul, mahalaua, suburbia era atât de nouă, încât nici copaci n-avea, pe nicăieri, doar niște tufe, un fel de arbuști pirpirii, care doreau să anunțe intenția peisagistică de plantare pentru viitor, de acum în douăzeci de ani: azi un pom, mâine o pădure.

Am traversat strada și m-am îndreptat imediat spre cărarea dragostei, a dragostei mele, atât de aproape de mare acum, Stella Maris.

Am privit marea și am văzut-o parcă pentru prima dată: mare antică, mare modernă. Pe urmă s-a ivit ea, care mi s-a părut mai întâi insuportabil de modernă, apoi la fel de antică precum marea. Era femeia, fata, mai bine zis, care-a prilejuit această carte. Dar nu

¹ „Lumină“ (în sp.), dar și nume feminin.

² Aluzie la mustața poetului cubanez José Martí.

era Venus care ieșea din valuri, pentru că marea era calmă acum și, ca în fundul unei scene, ea apărea prin porțile înalte ale unui palat, mai mult marmură decât mare. Marea râdea, a scris Gorki. Un imbecil.

Ieșise din mare surâzătoare sau ieșise din marea surâzătoare?

Semăna, jur, cu Brigitte Bardot. Dar în anul acela, amintiri-vă, toate fetele moderne semănau cu Brigitte Bardot. Era un amestec între Mylène Demongeot, care-o copia pe Brigitte Bardot, și Françoise Arnoul, care părea că nu voia să pară nimeni altcineva. Deși Arnoul avea părul și ochii negri, iar Estelita avea totul de culoarea mierii: păr, pupile, piele.

Avea mâinile, mânutele, mai degrabă, rozalii, bine spălate. Așa îmi plac mie fetele, cu mâinile curate. Dar își rodea unghiile. Am citit odată în *Selecciones del Reader's Digest* că femeile care-și mănâncă unghiile sunt nefericite, desperate. Mi-am luat ochii de la mâinile ei, deși nu mai citeam de ceva vreme *Selecciones*. Dar brațele? Erau scurte și rotunde, dar nu albe ca neaua, ci bronzate, mai bine spus de culoarea aurului. Un puf auriu i le acoperea până la cot. Pe brațe. Pe coate. Piele de piersică se numește puful ăsta, deși în Cuba nu cresc piersici. Mai bine să-i spunem de miere. În orice caz, miere erau. Miere curată. Mierea limpede, ultima care distilează zahărul. Miere virgină. Dar mi-am amintit că mierea nu era pentru botul măgarului. În orice caz, era Fecioară.

Atunci am văzut că n-avea picioare frumoase. Erau scurte și groase până la genunchi și cu glezna neconturată. Deși coapsele, tot scurte, erau acceptabile, nu era o Cyd Charisse. Dar era Estela cea adevărată, parfumată ca o damă a nopții, caldă, la îndemână, ispititoare ca marea. Ah, Stella Maris!

— Ce nume îmi dai? Mata Haris?

— Oh, nu, Stella Maris, adică stea de mare.

— Prefer să-mi spui pe numele meu.

— Bine.

— „Stea de mare“. Ce chestie, eu nici măcar nu știu să înot!

Iubirea înseamnă, cum spune boleroul, să-ți întâlnești zeita. Iubirea este ceva fără nume care-l înlănțuie pe bărbat de o femeie. Adică atingerea divinului prin intermediul ei. Iubirea este pâinea vieții, dragostea e divină. Pasiune mai intensă: pubertate nouă, adorație reînnoită.

Am simțit o panică nouă, o neliniște. În loc de stomac aveam un gol, un abis îngrozitor. Nu încapе îndoială, mă îndrăgostisem, eram îndrăgostit, și dragostea era ca o lună invizibilă aici, unde luna e mai vizibilă ca oriunde. Doamne sfinte, până la urmă, asta era dragostea?

Am sărutat-o.

— De ce-ai făcut asta?

— Pentru că te iubesc. Dragostea, cum știi, dă dreptul ăsta, chiar dacă pare curios.

Părea gata să mă lovească, și chiar a făcut-o: jap! A sunat a „jap“ cu mai mulți „j“.

— De ce-ai făcut asta?

— Pentru că-mi placi, și asta nu-mi place.

S-a apropiat de mine și, vă vine să credeți sau nu, m-a sărutat. M-am desprins de ea.

— Dar tu de ce mă săruți?

— Fiindcă așa vreau.

Mi-a zâmbit.

— Vreau și nu vreau. Aceasta e problema.

Dar pentru prima dată am tăcut la timp și, ca un fel de recompensă pentru tăcerea mea, m-a sărutat încă o dată. În tăcere și ea. Doar sărutările ni se-auzeau.

— Lașo, i-am șoptit.

— Lașă? Eu? Mă faci să râd.

— Ești lașă.

Însă n-a râs.

— Dă-mi voie să-ți spun că aseară ți-am salvat viața.

— Ah, da?

— Ah, nu. Fii atent — una dintre expresiile ei favorite, desprinse din spiritul nației a cărei încarnare perfectă era. Sunt minoră.

Dacă există inversiuni în discursul ei este pentru că ceea ce citești acum este o versiune, nu o diversiune. Ea s-a desprins de stilul neaoș pentru a mă surprinde cu o întrebare care era, de fapt, un răspuns.

— Acum cine e lașul?

S-a uitat la mine de jos în sus, ca și cum s-ar fi uitat de sus în jos.

— Ori ești prost, ori faci pe prostul, ceea ce e și mai rău. Nu ți-ai dat seama că n-am încă șaispe ani?

Dumnezeule! Șaisprezece ani este termenul la care femeile au dreptul să consimtă. Iar ea era femeie și nu-mi spusese nimic până acum. Nu avea încă șaisprezece ani! Asta însemna un an, opt luni și douăzeci și una de zile în închisoarea cea mai apropiată. Cum nu-mi dădusem seama? Cum nu-mi spusese mai înainte? Cum mi-o declara acum cu un aer așa de liniștit? Violare, stupoare.

— Nu te speria, spuse pe același ton înalt, n-o să afle nimeni.

— Oare? Ce-i de făcut?

— Nu-i nimic de făcut, pentru că n-am făcut nimic.

— Cât ești de matură...

— Dar nu și pentru poliție.

O fi existând o poliție a sexului?

— Poliție?

— Judecător, sau ce-o fi. Tu te duci la închisoare, dar pe mine mă trimit la școala de corecție și de-acolo la Aldecoa, până fac șaispe ani — a spus-o ca și cum ar fi spus „Până ce moartea ne va despărți“, cu toate că, firește, nu era cazul unei căsătorii morgana-tice, nu-i făcusem vreun dar, nici nu se consumase ceva între noi.

— De ce la Aldecoa?

— E închisoarea pentru femei delincvente, pentru fete rătăcite.

— De unde știi tu atâtea despre asta?

- Taică-miu e judecător.
- Judecător?
- Era. A murit anul ăsta. De-aia căutam de lucru. Caut încă. N-ai vreo idee?
- În teorie, nu, poate în practică.
- Ce vrei să zici? De ce vorbești așa ciudat? Răspunde-mi la întrebare. Ești însurat — aici nu pun semnul întrebării pentru că, de fapt, nu era o întrebare.
- Însurat și cât se poate de nefericit.
- Avea dreptate maică-mea.
- A făcut o pauză în care mi-am dat seama de falsetul din glasul ei.
- Mi-a prezis c-am să mă-ndrăgostesc de un bărbat negricios, mititel, care fumează trabuc și e însurat. Tu fumezi cumva trabuc?
- Nu. Doar țigări.
- Țigări de foi?
- Țigări obișnuite, subțiri.
- Slavă Domnului. N-aș fi vrut ca maică-mea să mai fie pe deasupra și ghicitoare. Ce-o să facem?
- Cum ce-o să facem? Exact ce facem, nu? Oricând putem avea un trecut. Împreună, amândoi, promițându-ne dragoste până la moarte sau până la uitare. Ce-o fi să vină mai întâi.
- Iubirea e ca și cum ți s-ar da ceva și pe urmă ți s-ar lua, de parcă nici n-ar fi fost vreodată.
- Vorbește-mi despre tine.
- Hmm.
- Vreau să știu totul.
- Hmm.
- Despre tine.
- Hmm.
- Ce înseamnă...
- Ce?
- Acest hmm.

- Ah, asta.
 - Da, asta.
 - Înseamnă hmm. Vreau să spui că n-am chef să vorbesc de mine. E bine?
 - Nu se zice să spui, ci să spun.
 - Să spun?
 - La urma urmei, e mai bine să spui al tău decât să spun al meu, care sună a săpun.
 - Nu-nțeleg. Îți jur că nu te-nțeleg. Ți se năzăresc fel de fel de aiureli și de pălăvrăgeli.
 - Universul.
 - Ce univers?
 - Un vers. Ai făcut o rimă.
 - Și ce vină are o rimă?
 - Continui să faci versuri. Nu se fac rime când se vorbește în proză.
 - Vorbesc eu în proză?
 - Ai făcut-o toată viața.
 - Cine-a zis?
 - Molière.
 - În toată viața mea? Nici măcar nu l-am cunoscut vreodată.
 - Cine mai e și ăsta?
 - Un om de teatru, prieten cu mine.
 - Tu, cu prietenii tăi.
- Lumina îi scâldea acum chipul cu un efect uluitor, de aureolă.
- Fata de aur, *the golden girl*, este un mit al Occidentului: Helena cea cu mărul, Isolda, Venusurile lui Tițian ce revin odată cu Marilyn Monroe. „Neconținut atomii în formă nouă toarnă de aur Afrodită”¹, a spus Argentinianul, iar eu o aveam aici, în fața ochilor, pe blonduță, versiunea mea a blondei de aur. Versiunea sufletului meu.

¹ Vers din poemul *Noaptea ciclică* de Jorge Luis Borges, în volumul *Poezii*, trad. de Andrei Ionescu, Iași, Polirom, 2005, p. 123.

A doua zi mi-a telefonat la *Carteles*. Aproape că n-o puteam auzi, pentru că vorbea Wangüermert. Wangüermert era șeful redacției și una dintre ființele care vorbeau cel mai tare dintre toți oamenii țării acesteia numite Cuba, în care se vorbește nu tare, ci foarte tare. În clipa aceea, Wangüermert concura cu Stentor în cea mai bună formă. Tot ce-am reușit să aflu era că Estela voia să mă vadă în seara aceea, în jurul orei zece, că trebuia s-o aștept la Quibú, clubul de noapte de lângă râu, nu departe de casa ei. I-am răspuns că da, că voi fi acolo la zece. Când am închis, Wangüermert a profitat de tăcerea mea ca să mă strige. Ce voia? Să mă salute, căci nu mă văzuse încă în dimineata aceea. Intimități.

Wangüermert era un tip plicticos, dar și amuzant uneori. Ajunsese să-mi fie drag, cu toate că unele aspecte ale personalității lui erau detestabile. De exemplu, lașitatea prin care se străduia să-și păstreze postul cu orice preț. Teama lui nu era contagioasă, căci era un tip rezervat. În plus, era un fanatic al principiului statu-quo: să nu se miște nimic în jurul lui, revista să nu se schimbe, postul lui să dureze veșnic. Era atât de conservator, încât nu se așeza niciodată pe un scaun rotativ, ci doar pe cele cu picioare țepene, fixate parcă în dușumea.

Cu toate acestea, mă mișca de-a binelea amestecul de respect și afecțiune pe care mi-l arăta. Îmi plăcea și să-l văd citind ziarele, nu alte periodice, ci *New York Times*, de exemplu, ca și cum acel ziar străin ar fi furnizat știri interesante nu doar pentru *Carteles*,

ci și pentru propria familie, căci era un tată-model. O altă manie de-a lui era să mă strige pentru a-mi atrage atenția asupra vreunui text pe care-l citea, cu un avertisment, „Ascultă aici!“, care nu era poruncitor, ci generos, în scopul de a-mi împărtăși ceva care, de cele mai multe ori, nu avea nici cea mai mică importanță, însă vocea lui răsuna ca un clopot ce-ți bate chiar lângă ureche.

În fundul grădinii clubului *Quibú*, de lângă râul *Quibú*, creștea un ficus care părea un elefant mort și care, negăsindu-și nicăieri cimitirul, trebuise să moară în picioare. Înspre râu se zărea un șir de bambuși, ca un gard viu. Grădina era și nu era sălbatică. Pianul dinăuntru se îngâna cu corul greierilor și-al broscuțelor de afară, ce reușeau, prin artă naturală, să se mențină la unison și chiar să creeze, câteodată, o vagă armonie imitativă.

Barul *Quibú* se afla pe un mic pod ce se întindea până spre mijlocul râului, care, de fapt, era un pârâiaș. Pe un pârâiaș în jos, am durat podeț frumos. Pretenții de mahala care n-aducea nici măcar cu cartierul Biltmore. Se vedea clar că nu era ceva de soi. Iar în seara aceea nu se puteau zări nici podul, nici malul celălalt, din pricina negurii care plutea peste cartier, ridicându-se din apă și dintre tulpinile de bambus. Să treci podul nu însemna să treci râul. Îi spuseseam că aveam s-o aștept pe partea cealaltă. A fi îndrăgostit înseamnă a te îmbolnăvi brusc, a lua o boală a cărei convalescență e parte componentă și parcelă. La fel și podul, un podeț, nu o terasă, devenea parte a bolii, iar barul era acum parcela ei.

Într-un colț era pianul. Oriunde poți găsi într-un colț un pian în orașul ăsta. Nu-i de mirare că Gottschalk, când a venit la Havana acum exact o sută de ani, a putut organiza un concert fabulos, cu cincizeci de pianе!, interpretând unele **pasaje** la unison. Pianе sunt pentru toată lumea. În seara aceea, pianistul cânta mai mult singuratic decât singur. M-am apropiat și am observat

un anunț, aproape invizibil, așezat pe coada scurtă a pianului. Spunea „Paquito și pianul său“, iar dedesubt, „Paquito Hechavarria cântă la cerere.“

— Cum se numește melodia asta ?

— E un bolero.

— Care se cheamă ...

— *Pianul*. E un bolero care are ca protagonist pianul. Și spune așa :

Pian ce-mi acompaniază tristețea...

A continuat mai mult să murmure, decât să cânte, pentru a sfârși cu o coda mai scurtă decât coada instrumentului.

— Știți *Perfidia* ?

— Cum să nu.

— Vreți să-l cântați ?

— Sigur că da.

A început: „Femeie / de poți vorbi cu Dumnezeu / întreabă-L de vreo clipă eu / am încetat să te ador.“

Cred că de-atunci am început să cer tuturor pianiștilor întâlniți prin baruri să cânte *Perfidia*. Nu știu numele compozitorului acestei capodopere, dar i-am făcut pe toți s-o țină minte ca să o acordeze mereu cu locul. Era un pianist din Adelaida, în Australia, care-o știa, un altul care cânta pe un pian alb, la *Harrods*, alt pianist într-un alt mare magazin din Londra, *Barkers*, un pianist în vestibulul hotelului Chateau Marmont de la Hollywood și mulți, mulți alții, din alte părți ale lumii, care interpretau melodia de fundal pentru Bette Davis și Paul Henreid în *Now, Voyager*, muzica pe care dansau Ilsa și Rick în *Casablanca*, sunetele catifelate desprinse din corzile țambalului într-un cabaret din București, învăluind figura stranie a frumoasei Faye Emerson în *Masca lui Dimitrios*, ea, amanta implacabilului Dimitrios. Cu acel aer de bolero care suna a sambă lentă, a vals alb parizian, a melodie

populară bulgărească devenită între timp folclor est-european. Dar iubirea s-a apropiat de mine, întrerupând cântecul de iubire.

Îi spuseseam că voi fi la bar, și iat-o stând în aer liber, ca o terasă lângă râu, încremenită în acel cadru, având râul drept fundal. Și ceața în spate. În spatele ei, noaptea. O mireasmă dulce, care venea în valuri ca cele ale mării, îmi gădilă nările, și din spuma amintirii se ivește ea acum, ca atunci când am cunoscut-o. În aceeași clipă însă observ ceva nepotrivit la ea: purta un impermeabil, deși noaptea era mai uscată decât palmele mâinilor mele. Pe peretele de afară al barului fusese agățat un delfin dat cu lac, ca să pară de-abia ieșit din apă.

Un porumbel zbură pe deasupra capului ei, pată albă în mișcare, surprinsă pentru un scurt moment de reflectoarele night-clubului răsfrânte peste râu și peste pod. Porumbelul, domestic sau domesticit, se pierdu în noapte, iar fasciculul mobil iluminează o clipă trandafirii.

Plutea în aer parfum de mână-Maicii-Domnului (ce nume ciudat!), prefăcând grădina într-o versiune a paradisului. În ea existau până și un nou Adam și o nouă Evă.

— Îți place grădina asta, grădina ta?

— A mea?

— E un citat. Un citat în noapte, o citație de amor.

Se auzea de departe o larmă puternică, accentuată din când în când de răcnete umane. Pentru că ne aflam în spatele cinodromului, iar urletele anunțau triumful vreunui câine favorit.

— Știai că ogarii mor cel mai adesea de inimă?

— Habar n-aveam.

— De-atâta alergat.

— Ca să vezi.

— Ție nu-ți plac câinii — dar nu era o întrebare.

— Nu că nu-mi plac. Îi detest.

— Eu am un câine.

— Mă temeam eu.

— Pot să-ți spun că ogarii care pierd mereu sunt omorâți după ultima cursă.

— Asta-i soarta lor.

— O soartă mizerabilă.

— Măcar au o soartă.

Am mers în liniște până la casa ei, care se afla dincolo de șoseaua spre Santa Fe, în plin cartier Biltmore.

— Am ajuns.

A scos o cheie din buzunar, a descuiat ușa și a aprins lumina de la intrarea în salon. Strada liniștită a rămas în spatele nostru, luminată încă de lună, de primejdioasa lumină a lunii. „Halourile vizibile uneori datorită luminozității spectrale a lunii.”¹ Am privit cerul, dincolo de palmieri, întunecat, aproape negru, cu punctișoare luminoase. Trebuia să spun ceva:

— Luna scaldă scăpărătoarele stele.

— Tu crezi în astrologie?

Eu credeam în astrologie, ca și în astronomie. Credeam și în chiromanție, în ghicitul în frunze de ceai, în sfinți și în melci care-ți anunță viitorul, în prezicerile profesorului Carbell, în interpretarea viselor a Dr. Freud, în badijonările curative ale Dr. Pérez Fuentes, în colagogele profesorului Kourí, în eficiența purgativă a lui Veracolate, în pastilele revitalizante ale Dr. Ross, dar nu credeam în Evanol și în compusul vegetal al Lidiei E. Pinkham, fiindcă asta era farmacopee feminină. Credeam, de asemenea, în acea formă ocultă de Western Union a minții, numită telepatie. Credeam probabil și în transmigrația sufletelor, în spirite (bune și rele) și, mai ales, în eterna reîntoarcere a filozofului nebun. Când i-am recitat această listă Estelitei, mi-a răspuns că ea nu crede în nimic. În nimic. Nici măcar în șarada chinezească. Of, fetele astea moderne.

¹ Joseph Conrad, *Inima întunericului*, în vol. *Lord Jim*, trad. de Ticu Archip, București, Univers, 1985, p. 320.

Mă privea tăcută.

— Crezi în fantome ?

— Nu, am glumit, dar mi-e frică de ele. Ori de câte ori pot glumesc. Tu crezi ?

— Nici eu. Dar am locuit într-o casă în Nicanor del Campo, unde bântuiau fantome. Cel puțin una. Eu însă n-am văzut-o. Cu toate că auzeam chestii ciudate.

— Uși scârțâitoare, lanțuri, vântul șuierător.

— De unde știi ?

— Întotdeauna există o istorie cu lanțuri care zdrăngăne, uși care scârțâie și vânt care vâjâie. Oh la la !

— Mie mi-ar plăcea să cred în fantome.

— De ce în fantome ?

— Ca să cred în ceva. Eu nu cred în nimic, în nimic.

— Pare un vers de-al lui Barba Jacob.

— Care barbă ?

— E un poet fără barbă care voia să urce la cerul posterității pe scara lui Iacob.

— Doamne sfinte ! M-ai amețit.

Acum m-a fixat cu privirea.

— Mă iubești ?

— Întrebare aproape indecentă. Sigur că te iubesc.

— Eu jur. Juri și tu ?

Am întors capul și i-am spus :

— Pe luna nopții.

— Să nu mai juri pe lună.

— Ai dreptate, am spus. Nu trebuie să jurăm pe lună, ci pe ceva mai durabil. Pe mama mea de departe, atunci.

— Trăiește ?

— Da, însă tocmai în satul unde m-am născut, în provincia Oriente.

— A mea pesemne că e și mai departe. O fi moartă. O detest. Pe nimeni nu urăsc mai mult decât pe ea.

M-a privit iscoditor. Ca să-mi vadă reacția?

— Cât e ceasul?

— E devreme.

— Lasă-mă să văd.

M-a luat de mână și, la atingerea pielii ei, am simțit o căldură mai intensă decât noaptea, decât tropicul.

Am știut atunci că iubirea nu e decât o coincidență fatală: să te afli la locul potrivit într-un moment nepotrivit, inadecvat și totalmente neprielnic. Iubirea este un efect fără cauză.

— Pot să te-ntreb ceva?

— Cum să nu.

— Tu ai armă?

— Nu e vizibilă acum, dar am.

— Vorbesc serios. Foarte serios.

— Mă confunzi cu compozitorul acela de pe plajă. Serios eu nu sunt.

— Voiam să te-ntreb dacă ai pistol.

— Am eu mutră de agent secret sau de terorist declarat?
Nu, n-am pistol și n-am văzut în viața mea vreunul.

— Nu poți să faci rost?

— Nu cred. La ce-ți trebuie?

Nici măcar n-a făcut o pauză.

— Ca s-o omor pe maică-mea.

— Tu, să-ți omori mama?

— Nu eu. Tu.

Cred c-am sărit în sus și-am căzut la loc în aceeași secundă. Dar nu era o chestiune de timp, nici de spațiu: era o chestiune de morală. Însă nu era nici locul, nici momentul potrivit pentru etică. Am decis să-i fac jocul.

— Cum s-o omor pe mama ta?

N-am vrut s-o întreb despre metodă, nici despre modalitate, ci doar să-mi exprim uimirea.

— Cu un satâr. E unul în bucătărie.

Gândirea ei urma o logică impecabilă, dar implacabilă.

— Și de ce s-o omor? Dacă-o voi face, trebuie să fie pentru un motiv anume.

— Pentru că ți-o cer eu. Ce motiv mai bun vrei?

Preț de o fracțiune de secundă am putut să văd în ochii ei ceva ce nu existase înainte și care într-o clipită a dispărut. O fracțiune de secundă poate dura o eternitate și poate fi măsura universului. Cunoștințele mele de astrologie, de *astronomie*, mi-au permis să-i măsoz privirea. Ea, cu ochii ei din acel moment infinitezimal, nu era ea. Era o străină. Înstrăinată. Estelita era, fără îndoială, nebună: avea mintea rătăcită și totodată limpede.

— Dacă m-ai iubi cum zici, ai face-o.

Asasinatul e o treabă serioasă, după Islands. Iles¹.

M-a privit cu ochii ei mari de copil: curați, inocenți. Aveau niște pupile enorme, dar înconjurate de mult alb, ceea ce-i făcea să pară și mai deschiși și mai rotunzi.

— Vreau s-o omori pe mama, mi-a spus.

Mi s-a părut că n-am auzit bine. Încă se uita cu ochii aceia nevinovați, dar nu clipise nici măcar o dată. Ochii care nu clipesc te sperie. Citise probabil și ea aceleași povestioare polițiste pe care le-am citit eu, ori văzuserăm amândoi aceleași filme de groază în care Barbara Stanwick îi cere lui Van Heflin să-l omoare pe Kirk Douglas. Sau în care Jean Simmons îi omoară pe maică-sa, pe taică-său și pe Robert Mitchum. Ori văzuserăm toate filmele inspirate din romanele de serie neagră. Totul negru. Ca noaptea de afară sau ca restul casei, fiindcă lumina era aprinsă doar în salon. Mărturisesc acum că m-a luat atât de tare prin surprindere atunci, încât n-am putut decât să-i răspund printr-un clișeu:

— Ce e ăsta, un film noir?

— Ce spui? Nu-nțeleg.

¹ Francis Iles — unul dintre pseudonimele lui Anthony Berkeley Cox.

— Lasă, lasă. Nu contează.

— Îhi.

— Deci, zici că vrei s-o omor pe maică-ta?

— De fapt, ea nu-i maică-mea.

— Știam asta. E mama ta vitregă.

— E ce e.

Oare văzuse și ea în copilărie *Albă-ca-Zăpada*, ca mine?

Ticăloasa Mamă Vitregă Asasinată de unul dintre Pitici, avea să titreze cronica roșie a celui mai negru ziar de a doua zi, *Ataja*.

— Măcar să m-ajuti s-o omor, bine?

— Nu, nu e bine. E rău. Foarte rău. Prefer să-mi închipui c-ai fost pentru mine doar un vis. Sau un coșmar.

Am ieșit din casă. Nu știu, nu-mi amintesc cum am făcut, dar am ajuns cât am putut eu de departe: acasă la mine. Ea rămăsese în urmă, asemeni nopții. Mi se revelase — se rebelase, mai bine zis — ca o fată dură, blondă, dar cu o dâră întunecată în jurul capului. Am crezut-o atunci în stare de orice, chiar și de ceea ce eu n-aș fi fost niciodată în stare.

Când am ajuns acasă era foarte târziu. Orașul dormea, iar eu continuam să fiu treaz ca un huhurez. Am deschis ușa fără zgomot și am pătruns din hol în salon. M-am îndreptat spre camera mea și, când am deschis cealaltă ușă, am văzut-o pe nevastă-mea dormind cu gura întredeschisă și cu ochii scufundați în orbite. Somn liniștit, fără griji. M-am dezbrăcat cu grijă și m-am întins în pat pe partea mea, cu gândul la ce se întâmplase și la ceea ce avea să se întâmple mâine. Adică azi.

Am privit-o și mi s-a părut că se îndepărta. Atunci am observat că era îmbrăcată în alb: pantofi albi, ciorapi albi, rochie albă. Îi lipsea doar boneta albă. Se deghizase în infirmieră.

În mână avea un satâr, un topor, o toporișcă.

Era oare o Lizzie Borden a tropicului? Frustrată Lizzie, în orice caz, prematură Borden. Dar Quibú nu putea fi o versiune pentru Fall River, masacrul din Massachusetts, în care Lizzie the Lizard¹, mai mult șopârlă decât cameleon, încercase mai întâi să-și otrăvească mama vitregă, administrându-i acid prusic în cantități letale. Luase micul dejun singură, explicând: „Canicula zidește pereți în stomac.“ Sigur, sibilina! Apoi lăsase să-i scape un hohot scurt. Puțin mai târziu scosese un strigăt de ajutor: „Săriți! Veniți, omorâți la mama!“ (Borden ura aliteratiile. Doamna Borden, mama, mama vitregă a lui Lizzie, asasinată în somn cu lovituri de topor, fusese găsită cu fața literalmente ciopârțită. Lizzie Borden fusese arestată în aceeași dimineață, sub acuzația de dublu asasinat (îl omorâse și pe taică-său). Una dintre teoriile despre motivul decesului a fost că mama vitregă mâncase la micul dejun resturile de la cină. Mâncare stricată. O poezioară a hotărât că paricidul fusese demn de transpunere în versuri, care spun următoarele:

*Lizzie Borden
Cu ochi crâncen,
Din rărunchi plesnindu-și mama
Nu cu coada, ci cu lama
De topor iuțit de spaima
Feței sparte-n douăzeci,
Și-a întors privirea suie
Către tac-su ca să-l suie
Drept la cer ca pe-o gutuie
Ciopârțit în patruzeci.*

¹ *Westlobian lizzial*, numită și *Lizzie the Lizard* („Lizzie Șopârlă”) – amfibian asemănător cu reptilele, sau reptilă timpurie, care se aseamănă cu șopârlele de azi și care a trăit în perioada carboniferă a erei paleozoice, în urmă cu 350 de milioane de ani.

Poezia nu are copyright și a fost scrisă probabil de acel autor anonim numit folclor. Lizzie Borden a dormit în acest loc și a dat lumii poeme și coșmaruri. Vina a fost a menstruației, care-i provoca lui Lizzie Borden, fată mare, fată bătrână aproape, tulburări și dureri cumplite. Declarație, aceasta din urmă, a avocatului apărării: „Domnilor jurați, de-ar fi să admitem vinovăția clientei mele, ar însemna că este un monstru al naturii. Dar priviți-o“, îndreptând spre ea un arătător complice: „Oare așa pare?“ Miss Lizzie Borden, frumoasă, dar cu ochelari, a fost absolvită. Arma crimei, un topor sau o toporișcă, n-a apărut niciodată.

Atunci mi-am dat seama că toporul *ei* era în mîna *mea*. Lizzie Borden a mea nu mi-l ceruse, nici nu-l luase înapoi. Am hotărât să-l pun la locul lui, l-am luat cu două degete, l-am dus în bucătărie și l-am vîrât sub chiuvetă. Înainte de asta, am șters cu o batistă toate urmele ei și-ale mele, ca să nu dăm de belele. (Detest rimele involuntare.)

Acum nu se mai uita la mine. De o bună bucată de timp nu mă mai privea. Se uita la peretele din spatele meu, un zid gol. La fel de gol ca privirea ei. Privirea ei vidă crea vidul. Vacantă era numele pentru astă bacantă.

O clipă nu am mai privit-o și-am observat că salonul se schimbase peste noapte. Acolo unde înainte nu era nimic, am văzut acum oglinda cea mare — sau așa mi s-a părut de uimire. Am făcut un pas înainte, hipnotizat (sau mai degrabă subjugat) și mi-am văzut oglindit chipul, plin de sânge. N-a fost decât o imagine de moment, iar oglinda magică, o amăgire de moment, grație lui Poe. Am reușit să mă întorc la ea, la realitate, care era mai cumplită decât orice imagine, virtuală sau fără virtuți, mai periculoasă. Mă mișcam, m-am mișcat, am continuat să mă mișc — înspre ușă.

S-a apropiat de mine și m-a prins cu brațul pe după gât. Era atîta dorință pe chipul ei și atîta ură în trupul ei, încât mi-am

amintit de Françoise Arnoul în *La rage au corps*¹, unde ea era în același timp și ură, și corp. Acum Françoise Arnoul a mea ar fi putut prea bine să-ncerce să mă stranguleze. Nu era așa de greu: un braț în jurul gâtului, o strânsoare, un crrrac și adio, griji! Atât de rapidă e trecerea de la viață la moarte.

— Ia-mă cu tine.

Cu tine, cu tine.

Am traversat amândoi grădina, am luat-o pe trotuarul cel nou, am traversat strada de curând asfaltată și am lăsat în urmă barul *Quibú*, râul *Quibú* și tot ce amintea de *Quibú*. Am luat un taxi. Ea s-a urcat prima și atunci am observat că nu-și luase de-acasă decât hainele de pe ea și sandalele din picioare.

¹ „Furia trupului“ (în fr.).

Ce căuta Branly atât de devreme acasă la mine? Venise să-și ia la revedere, mi-am amintit îndată, căci uitasem. Nu-mi stătea capul decât la seara trecută. Seara de aseară.

Dar dacă acum e zi, o să vină seara iar? Salutul de rămas-bun era pentru fratele meu, care pleca în după-amiaza aceea cu un vapor spre Rusia. Se putea ajunge în Rusia pe mare? Dacă se ajunge la Paris pe apă, de ce nu s-ar călători și pe Volga, Olga? Acesta era numele iubitei fratelui meu. Trebuie să-i fac o vizită într-o bună zi.

Seară din nou, dar întâlnirea mea avea să fie ziua, după-amiaza, în după-amiaza aceea. *Questa sera. Qui sarà, sarà.*

Dintre toate mesele zilei, preferata mea este micul dejun. Preferatul, că e masculin. Un mascul e cel mai puțin cool. Culinar.

Luam micul dejun împreună cu Branly, care avea să mă însoțească până la vaporul care trebuia să-mi ducă fratele spre Europa. Cu toate că era și Branly de față, familia părea incompletă.

— Zoila unde e? a întrebat Branly. Zoila era mama.

— A plecat ieri acasă, în Oriente, i-a răspuns fratele meu.

— Oriente, tărâm decadent, susura Branly, unde s-a născut siboney-ul — s-a oprit din cântat, ca să spună: — Dar voi nu sunteți siboney¹, sunteți taíno².

¹ Siboney — populație amerindiană din zona Antilelor care a fost împinsă înspre partea occidentală a Cubei, prin invazia caraibienilor.

² Taíno — populație de origine amerindiană care a trăit pe teritoriul Cubei între secolele al XII-lea și al XV-lea.

— Mama a plecat la Gibara, a lămurit lucrurile fratele meu.
— N-am rimă pentru Gibara, a spus Branly, decât, dacă vrei, chitara.

— Mama a plecat în Oriente, a adăugat fratele meu, iar eu plec în îndepărtatul Orient.

— Rusia nu înseamnă Orientul Îndepărtat, a spus Branly.

— Se numește Uniunea Sovietică, a completat tata, și este țara viitorului.

— Cu un trecut, a punctat Branly.

— Jeffries a spus-o, a reluat tata, viitorul contează.

— Atunci să plecăm în Uniunea Sovietică, a spus fratele meu, să contăm pe conturi.

— Vezi mai bine să nu te tundă în tundă, a conchis sentențios Branly.

Tata a continuat să vorbească despre viitorul sovietic, iar nevastă-mea n-a scos o vorbă cât timp am stat la masă. Nici măcar n-a pomenit că mama o luase cu ea pe fiica mea, care era și a ei. Acum nu mai rămânea în bojdeuca noastră decât bunica mea, care nu ieșea din bucătărie toată ziua ca să ne pregătească nouă de-ale gurii.

Nevasta mea plecase de la masă. Presupun că la toaletă. Bunica rămăsese tot în bucătărie, deși terminaserăm de mâncat. Tata era în salon și se apucase să răsfoiască ziarul — din dimineața aceea sau de ieri, nu conta, pentru el era totuna. Am privit în jur de la dreapta la stânga și mi-am văzut fratele, apoi pe Branly și am putut să-mi observ figura în lustrul cafetierei. Curios lucru, toate componentele dramei erau prezente. N-am știut atunci, bineînțeles. O știu acum. Viața se organizase în jurul a trei cești de cafea.

— Hai și-om mere.

— Hai și-om pere.

— Hai și-or pier.

Eram gata de plecare. Frate-meu cu-a lui misiune, Branly cu-a sa micțiune (de data asta n-a vrut la toaletă), iar eu cu a mea uniune. Habar n-aveam atunci cât de potrivit era acest joc de cuvinte. Niciodată nu știi unde te poate duce un joc, chiar dacă la mijloc e și sex.

După ce l-am instalat pe fratele meu pe vapor, fără vreo problemă în privința pașaportului, a biletului sau a adresei din Europa, gândul că se va afla de plecarea lui în Rusia, în Uniunea Sovietică, în URSS a început să pună stăpânire pe noi, fiindcă țara asta avea multe nume, dar o singură ordine politică. Am luat un taxi de pe cheiul La Mancha, ca să-l las pe Branly undeva pe-aproape, iar eu să mă duc la *Carteles*, unde șef de redacție era acela care putea citi o povestire fără să-și miște buzele. Buzele mele erau pecetluite. Și mă simțeam atât de excitat, încât nu mă mai deranja nici măcar conversația aprinsă a colaboratorilor (*Carteles* avea puțini ziaști angajați) cu Wangüermert. Ángel Lázaro nu era singurul exilat republican, însă toată lumea semna cu pseudonime inventate de Wangüermert. Era, după părerea lui, un expert în căutarea și găsirea de pseudonime, și până și numele lui părea un pseudonim.

Excitația mea se datora faptului că mă sunase Estela și-mi dăduse întâlnire a doua zi în fața cinematografului *Atlantic*. N-am mâncat de prânz. Nu-mi era foame deloc. Din cauza excitației sau a iubirii? A fost pentru prima oară când mi-am dat seama că eram îndrăgostit nebunește de Estelita. Un cântec popular o spunea mai bine:

*Sunt nebun după tine,
Ard să te-ntâlnesc încă o dată.*

Undeva pe-aproape, María Teresa Vera cânta la radio o haba-neră sfâșietoare.

Însă în dimineața aceea eu mă gândeam la după-amiază, la faptul că ea mă aștepta. „Întâlnire la ora trei“ notasem odată, iar acum enunțul acela devenea realitate. M-am străduit să ajung devreme, dar s-a făcut ora trei, și ea nu era acolo. Am decis să intru la film, la *Atlantic*, care mă îmbia cu aerul său condiționat. Nici la trei jumate nu ajunsese. Venea sau nu? Când mă asigurase că va veni, sesizasem o hotărâre fermă în tonul ei. În sfârșit, la patru, am găsit-o la a treia ieșire stând la umbra clădirii Woolworth. Mă aștepta. Pe mine, că doar pe cine altcineva?

S-ar zice că existența fluturilor e guvernată de un cod al frumuseții. Fluturii obișnuiți și fluturii de noapte sunt, după câte se pare, insecte diferite. Citez din *Encyclopædia Britannica*: „În puține limbi se face o distincție între ei.“ Cu toate că unele specii se numesc albiliță, falenă și chiar molie, în engleză pentru fluturii de noapte există un singur cuvânt, *moths*. Toți fluturii întreprind un lung voiaj magic, dar imobil, de la ou până la insecta matură. Multe ouă ne dezvăluie structuri minunate sub forma unor mici celule. De obicei, larva are pe torace piciorușe, ca niște gheare, altele — încă pe-atâtea — îi ies din stomac și sunt scurte, deși au cârlige dispuse simetric. Capul e o capsulă cu șase ochi pe fiecare parte și o pereche de antene mici. Pare incredibil ca un prototip așa hidos, care amintește tot timpul de marțienii înfricoșători din filme, să se dezvolte până ce ajunge să se transforme într-o insectă matură, care trăiește printre flori.

Clitorisul este cel mai mic penis, iar *clielo* este un mic scăunel pe care sunt așezați viermii pentru reproducere. Un soi de secreție îi cimentează, ajutând la formarea coconului. Oamenii de știință japonezi au descoperit nu demult o particularitate extraordinară a acestei insecte extraordinare. Masculul fluturelui care poartă sonorul nume *Papilio xuthus* are o lanternă erotică. Dar la maturitate insecta nu folosește instrumentul pentru a lumina orice drum, ci doar pentru a localiza intrarea în organul genital al femelei, ochi pentru noaptea sexului. Pentru prima dată s-a demonstrat cum funcționează acest organ intim, secret până atunci.

Înainte de a atinge splendoarea, fluturile trebuie să stea nemișcat un timp, până izbutește să rupă gogoșa. Unele larve, transformate în crisalide, își folosesc mandibulele pentru a găuri coconul și a ieși în zbor — magnifice ființe ale grădinii (sau ale pădurii). Această minunăție înaripată este un dar al naturii.

Însă enormul fluture de la tropic cunoscut ca *tatagua* e considerat o piază rea. Fluturile are nume extravagante în diferite limbi: *butterfly*, *papillon*, iar în italiană glorioasa ființă a nopții este *farfalla*.

Fluturii se hrănesc cu nectarul pe care-l culeg, cum spune boleroul, „sorbînd din floare-n floare“. Așa-zisele ornamente de pe aripi pot să atragă sau să sperie dușmanii și reprezintă un camuflaj natural eficient. Unele specii extrem de frumoase mănâncă mortăciuni. Cea mai numeroasă face parte din familia nimfelor. Toți fluturii au viață scurtă.

Estela era micuță. Mititică. Pentru o stea de film mut, ar fi fost normală. Dar ea nu era o stea de film mut și nu era nici normală. (Deși atunci nu gândeam așa.) Estela părea, cu adevărat, o copilă. Chiar și ochii ei, capabili uneori de priviri perverse și pierdute, erau ochi de copilă, care are toată fața numai ochi. Cu capul ei mare și gâtul lung, părea o păpușă. O bomboană de fată.

Chiar mai dulce ca o bomboană. Nu era ea o gemă, însă părea genuină, mai mult cu caracter decât cu carate de piatră nestimată. Știu, știu: se spune „nestemată“. Dar de ce să pretinzi corectitudine de la o limbă, când poți vorbi două? Biped, bifid.

Am văzut-o acum așa cum aveam să o văd și în viitor, sau după viitura din care a rămas doar blânda nostalgie. Rochia ei, ce urma să dispară definitiv, era prea scurtă. Atât de scurtă, încât acolo unde-i începeau coapsele se termina. O îndrăzneală, o cutezanță pe care nu și-o permiteau pe-atunci multe femei: fusta pe măsura moralității. Pesemne ea, părând doar o copilă, își putea încă descoperi pulpița cu fustița, oriunde s-ar fi aflat: acasă, în autobuz, la intersecția străzii 12 cu 23, veșnic înțesată de indieni *guajiro*, filipinezi și egipteni din Cairo, care puteau prea bine să se înghesuie acolo în așteptarea paradei mumiiilor. În partea de sus, bluza, sau ceea ce ar fi trebuit să fie o bluză, era, la rândul ei, prea scurtă, abia ajungea până unde trebuie, continuându-se cu două breteluțe fine peste umeri și spate, ce se uneau din nou, mai jos. Sâni ei, sânișorii, își făceau și ei treaba, ba atrăgând, ba potolind dorințele. Am sorbit-o din ochi și i-am spus nu te mișca, fiindcă voiam s-o opresc măcar o clipă pentru totdeauna. Mi-era doar teamă să nu apară cineva, vreo doamnă de vârstă mijlocie (sau clasă mijlocie) și să-mi observe inflamația, agitația. Nu puteam nici măcar să-i spun, ca fotograficul: „Uite porumbelul.“ Disimulări.

Să mai spun că nu avea bustieră sau corset, nici sutien, o piesă de lenjerie intimă folosită pentru a strânge și a da formă pieptului, sau *bras*, conform modei americane de comercializare a sutienului *Maidenform*, o prescurtare a franțuzescului *brassière*, care nu mai e franțuzesc și care în Franța poartă acum numele *soutien-gorge* (nu cunosc vreun obiect vestimentar care să-ncerce să învelească dezvelirea cu atâtea nume), cu alte cuvinte că nu-și

susținea sânii cu nimic, mai mult de-atât: Estelita era aproape, nu aproape, ci complet goală pe dedesubt.

Surpriza plăcută de la-nceput a fost de-ndată-nlocuită de alarmă. Era primul exemplar de femeie modernă pe care-l vedeam. Dar nu era o femeie, era doar o copilă, o fetiță îmbrăcată asemeni eroinelor din filmele franțuzești care mă încântaseră de-atâtea ori.

Nu stătea la soare, ci la umbra acelei clădiri ciuntite și urâte. Când m-am apropiat, am observat că toată fața ei, de la pomeți la bărbie, era acoperită cu un fel de vâl suav care vibra, asemeni unui strat ușor de praf ce strălucește în lumina soarelui: talc solar, vâl de aur. Erau scame minuscule ce-ar fi putut prea bine fi pudră de machiaj, dacă nu chiar un vâl lucitor, strălucitor, ce-i scălda fața într-o lumină blondă. Până și părul îi era acum mai blond, pesemne de la gel.

Și-l prinsese cu două clame ce aduceau mai mult a clești decât a ace de păr, care sclipeau și ele ca aurul în soare. Erau, fără-ndoială, de tinichea, dar îi împodobeau pieptănătura ca o diademă. Capul ei însă era prea mare pentru corp, iar curbura frunții începea chiar de la sprâncenele destul de rare și se pierdea de-abia-n desișul părului ei blond. Efectul ar fi trebuit să fie aproape banal, însă n-aș putea spune de ce nu era așa. Mi-am amintit de târfa blondă al cărei cap, cască de aur, l-a costat capul pe amantul ei apaș. Dar blonda aceea fusese întotdeauna o femeie fatală. Pe când Estela era Estelita. Cel puțin așa mi s-a părut atunci.

Era un fluture de-abia ieșit din crisalidă. M-am simțit exact ca vânătorul într-o zi bună: am întins mâna, mi-am răsfirat degetele, și deodată din ele s-a desfăcut o plasă lungă și ușoară. Haț, te-am prins!

Era acolo, inolvidabilă. Vreau să zic, fixată pentru totdeauna în amintire, pe strada 23 colț cu 10, stând în picioare, nu pe trotuar, ci chiar în dreptul intrării în magazin, unde nu intrase

pentru că era duminică și era închis, după cum informa și anunțul tautologic care spunea „Închis“, iar cealaltă plăcuță, de la intrarea cinematografului *Radiocentro*: „Ușile se deschid la ora trei“, nu se vedea deloc. Din fericire, pe stradă nu prea era lume: toate trupurile se refugiaseră în altarul umbrei.

Fapt bine-venit, căci, cu vestimentația ei, era o adevărată ispită: o fustă de mătase, cu flori mari, colorate, sfidare a gravitației și a decenței. Dar, spre deosebire de ziua când o cunoscusem, acum era foarte machiată (rimel și fard de pleoape, roșu în obraz și contur de buze). Mi-a fost limpede că se pictase și răspictase ca să pornească la război. Ea își dorea o luptă, dar mie mi s-a părut o hărțuială. (Nu pot, nu pot să n-o spun.)

Ochii ei căprui priveau cu o intensitate de adult, și întregul ansamblu (privirea, felul în care își înclina capul în timp ce privea, chemarea ochilor ei de sirenă care iese din valuri) era o invitație la voiajul spre adâncuri, iar eu vedeam stele verzi din cauza parfumului ei prea puternic:

— Estela, știi că ești o stea? i-am spus.

— Doar ăsta mi-e numele, nu?

— Mă refeream la parfumul tău.

— L-am luat de la mama.

— Unde-ai lăsat-o pe nobila doamnă?

— În camera ei.

— Atunci, mergem?

— Unde?

— Aici, aproape, la intersecția lui 10 cu 17. E un club, i se spune *Atelier*.

Ne-am dus la *Atelier*. Clubul era un night-club care nu avea un afiș spre a-și face cunoscut numele, ci în fața intrării, pe trotuar, doar o paletă pentru pictură de asemenea dimensiuni, încât până și duhul din lampă, de-ar fi fost pictor, ar fi găsit-o mult prea mare.

— Ce mai e și asta ? s-a mirat ea.
 — Casa construită de Van Gogh. Înăuntru e cealaltă ureche.
 — Ce ?
 — Este, drăguța mea, o creație postimpresionistă.
 — Jur că mai niciodată nu pricep ce îmi spui.
 — Noi, geniile, suntem întotdeauna neînțeleși — ah, adolescența !

— Foarte rău. Nu ți se pare c-ar fi cazul să intrăm ?

Caramba ! Iisuse !, am exclamat în fața fotografiei lui Peruchín (poreclit „El Peru“) în mărime naturală, cu trabucul între degetele care mângâiau cu aceeași tandrețe clapele albe și pe cele negre de pe pianul său corcit. Am rămas mut în fața imensului poster ce-i proslăvea boleroul, numindu-l „cel mai mare din lume“. Ar fi putut să îmi ia ochii reclama asta a lui, în niciun caz însă auzul, auzul nu. Căci același clocot iscat din sufletul muzicii se simțea și în cântul sirenelor cu voci de femeie: cele de la D'Aida, în celălalt capăt al străzii 17, pe țărmul de dincolo al muzicii, aveau să înceapă, începuseră deja să cânte și să încânte, în timp ce eu, precum Ulise, făceam acest viraj ca să-mi acopăr timpanele cu ceară, cerumen, cepuri.

Expresia întuneric la amiază, atât de banală și de răsuflată, se vrea, pare-se, o metaforă a infernului, însă trecând de la limpezimea de zenit a străzii 17, acum fără tramvaie, dar care încă păstra șinele de metal sclipitor, intru, intrăm, intră și ea cu mine din plin soare în bezna așa-numitului — chiar și pe timp de zi — night-club. Nu este o intrare în infern, cea a clubului, ci într-unul dintre posibilele paradisuri: „un întuneric mai clar decât ziua însăși o susținea“ de braț. Versul acesta și mâna mea caldă, ca trecerea de la senin la ceață, la negura artificială. Cine dorește invocarea, convocarea nopții ? Eu, eu !

Trecând de la soarele orbitor la orbecăiala dinăuntru, în acest night-club mai întunecat decât un tunel de mină, ochii mei au

devenit o cameră obscură: nu vedeam nimic-nimic. Absolut nimic. Am intrat, eu, poticnindu-mă, în timp ce ea aluneca ușor spre ringul de dans. Vedeam oare în întuneric, ca o pisică, sau mai fusese acolo și altă dată? Un *maître* filfizon, de firmă cu blazon, ne-a condus până la o sofa pe care m-am așezat pe pipăite. Densă tenebre. Nu era întunericul dintr-un cinematograf la amiază, pentru că acolo mai venea din când în când câte-o rază de lumină dinspre ecran. Aici obscuritatea era pentru vecie. De îndată, alt *maître de noir* s-a proțăpît în fața noastră ca să ne-ntrebe ce voiam să bem. Cuba Libre, ce altceva? Era cel mai simplu.

Dar ce muzică se-auzea? Străbătea întunericul, venind dintr-un ungher și mai întunecat. Un pian. Măcar pianistul, adevărat *maître* al muzicii, distingea clapele albe de cele negre. Am văzut că era tot atât de negru ca și pianul cu coada lui neagră, bicorn de gardă civilă în plină noapte. Luciu de lac peste tot. Coccoșat și nocturn, pianistul își îndeplinea misiunea cu abnegație. Mi-am amintit că pe paleta de afară, sub gaura pentru degetul mare și deasupra rondelilor colorate, erau scrise un nume și o frază: „Peruchín, vrăjitorul clapelor“. Mă convingea acum presteța degetelor sale, care treceau firesc dintr-un bolero în altul, cu artă de prestidigitator.

— Bolerourile astea mă topesc.

Dacă auziți pe cineva spunând că mă-nvârt ca o sfârlează când dansez, să nu-l credeți, vă rog. Nici măcar nu sunt un învârtit. Din fericire, ea a exclamat încă o dată:

— Mă topesc!

De top fuseseră, ce-i drept. Nu i-am spus-o, pentru că asta se întâmplase înainte, când încă nu o cunoșteam. Nu de tot. Nu cu adevărat. Între timp, Peruchín interpreta o muzică mai puțin ritmată, un *medley* de melodii care ar fi putut prea bine să fie bolerouri. „El Peru“, din toți perii lui, pana corbului, parodia pianul. Parafrază sau perifrază? Nu era muzică de dansat, ci de ascultat.

Am râs mulțumit. *Castigat ridendo*. Dacă-ș fi fost în stare să scriu bolerouri, nu mi-ar mai fi păsat că nu scriu cărți. În plin întuneric, ea m-a privit și-a întrebat:

— De ce râzi ?

— Ți place Elvis Presley ?

— Ce zici ?

— Elvis Presley.

— N-am auzit de el.

— Nu te interesează muzica ?

— N-ascult niciodată.

— Mi-aduci aminte de Costello.

— De cine ?

— De Costello, amicul lui Abbot. Abbot și Costello¹ ședeau pe marginea unui ring de dans. Abbot îl întreabă pe Costello: „Ție nu-ți place dansul ?” „Neh”, zice Costello. „În fond, ce e dansul ? O pereche în semiîntuneric care se îmbrățișează pe muzică.” „Și ce e rău în asta ?” întreabă Abbot, la care Costello răspunde: „Muzica.”

— Tu vrei să dansezi ?

— Eu vreau să fiu cu tine, să stăm îmbrățișați pe întuneric și, cum ție nu-ți pasă de muzică, mie-mi convine.

Avea mai puțin simțul umorului decât al amorului. Nu era o puberă caneforă. (Dumnezeule, ce ritual !) Așadar, oferi-va-mi a sa floare, oare ?

Peruchín îndulcea din nou atmosfera, drept pentru care m-am ridicat, i-am dibuit mâna pe întuneric și-am invitat-o la dans, trăgând-o ușor de braț. Am dansat. Dacă se poate chema dans ceea ce făceam noi, căci de-abia ne mișcam: pe cel mai lent dintre bolerouri. Mai mult decât lent. *Plus que lente. Festina lente*, adică

¹ Cuplu comic american foarte popular în perioada 1940–1950.

festin lent. Dintr-odată m-am oprit de tot. Ea plângea. Sau erau lacrimi false, de glicerină? Am întrebat-o pentru ce, pentru cine.

— Muzica, mi-a răspuns, ducându-și dosul palmei de la ochi la nasul umed. Să fi fost alergică la muzică?

— Am crezut că nu-ți place muzica.

— Nu-i vorba de muzică, ci de muzica asta. Îmi face rău. Mai bine ne-așezăm — și ne-am întors la locul nostru moale ca fieru', iute ca oțelu'.

— Ce s-a-ntâmpat?

— Nimic. Hai să mergem, te rog.

— Ce e?

— Nimic. Asta e.

— Dar ne era așa de bine aici... Doar noi doi, singuri.

— Muzica asta.

Peruchín cânta mai departe *Añorado encuentro*.

— Ce are muzica asta?

— N-are nimic.

— Nu-ți place Peruchín?

— Din contră. Dar mă omoară.

— Peruchín?

— Peruchín, cu pianul lui, și locul ăsta îmbâcsit. Haide, plecăm?

Atunci mi-am dat seama că nu-i plăcea muzica. Tâmpit ce sunt.

— Mă plec. Vreau să zic plec, plecăm.

— Unde mergem?

— Oriunde vrei, dar fără muzică de fond.

— El Peru cântă încă *Añorado encuentro*.

— Bun nume pentru un bolero.

— Asta și e. Un bolero formidabil.

Din nou la intrare, sub parasolarul negru cu auriu, lângă afișul care anunța *Atelierul* cu paleta lui multicoloră și pensula aurie, cu anunțul despre „Peruchín și pianul său” și fotografia lui

zâmbitoare, cu părul lins, la fel de negru ca pianul, ținând în mână o havană, aprinsă probabil, dar fără fum. Maestru menestrel.

— Și-acum unde-ai vrea să mergi ?

— M-ai mai întrebat acum un minut și ți-am spus, și-ți spun din nou, că unde vrei tu.

Mi-a părut bine, pentru că puteam s-o duc în locul acela unde n-o dusesem data trecută. Un loc ascuns, cum spunea Lola în cântecul ei. Căci femeile sunt precum cărțile: ești mereu tentat să le iei cu tine în pat. Cele virgine au foile lipite. Ca să le poți desface îți trebuie o sculă. Un *coupe-papier* e de-ajuns.

Luna avea culoarea mierii, ca și ea, care ieșea acum în strada agitată, ce se lăsa numită cu un număr ca orice bilet de loterie. Strada 17, un unu și un șapte: darurile ca zarurile. Dumnezeu juca barbut cu noi. Ne făcuse să ne întâlnim. Fără de noimă sorți, azvârliți ca din morți, ce-n drumul lor făcut-au să devenim con-sorți. Să-i imputăm destinului sordida manevrare a speranței.

O străfulgerare, furtivă zeiță în lumina lunii, ori dar al soarelui când raza-i nu se curmă, s-a abătut asupra mea-ntr-o zi — sau noapte, sau amiază: doar o frântură dintr-o întreagă zi. Și ce sclipire: splendidă sclipire fără grai. În acea după-amiază, în fața cinematografului *Astral*, *Atlantic* (ce mai conta, când era vorba de stele și de un vast ocean), în acea după-amiază a unui faun deloc faur, aflat în contemplarea tinerei, prea tinerei splendori, am știut că mi se aducea în dar o darie îmbobocită. O dovedesc scriind această pagină. Niciodată nu e prea târziu. Un veac și jumătate de s-ar scurge, la fel mi-aș aminti-o în orice clipă. Așteptând în picioare, la umbra lui Woolworth, pe care, ca o adevărată havaneză, ea îl numea „tencén”¹, cu vocea aceea de cocoș tropical, cum ea însăși spunea, cu tocuri înalte, ce nu prea reușeau să-i ascundă picioarele prea scurte și groase, dar delicate. Ah, Estelita! Ea și amintirea ei lasă una și aceeași urmă. Sunt mai apt de iubit decât de prăsit.

Însă ce-mi amintesc acum este ceea ce vreau să-mi amintesc: pe Peruchín cântând *Total* în întuneric și răcoarea din acel night-club, adevărată noapte în plină zi. Ea, firește, nu-și amintea nimic: n-o interesa. Însă doresc să mi-o amintesc în înghețata Canadă și în tristul ei mormânt. Gândiți-vă, vă rog, ce mult

¹ Denumire populară a complexului de magazine și săli de cinematograf adăpostite de edificiul Woolworth.

se-aseamnă a-și aminti în spaniolă¹ cu a înregistra² în limba engleză. A mi-o aminti pe ea era totuna cu a o înregistra în amintire. Mi-o amintesc în întregime.

¹ Sp. *recordar*, „a-și aminti“.

² Eng. *to record*, „a înregistra“.

Agale aleargă mașinile în noapte și versul, universul, e doar o stratagemă de domolit căldura. Dar de ce să pășesc cu grijă, când aş putea pluti prea bine prin aerul îmbălsămat al nopții? I-am petrecut brațul pe după umeri, iar Estelita nu și-a schimbat poziția. Nici măcar nu s-a mișcat. Să fie oare ea ținta desprinderii mele de magnetismul sticlei întruchipat la ora aceasta de Vedado?

În timp ce mergeam, simțeam miros de caprifoi, de iasomie sub clar de lună, de Habanitas, parfum la modă pentru femeile moderne. Ah, fetele astea! N-ar trebui să miroasă așa periculos. M-am întrebat, fără să primesc niciun răspuns, a ce va fi mirosind în intimidanta ei intimitate. Îmi dădeam seama acum că putea face din mine orice-ar fi avut poftă, și nu-mi doream altceva decât ca pofta ei să coincidă cu ceea ce mai rămăsese din voința mea.

Era așa cum era, cum se vedea, cum o vedeam eu în clipa aceea, când înțelesesem că era mai importantă decât luna și decât noaptea. Era un poem, la fel ca vraja acelui moment.

— Putem merge la un motel? fusese o întrebare ce nu prea semăna a întrebare.

— Putem.

— Dar tu ești minoră.

— Nu mai sunt. Am împlinit șaisprezece ani.

— Când?

— Azi-dimineață, când am plecat de-acasă. Acuma sunt majoră.

Asta da veste! Era, de fapt, un fel de grație pentru crimă înainte de a o fi comis.

Un motel este un hotel care nu e chiar hotel. În franceză se numește *hôtel de passe*. Nu oferă găzduire călătorului, ci ogeac masculului înfierbântat și companiei, care nu e neapărat o companioană lipsită de asemenea luxuri care la femei par a fi un lux. Dar putea fi un refugiu. Nu-mi mai făceam griji din pricina legii adulterului. Mă preocupa găsirea refugiului. La urma urmei, Estelita era o fugară, iar eu îi dădeam o mână de ajutor în fuga ei. Ce s-ar întâmpla dacă am fi descoperiți? Din fericire, la motel nu întrebau de nume, stare civilă ori buletin. Era de-ajuns să îi treci pragul ca să pătrunzi în labirintul dragostei. Aici totul era permis — cu excepția violului. *Fornicatio non petita, accusatio manifesta*¹. Acum aveam un motiv în plus: *excusatio manifesta*².

Înainte de a cere o cameră, am decis să telefonez acasă.

— E vreun telefon pe-aici?

— Uitați-l acolo, pe coridor.

Pentru o clipă nu mi-am putut aminti numărul. Tertipurile vinovăției. Am sunat în cele din urmă, și a răspuns nevastă-mea. Nu mai era altcineva acasă la mine, în afară de tata și de bunica. Cum tata era surd, iar bunica se culcase probabil, vocea alarmată nu putea fi decât a neveste-mei.

— Ce-ai pățit?

— N-am pățit nimic.

— Ești bine?

— N-am nimic, ți-am mai spus.

— Când vii?

— De-asta te sun. Nu vin acasă. Am șters-o.

N-a părut amuzată de termenul acesta școlăresc pentru a dispărea.

¹ „Actul sexual nesolicitat ridică acuzația” (în lat. în orig.).

² „...este scuizabil” (în lat. în orig.).

— Pentru Dumnezeu, ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că nu mai vin acasă, că m-am evaporat, că am fugit cu altă femeie.

I-am auzit suspinele, ca un ecou la vorbele mele.

— Te anunț ca să nu-ți faci griji. N-am pățit nimic. Sunt bine, dar nu mă întorc acasă. Ai auzit ?

— Da, am auzit, a spus ea printre suspine.

— Stai liniștită, n-am să pățesc nimic. Eu nu pățesc nimic niciodată. Închid acum. Te las.

— La revedere, mi-a spus plângând.

Am închis. Nu-mi place să aud plâns de femeie. Lacrimile mă înduioșează. Și nu era momentul să mă las înduioșat. Sunt un pur dur. Știam că nevastă-mea avea să plângă o vreme, însă fata-n casă plecase, bunica dormea, iar tata stătea precis cu nasu-n ziar, nedând atenție la nimic altceva decât editorialelor după-amiezii. Așa că nu va găsi cu cine să-și împartă lacrimile, motiv pentru care avea să se oprească repede din plâns. Nu există lacrimi fără martori ai durerii. Am intrat împreună în motelul în care încă nu se simțea iz de sânge.

Satisfacția plăcerii împlinite. Apoi totul devine vârtej amețitor. Desfătare, teren intravilan virgin. Mulțumirea împlinirii. Act aducător de bucurie. De esență cultă când e imperfect. Senzație declanșată în sfera sensibilității estetice de ceva extraordinar de plăcut, cum spune și cântecul lui Arsenio Rodríguez, *Mami me gustó*¹: însetat de plăcere... o voce calmă în deșertul nopții. Sunt un gentilom al plăcerii. *Placet* scrie pe cartea mea de vizită. Plăcerea este un conac vechi. O casă de închiriat: conacul străbunilor mei. O hardughie, adică un alt fel de a spune o adunătură de camere. Hardughia din Zulueta 408 e un exemplu de falanster familial. Trei dormitoare reduse la o singură încăpere.

¹ „Mami, mi-a plăcut“ (în sp.).

În motelul devenit acum unica locuință, unicul refugiu. Căsătoritul casă râvnește, dar nouă ne-au dat doar o cameră. Pentru toată noaptea, sau pentru mai puțin? a întrebat portarul de noapte, care ne propunea ambianța nocturnă. Un tip senin¹ este o persoană neperturbată de vreo pasiune anume, iar omul nostru, înconjurat de pasiuni inutile, nu se lăsa tulburat de nimic, pentru nimic, cu nimic.

— Toată noaptea.

— Cinci.

— Poftim?

— Cinci pesos.

Așa mă termină el cu seninătate. *Serena* e un cântec. *Selena* este luna. Să-mi cânte o serenadă. Mica mea muzică nocturnă. *Meine kleine*².

— Măi, să fie, câte chestii știi tu! mi-a spus ea într-un tipic limbaj havanez.

— Ai idee ce va spune epitaful meu, cartea mea de vizită pentru lumea de dincolo?

— De-abia aștept să aflu.

— „Știa prea multe.“ Dar al tău ce-o să spună?

— Al meu va rămâne în alb. N-o să spună nimic. Nu merit un epitaf.

N-a spus-o cu tristețe, nu era nici urmă de amărăciune în glasul ei: era o simplă declarație.

Ea intră, eu închid ușa în urma ei, ea face un pas sau doi înainte, trece pe lângă pat, pe lângă fotoliu, își aruncă geanta, gențuța, pe primul sau pe al doilea (nu-mi amintesc), avansează spre mijlocul camerei, se uită la aparatul rablagit din perete, protuberantul aer condiționat, aruncă o privire în baia atât de

¹ Joc de cuvinte: sp. *sereno*, „senin“, dar și „paznic de noapte“.

² *Eine kleine Nachtmusik* — serenadă pentru instrumente cu coarde compusă de W. A. Mozart.

întunecoasă, încât pare o cameră obscură pentru dezvoltarea pozelor de coit uneori întrerupt, ca și stropul de lumină scăpărat la intrare, tehnică eficientă de iluminare din tavan, cu odioase becuri de neon, și celălalt, roșu, complice, deasupra patului. *Voilà tout*. Dar ea n-avea de gând să se dea bătută.

— Vasăzică, așa arată un motel.

— Așa-zis.

— Asta e un motel?

— Pe care tîși Eliot îl numește casă de *rendez-vous*, Sartre, *hôtel de passe*, iar Nicolás Guillén, ogeac de tăvăleală.

— Țștia toți sunt prieteni de-ai tăi?

— Tovarășii de drum.

— Ah!

Cu ușa închisă, dar deschisă desfătărilor, inspectam la rîndul meu interiorul și o vedeam pe ea la fel de indiferentă ca de obicei, îndreptându-se alene spre pat, așezându-se ca pe un scaun obișnuit, ca pe un fotoliu, ca pe o canapea, ceea ce și era patul acela, dar fără vreun semn de oboseală ori somnolență, după fuga pe două voci, pe veci. I-am spus, mai bine zis, am întrebat-o:

— Te simți bine?

— Eu, mi-a răspuns, mă simt ca dracu'.

Era cald, cu toată bâzâiala aerului condiționat din prima noapte — ori din noaptea primordială. Am început să mă dezbrac.

Mă gândeam că, odată intrați în acest habitacul pentru coabitare, ea avea să se prăbușească pe pat, moartă de oboseală. Dar a făcut ceva care m-a lăsat țeapăn de uimire. Estela era cutiuta cu surprize.

Și-a scos rochia de parc-ar fi decojit o banană și a azvârlit coaja pe singura mobilă din cameră în afară de pat: un fotoliu al cărui rost nu era prea limpede. A rămas în niște chiloței ce nu-i acopereau de tot pubisul, iar în cele din urmă s-a desprins și de această piesă vestimentară, scoțând mai întâi un picior, apoi pe

celălalt, pentru a o parașuta ca pe-un balon dezumflat. A rămas complet goală.

— Întotdeauna dorm în pielea goală, mi-a mărturisit, întinzându-se pe pat.

Dar era clar că n-avea intenția să doarmă. Deși nu mă invitase să ne-nfruptăm: eu din savoarea ei și ea din seva mea. A rămas nemișcată, cu ochii ațintiți în tavan. Am terminat și eu cu dezbrăcatul, mi-am așezat cu grijă hainele pe fotoliu (care devenise, din mobilă feminină, obiect masculin pentru șezut) și am venit lângă ea în pat. Avea sâni, sânișorii, minusculi ca întregul corp. În momentul acela și-a luat ochii din tavan, ca să se uite la mine. Îmi ghicise oare gândul?

John Ruskin știa totul despre ruine și statui când se căsătorise cu o statuie vie numită Miss Gray, care era în toate felurile posibile, numai gri nu. Eufemia, pe numele ei, era cunoscută de toți drept Effie. Dar ar fi putut prea bine să fie numită Turnul Effie, de înaltă și vizibilă ce era. În noaptea nunții, la lumina lumânărilor, Effie își scosese toată lenjeria cerută de morala victoriană, expunându-și goliciunea în fața soțului. Și ce să vezi! Ruskin încremenise de uimire: Effie avea păr pe pubis! Până atunci, Ruskin nu mai văzuse o femeie în pielea goală. Ca veritabil virgin și estetic al statuielor, văzuse, cum să nu, la cele întruchipând femei, și muntele lui Venus, și pubisul, și păsărica. Aveau întreaga dotare sexuală tipică: *totul*, mai puțin firele de păr. Ale lui Effie erau blonde ca ea, ca mătasea de porumb, și erau păr adevărat, identic cu podoaba capilară a soției sale. Pentru o clipă, Ruskin rămăsese paralizat, apoi părăsise camera nupțială — pentru a nu se mai întoarce niciodată.

Cinci ani mai târziu, în cursul unui proces de divorț intentat de frumoasa Effie, care încă își păstra strălucirea, ea își dezvăluise public nu puful pubian, ci pățania din pat, și anume faptul că actul marital rămăsese neconsumat. Pentru a face dovada, un trio

de specialiști în medicină legală se reuniră să o examineze, declarând-o *virgo intacta*. Effie câștigă, iar Ruskin își pierde judecata.

După mulți ani, refăcut, se îndrăgosti de Rose La Touche, curios nume — ținând cont de faptul că Rose, numită Rosita, avea doar doisprezece ani. O ceru în căsătorie, iar părinții, ai lui Rose, își dădură consimțământul, cu condiția ca Ruskin să aștepte până ce Rosita avea să devină Rose. Ruskin părea să fi uitat de spini cu aspect de caier ce pentru el, erudit cunoscător de greacă și latină, însemnaseră probabil caierul cu lână fermecată, de data aceasta însă nu de aur, ca a lui Effie, ci de abanos, căci Rose era irlandeză. Din fericire pentru Ruskin și din nefericire pentru Rose, ea muri înainte de consumarea căsătoriei, adică înainte de a se fi măritat, ba chiar înainte de a fi ajuns la pubertate.

Azi-noapte: în noaptea asta adică, Ruskin s-ar fi putut afla în pielea mea necircumcisă, căci, privind-o pe Estelita în mijlocul nopții și al patului, o vedeam complet goală, cu brațele sub capul ei blonduț, cu picioarele desfăcute, cu vaginul deschis, iar deasupra și dedesubt, pe pubis și sub pasărea primordială, nimic, nu ascundea nimic, arăta tot, și n-avea niciun firicel! Părul acela specific se remarcă prin absență. În schimb, avea, o vedeam foarte bine, un pubis de Chavanne, de piatră șlefuită, mătuia: idealul lui Ruskin se revela revolut sub ochii mei. Năuc, dar nu uituc, mi-am revenit repejor și, învingând distanțele, m-am strecurat în pat: urma să fac amor cu o statuie clasică. Deveneam, pentru o clipă, răzbunătorul lui Ruskin și, pentru totdeauna (căci așa resimți durata împreunării: cât o eternitate), acuplatorul Estelei, al Estelitei, mai bine zis.

Așa întinsă pe saltea, dezvelită (ea, nu salteaua), părea una dintre lividele femei ale lui Delvaux sub lumina blândă a lunii, cu pubisul lor (numele ăsta nu poate avea plural: există doar unul) perfid și nocturn. Dar Estelita nu era palidă, ci aurie. O lumina colțul de lună prin fereastra deschisă spre noapte. Toate acele

demoiselles élues ale lui Delvaux își expuneau întunecata noapte între picioare, dar Estelita nu. În schimb, țăticile ei, amândouă, erau din școala de sâni de la Fontainebleau. Făcând pe surioara cea rea, am întins mâna cu degetul mare și arătătorul pregătite să-i stoarcă una (poate și pe cealaltă) dintre lămâi, apucându-i un sfârc, ca și cum aș fi vrut să îl deșurubez sau să răsucesc combinația de la seiful sexului slab.

— Ce faci? a țipat ea. Nu vezi că mă doare?

— Și pe mine mă doare. Totul mă doare. Cum a spus un am... ator faimos de pileală, mă doare Spania¹.

— Ce tot zici acolo?

S-a întors spre mine cu tot corpul:

— Ești nebun, pe legea mea.

La așa dulce susur, i-am susurat și eu:

— Kyrie lecție, kyrie erecție².

— Acuma ce mai spui, pentru numele lu' Dumnezeu. Nu-nțe-leg nimica.

Mă rog tatălui și făcătorului meu dintâi, acum și în ora ejaculării mele.

Există într-o cameră închisă un cert concert a cărui muzică discretă răsună mai bine decât în aer liber: sunt sărutările. Sărutări ce încep și sfârșesc în piața publică sau sărutări ce-ntr-un motel continuă cu nesfârșite mângâieri și urme labiale pe labiile mari.

Ea a preferat să explice, în continuare, sexul său creat special pentru Ruskin.

— Încă nu mi-a ieșit puful.

A vrut să zică părul, dar îmi plăcea mai mult cum spusese ea.

¹ Joc de cuvinte: sp. *una mona*, „un bețivan“, și *Unamuno* (*Miguel de*), autorul celebrei afirmații „Me duele España“, „Mă doare Spania“.

² Joc de cuvinte: gr. *Kyrie eleison*!, „Doamne miluiește!“, și sp. *Kyrie lección*, *kyrie erección*.

— Înseamnă că ești prea tânără pentru amor, i-am cântat eu ureche.

— Atuncea pentru ce-am venit aici?

Era surdă la orice melodie. *Criză* s-ar putea intitula această scenă, căci scenă este aceea în care doi, ca noi, complet goi, stați culcați unul lângă altul. Speram să se ridice din pat, pe pat să-lângă pat, să înșface cearșaful în chip de carapace și să mă-nvăluie (ținând cu mâinile de capete și afundându-și brațele în pânză, spre a-mi cuprinde umerii și torsul) în crisalida dragostei. Dar n-a făcut nimic din toate astea, ci a rămas trântită, goală, cu fața-n sus, chiar și după ce eu m-am dat jos din pat și m-am postat în fața ei.

— Ce vrei?

— Pe tine.

— În picioare? Ce, ai căpiat? O să mă doară.

Of, Estelita, Stalactita, Stalagmita: demonica sa cavă de succubus, cu strâmta ei intrare de incubus, tainică sperare, înfrigurare, dar nicidecum speluncă adâncă. Androgin cu vagin. Căci este o puberă impuberă. Pubis. Vezi vulvă și însemnul pentru V: V de la virgină, dar și de la vagant, efigie veridică a verii valeriene a lui V. Orice femeie are un triunghi. Îl poate forma cu doi bărbați. Dar trebuie să fie adultă ca să devină adulteră. Ce se întâmplă însă când îl formează două femei și un bărbat? Sau un triunghi compus din trei femei? Nu există o cale a olfacției spre geometria sexului. A durerii, da. Auzi, Euclid? Teorema ta are trei dimensiuni, nu trei laturi, și cu patul, patru. *Quod erat fornicando*. Conform geometriei euclidiene, calea Liniei, aici, alături, se poate prelungi până la infinit, dar nu și orgasmul, care e instrumentul meu favorit.

Am imitat gestul acela, văzut în atâtea filme, al fumatului după împreunare. Mi-am luat din haină chibriturile și pachetul de țigări. Am aprins una și m-am întors în pat. Așa se provoacă incendiile. m-am gândit, dar ea mi-a întrerupt reflecția piromană.

— Îmi dai voie ?

— Să ce ?

— Să fumez.

— Nu știam că fumai, deși ar fi trebuit să spun că fumezi.

— Înainte, nu, dar acum, da. Acuma pot.

— Oi fi și tu vreo tipă dintr-alea care pufăie.

— Sunt una din-acelea care turuie.

Nu era niciodată prea tăcută, dar acum cred că se lansase într-un adevărat program. I-am dat să tragă din țigara mea, am fumat-o împreună.

— E ușor să fii dur noaptea, ziua, însă, e altceva.

— Ce zici ?

— Era un citat.

— Ești plin de citate.

— Acuma, că veni vorba, îmi dau seama că ne aflăm, de fapt, într-un loc unde oamenii se citează, își dau întâlnire.

— Și ce mare scofală ?

Întrebarea ei mi-a amintit de o cupletistă spaniolă care fusese invitată odată într-un spectacol la Centrul Galician, de fapt, la teatrul de-acolo. Stătea pe un scaun, în culise, așteptându-și rândul, și fuma emoționată. În apropiere era un mașinist, cu un ciocan în mână, pândind un moment propice ca să bată un cui. Comediana de pe scaun își ridicase fusta deasupra genunchilor, expunându-și la scenă deschisă picioarele superbe (era faimoasă pentru vocea, dar și pentru picioarele ei). Mașinistul, care stătea aplecat, s-a târât spre artistă de-a bușilea, să i le vadă mai de-aproape. Ea nu s-a mișcat. Părea să nu-l fi observat. Mașinistul a înaintat ușor cu mâna din ce în ce mai sus, descoperind niște coapse la fel de splendide și de mătăsoase ca și gambele. (Comediana nu purta ciorapi.) Mașinistul și-a strecurat mâna între coapsele ei, care încetau a mai fi coapse în dreptul pubisului. Cupletista, care nu purta ciorapi, nu purta nici blumeri. Nici

măcar nu cunoștea denumirea asta pentru ceea ce ea numea chiloți. Mașinistul a introdus un deget în fantă. Comediana l-a privit, în sfârșit, și-a terminat de fumat țigara, a aruncat-o pe jos și i-a spus: „Na, c-ai dat de fofoloancă. Și-acu' ce mare scofală o să faci?”

Dădusem și eu de fofoloancă.

E un cântec care spune:

*Vino-ți în fire
Coboară din nori*

Asta am și făcut.

Nu puteam să dorm: insomnia e mai puternică decât sexul. Sau decât sunetele amorului, ale unei partide de sex, ale acuplării sonore: orgasmul devenit organ o dată și înc-o dată. În cameră, în pat, în întunericul fără somn, auzeam zgomotele nopții care era pe sfârșite: zgomote omenești. Dar nu erau sforăieli în zori de zi. Erau mugete, urlete, gemete: freamăt de amor. Mai bine zis, sunetele sexului. Femei hăulind ca vrăjitoarele călare pe armăsari înflăcărați: torturi de inchișitor amabil. În timpul ăsta, Estelita dormea cu fața-n sus, somn fără coșmaruri.

Atunci am băgat de seamă că nu aveam perne. Dacă urăsc ceva pe lume, e patul fără perne.

Ce m-a trezit? O sonerie. De deșteptător? Sau soneria de acasă, ca să deschid? Nu, era telefonul, iar eu nu mă aflam acasă, v-amintiți?, ci într-un motel. Am răspuns la telefon. O voce somnoroasă m-a anunțat că era ora șase. Doream să mai dorm? În cazul acesta, trebuia să mai închiriez patul pentru încă o jumătate de zi. Am decis să mă trezesc, i-am spus vocii, care avea și auz, că mă scol și-i restitui patul, camera, motelul, OK. OK-ul n-a fost al meu, ci al vocii.

M-am întors pe o parte și am dat să mă ridic. Atunci am văzut-o cum dormea. Era goală, pentru a doua oară o vedeam goală, și n-avea să fie ultima: nud abandonat, gol-goluț. Nu dormea lângă mine, ci tocmai pe partea cealaltă a patului, ca și cum ar fi existat între noi o linie clară de separație. Părul ciufulit părea mai închis la culoare. Firicelele rare, corpul și poziția ei o făceau să semene cu statuia unui nud de băiat. Am atins-o pe umăr, o dată, de două ori, a treia oară s-a trezit.

— Ce e?

— Nimic.

— Ce s-a-ntâmplat?

— Nimic. Dormei și te-am trezit. Acum ești trează.

— Ce facem?

— Deocamdată ne sculăm. Trebuie să predăm camera.

— Și unde-o să mergem?

— Eu mă duc la duș. Nu știu unde vrei să mergi tu.

— Trebuie neapărat să facem baie?

— Nu neapărat. Dar eu am să fac. Un duș bun, de dimineață, îți redă cheful de viață.

— Pentru Dumnezeu, e prea devreme!

M-am ridicat din pat și am intrat în baie. În semn de curtoazie din partea acestui locaș însângerat, pe chiuvetă se afla un tub minuscul de Gravi. Regina pastelor de dinți. Ar fi trebuit să fie Colgate. Ori și mai bine, săpunul Elsa. Spală-te cu Elsa și vei cânta sub duș. Am cântat sub jetul de apă un vechi bolero. Brusc, ușa s-a deschis în spatele meu, dar nu asasinul a apărut, cu un pistol în mână, ci o țintașă mult mai bună, ea:

— Parc-ai fi o maimuță cu mâinile alea rășchirate-n sus.

La șase dimineața, ingrată oră, ora pro nobis, pentru nubilă și pubis, am ieșit amândoi în stradă.

Am văzut, în sfârșit, răsăritul. Adică eu l-am văzut și m-am simțit incredibil de bine, de entuziasmat. Altădată, în adolescență, îmi plăcea să privesc cum răsare soarele, așa, pur și simplu. Dar aurora de-atunci anunța o zi frumoasă. Acum, în această zi nefastă, fusesem obligat să mă trezesc cu noaptea-n cap („Prietene, ți-a expirat timpul“, spusese cerberul de serviciu) și să mă uit la soare. Nu era același lucru. Era același soare, dar eu nu mai eram același. Deși nu-nțelegeam că echinocțiul nostru tocmai se sfârșise. Paradox. Paradox la ce?

Vedado mirosea a curat dimineăta devreme. Nu mă mira, căci era dimineăta și era devreme. Și ea mirosea a curat, eu, de asemenea, miroseam a curat. Totul mirosea a curat, nu a spermă și a sânge. Roua curăță și spală. Până și copacii din jurul motelului păreau mai curați. Nu mai erau prăfuiți, prăfoși, prăfurii, care înseamnă același lucru, dar ajută la formarea unei idei despre praful adunat pe laurii falși.

La capătul străzii Lînea se scoteau, fuseseră scoase liniile de tramvai, și ne-a fost greu să traversăm. Părea că se săpau tranșee pentru un viitor război, un război cu trecutul: tramvaiul fusese declarat demodat.

Acum nu mai mirosea, ca în cameră, a „caprifoi evanescent“, ci a mare: a mare persistentă, cu mirosul și murmurul ei aduse, cu fiecare val, de dincolo de Malecón, dinspre Chorrera.

Ne-am aventurat spre acea veșnic reeditată neliniște numită o nouă zi. În ciuda orei matinale, pe stradă era lume. N-aș fi crezut. Niciodată nu mă culc atât de târziu și nu mă scol atât de devreme. Priveliștea răsăritului la tropic? Anevoie, ah, nevoie! Am hotărât să luăm un taxi până la port. Ca să facem ce? Poate să ne uităm cum pleacă vapoarele, până nu demult singura cale de a scăpa de pe insulă. Ca să fim ce? Evadați de pe Insula Diavolului? Încă nu știam, dar, în mod ciudat, eram foarte hotărât să facem ceva. Ba da. Ceva puteam face, să luăm micul dejun. Nici că se

putea început de zi mai bun. Micul dejun la cafeneaua, barul, restaurantul *El Templete*. Celebru pentru negrii lui apetisanți și savuroșii mauri, care ar fi făcut deliciile lui André Gide dacă ar fi ținut seama de părerea lui Oscar Wilde, care aproape întotdeauna avea dreptate. Dar era prea târziu pentru ființă și prea devreme pentru neant. Am găsit un taxi care picotea lângă Depoul de Autobuze din Vedado, cum indica firma, negru pe alb. Grafie de profesioniști. Când am ajuns pe Malecón, care făcea dintr-o curbă singura cale dreaptă între două puncte pentru a ajunge mai repede, *El Templete* era închis, cu toate că afișul indica: „Deschis 24 de ore“. Era clar că sosisem la ora 25, pentru a profita de liniștea numită zori de zi.

— Măi, măi! a spus ea. Ia te uită cine vine.

M-am uitat și-am văzut un bărbat înalt, slab, cu obrajii supti, care semăna puținel cu Adorno.

— Cine e? Theodor Adorno, numit și Wiesengrund?

— Nu, nu, mi-a răspuns ea. E unchiul meu.

— Dandanaua naibii! Ce unchi mai e și ăsta?

— Unchiu' Pepe.

— Am și eu un unchi Pepe.

— Da' ăsta e unchiu' meu!

— Văd, văd, uite că se apropie. E Adorno, clar.

— Lasă adoratu', că ăsta-i unchi-miu Pepe.

— Am înțeles. E Pepe Adorno.

Pepe, cum a venit, așa s-a dus. Pepe pasagerul.

Trebuie să vă fac o mărturisire la care Cehov ar avea obiecții, dar pe care Dostoievski ar aproba-o: Estelita era virgină când a intrat în motel și a încetat să mai fie când a ieșit: a intrat, a ieșit și a pierdut ceva ce n-avea să mai recupereze niciodată.

În noaptea unică ce tocmai se sfârșise suferisem, în timp ce ea dormea lângă mine, tortura insomniei, apoi somnul cu coșmaruri fantastice, miracole, urmăriri, nocturnos lemures, portentasque¹: la fel ca în *Călugărul*, azi-noapte ea fusese ambrozia și eu, Ambrosio. Greu de separat trupul Estelitei de sufletul Estelei. Era, merita s-o fi văzut, o floare de la tropic, acel spațiu deschis cu miresme subtile de trandafiri străni. Tărâm unde femeile obișnuiesc să fie aproape perfecte. Acolo, pe insulă, se practică un joc etern între iluzie și deziluzie. Fusese frumoasă și fatală pentru mine, care, la rândul meu, fusesem mai mult întruchiparea unui agent răzbunător decât a îngerului exterminator: un Frank Buck ce-o adusesese vie din selva plină de monștri, sălbăticiuni și flori asemenea ei. Strălucitoare toate, înmiresmate și cât se poate de nocive.

¹ „Spectre ce colindă noaptea“ (în lat. în orig.), în Horațiu, *Epistole*, II, II, trad. de Ion Acsan, în vol. *Opera omnia*, București, Univers, 1980, p. 305.

Dacă hazardul, și nu hasmațuchiul, ar împodobi veșmântul de mireasă al femeii, cuvântul acesta ar fi pentru mine încărcat de amară ironie. Dar hazardul este punctul câștigat cu o aruncare de zaruri, o mișcare de maestru. Cel care-a scris povestea faunului adormit în miezul după-amiezii se pricepea la zaruri, iar eu mă declar învățăcelul său, *L'après-midi d'Infante* e singura mea declarație de vocație și de joc, exceptând lipsa mea de atracție față de strada aceea, San Lázaro, care s-ar putea numi *rue sans le hazard*, pentru că am spus totul despre ea în altă carte a mea, care istorisește o altă aventură cu final indezirabil și detestabil, însă inevitabil.

Am trecut de aleea Clubului Panamerican, de restaurantul *Floridita* și pe lângă *Casa Vasallo*, una dintre liniile mele de sosire când eram puștan, cu vitrina aceea în care străluceau bâte și mingi și mănuși de toate felurile: un adevărat arsenal pentru baseball. Sub șorturi și tricouri și teniși imaculați, trona o deviză în chip de aviz pentru public: „Joc curat“. Am făcut înconjurul parcului Albear sau Alvear, unde Estelita, arătând cu degetul (avea obiceiul de a arăta cu degetul), m-a întrebat:

— Cine e ăsta, tu ești?

— E inginerul Alvear sau Albear, căci se scrie în ambele feluri. Își notează ceva. Dacă te uiți cu atenție, acolo, în fund, în Parcul Central, e statuia lui Martí, care arată povățuitor cu degetul, în timp ce inginerul notează, notează. Printr-o coincidență rară, inginerul Alvear a construit primul apeduct din Havana în 1895, an în care Martí murea în Oriente.

- Îți plac coincidențele.
- Viața, păpușă, nu este altceva decât o tramă de coincidențe.
- Ce înseamnă tramă?
- O țesătură de păianjen. Ah, să mergem. Mi-e foame.
- Mie nu mi-e foame deloc.
- Mie, da. Atât de tare, că te-aș mânca.
- Să nu-ncepem iar.

Am condus-o de-a lungul pieței Egidio. Hotărâsem să mâncăm la cafeneaua *Campoamor*. Ca să ajungem acolo, a trebuit să trecem pe lângă *Zaragozana*, cu vitrina ei încărcată de fructe de mare: languste uriașe și altele mai mici, creveți, crabi, calamari, raci negri și roșii, un adevărat corn al abundenței marin. Înainte de a traversa strada *Lamparilla*, am trecut pe lângă *Ariete*, ah, *arrêtez*.

— Ce bine cunoști Havana.

La Havana o iei mereu de la capăt. Havana pare — apare — indestructibilă în amintire: asta o face nemuritoare. Pentru că orașele, ca și oamenii, pier. Un proverb cubanez spunea, prin 1955: „Uită tangoul și cântă boleroul.“ Adică lasă deoparte dramatismul și concentrează-te asupra sentimentului. Nimic n-ar fi putut fi mai potrivit atunci — ca și acum.

Însă nu despre iubirea mea pentru Havana vreau să vorbesc, ci despre iubirea mea. Numai că pentru ea, cu ea, din cauza ei am vizitat din nou Havana Veche.

Cafeneaua *Campoamor* era curată și pustie la ora aceea, mesele de marmură servind drept pistă de aterizare muștelor în căutare de zahăr, ca de altfel toată lumea în Cuba. Chelnerul care a venit să șteargă masa și-a trecut inutil cârpa peste tăblia de marmură.

Căci imediat ce s-a îndepărtat, după ce aflate ce doream („Două cafele cu lapte și pâine prăjită, iar după aceea o cafea simplă sau o cafea pur și simplu” — cuvântul espresso nu exista în vocabularul lui Campoamor, patronul, nu poetul), muștele au continuat să patineze pe marmură. E clar că văzuseră multe filme cu Sonja Henie. Dar lor le plăcea să patineze pe gheață neagră.

După micul dejun, la cafea, am scos pachetul de țigări, mi-am făcut una și, când mă pregăteam s-o aprind, Estela m-a întrerupt:
— Nu-mi dai și mie?

Fuga noastră, stimulată de eternul miraj al greșelii, a devenit mai mult dramatică — chiar melodramatică — decât sportivă. Dar nu era o cursă contra morții, gândeam eu, ci una în favoarea vieții.

A noastră a fost o *fuga vacui*. Fugeam, însă nu știam de ce fugeam. Estela crease o tramă invizibilă, împletită din fire paralele (ale mele, ale ei), pornind de la o intrigă pe care mai mult o plănuise decât o urzise. Eu constituiam o parte nu tocmai esențială a acelei urzeli. Toate declarațiile mele de acum pot fi interpretate în sens propriu sau figurat.

După aceea urmasse doar obstacole. *Urmase*? Urmaseră, așa e corect. Doar că la necaz uiți de gramatică. Mai mult decât o cursă, a fost o fugă, și nu era o fugă de Bach, ca o apă curgătoare. Ca râul Quibú. Fusesse fuga ei de-acasă, fuga mea de lângă familie. Ea, din câte știam, nu avea familie. Sau, mai degrabă, familia ei era o infamilie. Nu pentru că mama ei ar fi fost mama vitregă a Albei-ca-Zăpada, ci pentru că era mama ei vitregă, cu toate că Estela nu se temuse pentru viața ei în clipa când se aventurase în hățișul nopții cu unul dintre cei șapte pitici — care eram eu: un amestec de Doc înțeleptul, Grumpy morocănosul și Dopey prostuțul tribului. „Dumnezeu i-a făcut pe pitici drepti, înțelepți și isteți, ca să poată distinge binele de rău”, spune un basm

german. Cât despre mine, îl prefer pe Walt Disney. E greu de acceptat că un pitic poate fi și drept, și ghebos. Poate că haina mamă vitregă, cum spunea Estela, o să moară de supărare că i-a fost răpită singura fiică. Doar că eu nu furasem nimic de la nimeni: mi-e martor cerul înstelat al Quibúului. Și voi, care v-amintiți, desigur, pianul care cânta *Pianul*. Adevărul e că a fost o poveste de dragoste, de nebunie și de moarte. Cum spune Bédier¹. În orice caz, eu am pus dragostea, ea, nebunia, iar moartea, ca de obicei, s-a dovedit a fi o intrusă în viața reală. Muzica răzbătea încă de aiurea:

*'Tâlnire-n miez de noapte
Te-aștept cu-atâta dor,
Rămas-a hăt departe
Povestea de amor.*

Îi dădusem întâlnire călăului la *La Cueva*². Curios nume nou pentru o îndeletnicire veche: să dai bani cu împrumut, ca să-î înmulțești apoi din dobândă.

Când am ieșit din fundul *La Cueva*, peste salon pluteau acordurile unui bolero:

*E o minciună,
Tu nu m-ai uitat.*

Am hotărât să uit de bolero, de *La Cueva* și de uitare. Dar nu l-am uitat pe Laserie, care cânta încă ceea ce Branly numea seria lui Laserie. *La Cueva*, ca să vă faceți o idee, era un fel de grotă urbană, refugiul de fiecare zi al celor de la *Carteles*. Avea

¹ Joseph Bédier (1864–1938) — istoric francez, preocupat de originea miturilor, autor, printre altele, al unui studiu despre legenda îndrăgostiților Tristan și Isolda.

² „Mica peșteră“ (în sp.).

o singură intrare și n-avea ieșire, iar în fund, spre bucătărie, era și mai întuneric. Să fi fost aceasta Gaura în Zid care servea drept intrare în catacombele cu cadavre selecte ale romanilor distinși? Niciodată n-am știut-o mai puțin ca atunci, când am plecat în căutarea unui taxi și-a înserării.

M-am hotărât să-mi înalț fuga la rangul de artă. Am luat taxiul ca să mergem la golf, la *Maríel*. Pe ce că nu ghiciți cine era șoferul? Nimeni altul decât delincventul necunoscut căruia *Carteles* îi tot publica fotografia. În timpul cursei se uita, bine-nțeleș, mai mult în oglinda retrovizoare decât la drum, gândindu-se la Estela, care, de căldură, își descheiase aproape complet bluza de îndată ce se așezase în mașină. Apucând-o pe șoseaua spre Santa Fe, am trecut, era obligatoriu să trecem, prin fața casei unde locuise. Am cercetat din ochi clădirea, fațada și strada, până departe, spre malul râului. Dar ea n-a aruncat nici măcar o privire. N-o interesa decât să simtă, în goana mașinii, aerul care îi bătea în față și pe gât. Dumnezeuule, fata asta era aproape goală! Șoferul, cu ochii cât cepele și tot mai injectați de porniri desfrânate, se holba, se holba întruna. Până într-atâta, încât puțin a lipsit, la un moment dat, să se ciocnească cu o altă mașină. A virat spre șanțul de pe marginea drumului, cât p-aci să iasă de pe șosea. Dar, din fericire, Ochi-Bulbucăți era șofer priceput și, rotind volanul cu o singură mână, a redresat automobilul într-o clipă.

— Ai grijă! i-am spus, și nu mă refeream doar la condus.

— Nuuu, grijă am, mi-a răspuns. Da' m-am uitat la curvă.

— Ce-ai zis?

— Că m-am uitat la curbă.

Am hotărât pe loc să ne întoarcem în orașul vechi.

La Maravilla nu este un local de lux, e o cârciumă. Adică pare mai mult o bodegă decât un restaurant. Este, dacă vreți,

o cârciumă selectă, pe care, în altă parte, în altă carte, o descriu de două ori sub o ploaie torențială, cu Biserica Mântuitorului de peste drum și parcul din apropiere înecate, renegate. Dar acum nu plouă, soarele amiezii strălucește radios, pentru ca eu să mă simt glorios. Cu toate că e cald. Unde e soare, e căldură mare. Iar înăuntru aproape că e și mai cald ca afară, pentru că *La Maravilla* o fi ea minunată¹, dar nu are aer condiționat. Nu încă. O să-l aibă cândva, dacă nu se va degrada cu timpul. Totuși, acum *La Maravilla* este o mică minunăție.

Singurul dezavantaj e că eu și Estelita ne aflăm incognito aici și e foarte probabil să dăm peste vreo companie nepotrivită. Nu vreau să spun că aceia pe care i-am putea întâlni n-ar fi de nasul nostru, ci că, după ce am trece de intrarea în restaurant, care în rusă se scrie Pectopah, ne-am putea întâlni nu cu vreun comunist ori doi, ci cu câțiva inși din înalta burghezie, care obișnuiesc să vină aici să-și dea coate cu cei pe care americanii-i numesc *slumming*, iar eu, plebe. Asta nu înseamnă c-ar avea ceva rău, sunt oamenii cartierului, burghezi mici și pitici care vin aici pentru *fama* (asta e numele folosit de locuitorii Havanei pentru mâncare, doar că îl pronunță „hama“). Vin să-și înfulece pâpica și să stea la taifas în jurul mesei, ceea ce-i face sedentari. Ce v-am zis? Priviți-i pe ăia doi din fund, sunt chiar Junior Doişpe și Tony Hierro², chiar Omu' de Fier. Ne-au și observat. Ne-au văzut, desigur, drept pentru care hotărâsc să ne-așezăm mai aproape de uşă, ca și cum n-aş avea bani să plătesc nota. Ce nu pot să-mi plătesc e notabilitatea.

Ea mânca orez cu fasole neagră și banane, fructul violenței.

— Știi ce spune Paquito despre bolero? Că este o baladă cu o farfurie de fasole neagră alături.

— Paquito, pianistul de la Quibú?

¹ Sp. *maravilla*, „minune“.

² „Fier“ (în sp.).

— Țsta e alt Paquito. Ce voiam să spun este că o farfurie de fasole e un alt fel de bolero.

— Foarte interesant, a spus ea, continuând să-și mănânce fasolea neagră.

Era sarcastică sau doar o havaneză tipică?

Așa cum a promis, Estelita n-a mai mâncat altceva. Și eu am mâncat foarte puțin. Atunci am băgat de seamă că începusem să-mi pierd pofta de mâncare. Trebuie să fi fost iubirea, pentru că sexul face foame bărbatului, pe când serotonina îi taie pofta de mâncare și setea și sediul iubirii se mută în creier. *L'amore è una cosa mentale*, ar spune Leonardo, care nu se îndrăgostise niciodată de o femeie. Dar iată-i pe amicii mei traversând restaurantul chiar pe culoarul cel mai apropiat de noi. Se apropie, au ajuns. Se opresc lângă masa mea. Junior este enorm și, văzut de pe locul meu, pare un turn cu post de observație, de unde o fixează pe Estelita, care parcă e și mai micuță. Junior nu spune nimic, însă Tony, care știe engleză, mă întreabă:

— *Aren't we going to meet the beauty*¹?

Cu un accent împrumutat de la Wilfrid Hyde-White, îi parodiez, la rândul-mi, celebra frază din *The Third Man*²:

— *I can't introduce her to everybody*³.

Junior zâmbește, căci știe și el engleză. Estela, care nu pricepe o iotă, nu zâmbește. De fapt, fie că-i vorbești în engleză, fie în spaniolă, ea nu zâmbește niciodată. Tony își apropie buzele de urechea mea și-mi șoptește:

¹ „Nu ne-o prezinți și nouă pe frumoasă?” (în eng. în orig.).

² Filmul în care actorul englez Wilfrid Hyde White are unul dintre rolurile principale. Scenariul, care aparține scriitorului Graham Green, avea să devină romanul cu același nume.

³ „Nu pot s-o prezint tuturor” (în eng. în orig.).

— Curvar bătrân.

Mi-o servește și se duce, se duc, iar eu rămân. Dar nu pentru mult timp. Estelita dă semne de nerăbdare, semne vizibile pe fața ei. Se cheamă mutre. Sunt tăcute, dar grăitoare. Deși oficial femeie, ea este încă o copilă. Răsfățată când vrea să-și arate nemulțumirea.

— Cine era ăla mic ?

— Îl cheamă Tony. De fapt, Antonio.

— Și ăla înalt ?

— Junior Doișpe.

— Ce mai nume !

— Ca și Vedado Tennis, de care sunt legați trup și suflet, mai mult trup decât suflet.

— Ce ți-a zis ăla micu' ?

— Mi-a zis doar „curvarule“.

— De ce ?

— Pentru că adevăratul curvar e el.

— Cum adică ?

— Ai lui de-abia-și duc zilele într-o casă din centru. Au avut bani, dar nu mai au. Au păstrat doar aparențele, ceea ce e mai rău decât să n-ai un sfanț. Tony e singurul lor copil și a urmat școala la colegiul Belén, cu mari sacrificii din partea lui taică-său. Iezuiții ar fi vrut să-l facă preot, dar lui Tony îi plăceau prea mult femeile.

— Ar fi trebuit să se ducă la mănăstire.

— Numai că Tony locuia într-o casă numită dilema. Părinții lui aveau o slujnică foarte frumușică. Tony, în acea intimitate pe care o au servitorii cu fiii stăpânilor casei, o zărise goală pe slujnicuță o dată sau de două ori. Dorința lui ajunsese cât casa de mare. Ca să și-o astâmpere, făcea exerciții fizice. Greutăți, haltere și așa mai departe. Dar se vede treaba că exercițiile fizice deveniseră spirituale, căci în fiecare zi și în fiecare noapte, mai ales în fiecare noapte, simțea că o dorește tot mai mult pe servitoare,

drept pentru care combătea dorința cu gimnastică suedeză și bețișoare parfumate. Într-o noapte (dorința este mereu mai mare noaptea), slujnicuța a venit în camera lui, s-a dezbrăcat și i s-a vârat în pat. Tony n-a mai fost nevoit să facă sărituri de niciun fel: exercițiile le făcea chiar în pat. Dar au aflat părinții lui, deoarece (cântând) în viața asta totul ajunge să se știe chiar fără nicio filozofie, și s-a vădit că servitorica nu era lipsită de aspirații. În cele din urmă, pe ea au alungat-o, iar lui Tony i-au găsit o logodnică frumoasă, bogată, dar mai înaltă decât el. Țsta este ceea ce se cheamă un final fericit.

— Dar nu și pentru fată. Pentru cealaltă.

— Nu, pentru cealaltă, nu.

— Soarele răsare pentru toți, nu-i așa ?

— Ne naștem toți egali, dar în clipa morții suntem diferiți. Țsta se numește destin. Cealaltă fată a dispărut fără urmă. Dar n-aș zice că Tony e cine știe cât de fericit. Căsătoria nu este, chiar dacă așa pare, un capăt de drum.

— De ce spui că nu e fericit ?

Oare evita capătul meu ?

— Pentru că, în spatele admirației lui, simt invidia. „Curvarele“ se poate spune în multe feluri, crede-mă.

— Ce-ar avea de invidiat ?

— Pe tine și pe mine cu tine.

— Ei, nu mai spune !

— Tu, scumpo, ești o bucățică delicioasă.

— Da' ce, el nu s-a-nsurat cu o fată frumoasă ?

— După câte se pare, în ultima vreme ea s-a-ngrășat, și mai e și gravidă. Presupun că există o altă slujnică în casă și Tony execută probabil alte exerciții deloc spirituale. Deși încă e catolic.

— Și de unde până unde ai tu prieteni bogați ? Tu ești un simplu ziarist, nu ?

— *A hit, a very palpable hit*¹.

— Ce?

— Shakespeare.

— Iar începi?

— E un citat care-mi place mult.

— M-ai înnebunit cu câte știi.

— Cât despre amicii mei, care sunt și dușmanii mei, mă fascinează cum vorbesc. Ca și cum ar fi niște cubanezi bogați.

— Da'-n ce fel ar mai putea vorbi?

— Ca niște cubanezi săraci. Adică *quid* din expresia *quid pro quo*. Care în latină înseamnă ceva în loc de altceva.

— Acuma mă omori cu latina ta.

Plecăm, ea, nepăsătoare, eu, bănuitor, scrutând împrejurimile, ca nu cumva parșivul duet să stea ascuns pe după vreun copac din parc sau în biserică, ținând cont că Tony e un catolic practicant, iar Junior, un soi de convertit. Ieșim în stradă și Estelita se împiedică de-o placă albastră din pavaj.

— Mama mă-sii, zice, pietre de rahat.

— Nu sunt pietre, scumpo, îi spun, sunt dale speciale, aduse din Suedia, ca să-nfrumusețeze piața.

Informația asta o aveam de la Theodor Adorno.

Estela părea mai Estelita ca niciodată. Era ca o fetiță pierdută în vârtoarea orașului. Însă ea nu era o fetiță. Deși pierdută era. Nu *sperduta nel buio*², ci pierdută în plină zi. Soarele arzător cădea vertical peste piață, și dalele erau și mai albastre. Părea o

¹ „O lovitură bună” (în eng. în orig.), în William Shakespeare, *Hamlet, prinț al Danemarcei*, trad. de Leon Levițchi și Dan Duțescu, București, Albatros, 1974, p. 152.

² *Sperduti nel buio*, „Pierduți în întuneric” (în it.), film mut din 1914 în regia lui Nino Martoglio.

mare de piatră. M-am gândit că, dac-ar fi avut ochelari negri, și i-ar fi pus de mult.

— Eu mă întorc la *Carteles*. Trebuie să închid.

— Ce să-nchizi?

— Pagina, o trimit la linotipist, și nu mă-ntreba ce e ăla un linotipist. E un dactilograf care scrie în plumb.

— Frumoasă meserie.

— Mai frumoasă decât îți închipui. Dar există un neajuns. Toți linotipiștii mor prea devreme. Îi omoară plumbul mai ușor decât glonțul.

— Cum adică?

— Este o boală numită saturnism. Se face de la inspiratul vaporilor de plumb.

— Și asta înseamnă închiderea?

— Nu, închiderea e atunci când eu îmi închei paginile.

— Și-atunci tu nu faci saturnism?

— Nu, dar uneori sufăr de priapism, care m-apucă din când în când, ca azi-noapte.

— La aia-i spui tu priapism?

— Nu, îi spun pierderea inocenței.

— A mea?

— De fapt, a mea.

— Aha.

M-am dus la *Carteles*, care nu este pluralul lui *cartel*¹, ci e o revistă. A nu se confunda cu „cartel“, care înseamnă o alianță de interese într-un scop comun, numit Estela. Acesta era pentru mine un *primo cartello*².

Ca să ajung la primul meu destin, am luat un taxi, care în Havana se numește mașină de-nchiriat.

¹ „Reclamă“, „afiș“ (în sp.).

² „Primul scop“ (în it. în orig.).

Ca de obicei, în redacție se afla Wangüermert (nume complet: Luis Gómez Wangüermert), care încerca să citească un ziar de dimineață, *La Marina*, de fapt, *Diario de la Marina* pe numele lui întreg, și privea pe deasupra ochelarilor lui de miop spre cei care intrau, fără a se întrerupe însă din citit: nu-i făcea plăcere să fie responsabil cu informarea. Mai era și Ángel Lázaro, în picioare, ca de obicei, cu costumul său din imitație de dril și pe capul lui chel cu pălăria imitație *hipihapa*, căreia îi spunea, totuși, panama. Se mai aflau și doi sau trei dintre colaboratorii obișnuiți, care erau vizitatorii noștri obișnuiți, iar în colț, în spatele biroului său, sinistrul, care scria un articol în fiecare săptămână despre subiecte politice permise în revistă, în Havana, în țară, și despre politicieni. El își schimba în fiecare an mașina, și cu toții ne întrebam cum reușea lucrul acesta din leafa lui prăpădită. Avea, pe semne, prieteni. Lázaro m-a întâmpinat râzând cu toți dinții lui puternici, albi, perfecți, care, atunci când își scotea pălăria, ca acum, străluceau și mai tare, pentru a face *pendant* cu chelia.

— Bravo, domn'e, mi-a spus, ești singurul critic care și-a dat seama că lucrarea *Ceai și simpatie* nu e altceva decât o versiune a *Candidei* lui Shaw — nume pe care l-a pronunțat, neintenționat, Show —, mă plec în fața ta, Chapeau! — după care și-a pus din nou pe cap falsa panama.

M-am așezat la biroul meu, însă am uitat să-i mulțumesc lui Lázaro. Îi mulțumesc acum, poate prea târziu, căci a murit la Madrid.

Wangüermert se întorsese din Spania. Ca de obicei, făcuse fotografii. După ce le dezvoltase, le imprimase și le uscaseră, le expunea acum pe masa lui de lucru, pe care o numea *bureau*. Ne-a invitat, pe Ángel Lázaro și pe mine, să-i admirăm capodoperele, care puteau fi cele mai proaste fotografii din lume.

— Ei, ce zici, Ángel?

Ne arăta o fotografie a unei femei care stătea pe marginea drumului, pe vine, cu fusta ridicată, urinând.

Lázaro a aruncat o privire spre poză.

— E în Galicia.

— Da. În Galicia, a admis Wangüermert cu uimire.

— Are hemoroizi.

— Cine?

— Galiciana din instantaneul tău.

Wangüermert, care era foarte miop, și-a ridicat ochelarii pe frunte, a apropiat fotografia și, mijindu-și ochii, încrețindu-i, făcându-i s-ajungă două liniuțe, ca la chinezi, a exclamat:

— Căca-m-aș, Lázaro! Tipa are hemoroizi. Cum dracu' de te-ai prins?

— Se vede clar în poză, Luis. Și-n plus, nu uita că și eu sunt din Galicia.

O enigmă încercând să dezlege un mister.

Când m-am dus să o iau de la biblioteca unde mă aștepta să termin treaba la *Carteles*, am observat cum și-a mișcat piciorul, și fusta i s-a ridicat mai sus de coapsele plinuțe. Nu avea chiloți, numiți uneori și blumeri. Am întrebat-o de ce.

— Nu știi ce s-a-ntâmplat, mi-a răspuns. Aseară îi aveam, dar azi-dimineață dispăruseră. I-am căutat prin toată camera, și n-am dat de ei, crede-mă.

— Au dispărut în timpul somnului.

— Zău că i-am pierdut azi-dimineață.

— Să-ți pierzi virginitatea poate fi un accident, dar să-ți pierzi chiloții mi se pare o chestie premeditată.

— Ce zici?

— Nimic, nimic. Acum să nu desfaci picioarele, Polifem e cu ochii pe tine.

— Cine?

— Bibliotecarul. Are un singur ochi, dar țintește bine cu el.

Estelita — am descoperit-o prea târziu pentru ființă și cam devreme pentru zeii mei protectori — nu avea ceea ce se numește conștiință. Doar subconștient: un soi de conștiință scufundată, ce rareori ieșea la suprafață. Nu vreau să spun că Estelita mi-ar fi fost infidelă. Ci că era infidelă față de orice și oricui, mai puțin propriei persoane. Cea mai gravă infidelitate o rezervase bu-
nului-simț. Mai bine spus, conveniențelor sociale, convențiilor.

Insolența ei nu era o mască, așa cum se întâmplă cu unele fete foarte tinere. Insolența Estelitei era de-adevăratelea.

N-avea nici cea mai palidă noțiune despre păcat. Ca și cum, căutând cuvântul acesta în dicționar, i-ar fi fost imposibil să-l găsească. Dar, pentru mine, ea însemna păcatul, și în păcatul acesta îmi săvârșeam penitența.

Avea ceva remarcabil Estelita: sexul literalmente la nivelul pielii. Pielea dulce. Tot corpul o labie. Labii mari, labii mici. Sexul ei nu era doar între picioare, ci se extindea pe tot corpul, ca o a doua epidermă — adevărata ei epidermă, cea pe care rochița o lăsa la vedere, dar și cea ascunsă. Era, cu adevărat, o senzație tulburătoare. N-am atins niciodată carnea Estelei, pentru că întotdeauna s-a interpus pielea, frontiera.

„S-o luăm pe strada asta“, i-am propus. „Nu, mai bine pe cealaltă. Sau și mai bine, pe dincolo.“ Ca să sfârșim prin a nu o apuca pe niciuna. Era planul ideal pentru fugă: toate străzile ne erau permise. Ceea ce m-a făcut să mă opresc, să mă gândesc și s-o fac și pe ea să stea pe loc la intersecția celor patru străzi, ori patru căi. *Carfax!*

Carfax, contragere a *Quatre Faces*. *Ox. Dic*¹.: „Locul în care se întâlnesc patru drumuri. În secolul al paisprezecelea, putea fi întâlnit și ca nume propriu, iar în anglo-normandă *carfuk*s provenea din vechiul cuvânt francez *carrefurkes*, astăzi *carrefour*. Intersecție.“ În Havana există o intersecție periculoasă, Cuatro Caminos², care în realitate este întretăierea a doar două străzi, Monte și Belascoain, de care eram foarte departe.

Trebuie să adaug și obiceiul de a-i îngropa pe sinucigași la întretăierea a patru drumuri.

Branly, care nu avusese vreodată de-a face cu o femeie, pronunța „eratic“ în loc de „erotic“, de parcă ar fi mușcat dintr-un sân. Lui i-am cerut sprijinul, un fel de strigăt de ajutor. La ce sunt buni prietenii, dacă nu ca să-i folosești?

¹ *Oxford Dictionary*.

² „Patru Drumuri“ (în sp.).

Branly era un tip trist, dar amuzant. Să ieși cu el în oraș era întotdeauna o distracție. Uneori însă devenea paranoic. Într-o zi, coborând pe Paseo către Línea, am văzut două fete care veneau spre noi din direcția opusă. Mergeau zguduindu-se de răs, așa cum râd fetele dintr-o bucată: cu mare poftă, fără să le pese de nimeni. Branly a strâns din pumni și a scrâșnit din dinți.

— Nemernicele!

Am crezut că le cunoștea, dar fetele au trecut pe lângă noi fără să ne bage în seamă. Branly a mai zis o dată, *sotto voce*, „nemernicele“!

— Ce te-a apucat?

— Râdeau de mine. N-ai văzut?

— Am văzut că râdeau, pur și simplu.

— De mine! Mare minune că n-am apucat-o pe una de gât, uite-așa! Să râdă de mine, auzi! Când cineva râde de mine, devin extrem de periculos.

Pentru o clipă am crezut că glumește. Cu el nu știai niciodată.

— Și de ce, mă rog, de tine? Ar fi putut foarte bine să râdă de mine.

Argumentul meu a părut să-l calmeze, pentru că am văzut că-și slăbea pumnul. Apoi, aproape tânguindu-se, m-a întrebat:

— Deci, tu crezi că râdeau de tine, nu de mine?

— Habar n-am, dar s-ar fi putut prea bine să fie așa.

— Poate că râdeau de amândoi. De amândoi!

— Sau poate că nu râdeau de nimeni. Așa fac fetele astea, râd pur și simplu. Sunt tinere.

— Crezi?

— Tot ce se poate. Le-am văzut de multe ori râzând așa. Poate că și astea erau din-alea.

— Slavă Domnului!

— Slavă Domnului că ce?

— Că n-am apucat-o pe una dintre ele de gât, s-o strâng, uite-aşa.

— Şi de ce să nu le fi apucat pe amândouă odată?

Nu s-a prins.

— Eram sigur că tu aveai s-o iei de gât pe cealaltă.

— Nicio clipă nu mi-a dat prin cap una ca asta.

— Păi, ce fel de prieteni suntem, atunci?

— Nu ca s-apucăm femeile de gât, poate doar de gâtul uterului.

— Ştiam c-aşa o să-mi răspunzi. Jur. M-am gândit eu că dac-o strângeam pe una de gât, cealaltă avea să sară la mine, iar tu n-ai fi făcut nimic. Halal prieten. Eşti din cale-afară.

— Ei, nu chiar afară de tot.

Dar l-am văzut pe Branly zâmbind ori râzând. Avea simţul umorului, chiar dacă era şi el ca Hamlet, puţin nebun. Într-o zi, când m-am dus la el la pensiune, l-am găsit tocmai în fundul curţii. Stătea de vorbă cu maică-sa. Ca orice se întâmpla cu Branly, şi dialogul acesta era extraordinar. Mama lui, care părea a-i fi bunică, deşi se afla în curte, se spăla pe dinţi şi-n acelaşi timp îi vorbea. Avea o periută de dinţi în gură, şi totuşi vorbea. Cu buzele strânse în jurul periutei, reuşea să vorbească. Şi mai avea şi gura plină de spumă de la pasta de dinţi, ceea ce o făcea să emită nişte sunete incomprehensibile. Fără să scuipe spuma, a spus ceva, iar Branly i-a răspuns, umflându-şi obraji cu aer, pentru a imita aceleaşi sunete incomprehensibile ale maică-sii. Dialog de bolboroseli. Însă mama a dispărut în cameră, pentru a reapărea imediat ca să-i spună:

— Robertico, nu uita că sunt mama ta.

La care Branly i-a răspuns:

— Şi eu fi-tu. Încântat de cunoştinţă.

Niciodată n-am înţeles de ce Branly şi maică-sa locuiau într-o pensiune care, deşi se afla în centru, avea un aspect modest, săracăcios chiar. Mama lui Branly câştiga bine. Era farmacistă cu

diplomă și lucra într-o farmacie mare. Mereu e nevoie să descriezi câte o rețetă, iar mama lui se pricepea să citească scrisul doctorilor. Divorțase de tatăl lui Branly, care era tot farmacist. Motivul divorțului fusese o prietenă pe care o adusese chiar ea să lucreze cu bărbatu-său, ca asistentă. Acum, mama lui Branly era o bătrână urâtă, dar era limpede că în tinerețe fusese și mai urâtă. În schimb, când am cunoscut-o pe mama vitregă a lui Branly, am văzut că era mai tânără, însă nici ea nu fusese vreodată frumoasă. Avea mai degrabă figură de mulatră și era grasă. Mama lui Branly era foarte albă. Taică-său era sașiu, cu ochii lui Branly, încrucișați, și nu doar puțin nebun, ca Branly, ci nebun de legat. Când am fost odată la ei acasă, l-am găsit în pijama la prânz. Nici nu s-a sinchisit, l-a chemat pe Branly la el în dormitor, iar eu, fascinat de cum arăta, m-am luat după Branly. Taică-său a deschis un șifonier enorm și a-nceput să scoată o grămadă de costume, unul câte unul, și la fiecare exclama: „Vezi bine ce slab sunt, Robertico! Da' lasă c-o să-mi vină bine odată.” Pe urmă-l băga la loc și zicea: „Da' de unde, Robertico! Țsta n-o să-mi mai vină bine în veci.” Și mai scotea unul, la fel de mare ca cel dinainte, și iarăși spunea: „Țsta cu siguranță o să-mi fie bun când m-oi îngrășa, Robertico! Pe cuvânt!” Cu această ciudată promisiune scosese vreo zece costume, care n-aveau să i se mai potrivească în veci, pentru că tatăl lui Branly era foarte bolnav de când îl dăduseră afară de la laboratorul unde lucraseră toți trei: tatăl, mama și mama vitregă a lui Branly.

Era un laborator mare, faimos în literatura farmaceutică, unde se fabricau Evanol, „pentru atenuarea durerilor femeii în zilele critice”, și Veracolate, pentru afecțiunile ficatului, care se vindea mai bine decât Evanolul, care nu era altceva decât o aspirină cu crucea Evei „pe care toate femeile trebuie să o aibă în buzunar”, spunea prospectul, deși părerea mea e că femeia nu pe Eva o are în buzunar, ci pe Adam. Veracolate se vindea fără

rețetă și era ceea ce se numește în ziua de azi un bestseller, căci la acea vreme în Cuba toți se credeau suferinzi de ficat, de bilă, sau și mai rău. Chiar și eu am avut un timp impresia că eram bolnav de ficat, și luam Veracolate cu toptanul, dar singurul lucru pe care l-am obținut a fost nu să-mi dreg ficatul cu acest panaceu, ci să-mi dau anusul peste cap cu diareea pe care mi-o provoca. Până când, într-o bună zi, un medic mi-a spus că nimeni nu se îmbolnăvește de ficat, doar bețivii, care fac ciroză. „Dumneavoastră beți?” „Eu, da”, i-am răspuns, „beau Veracolate.” „Îl luați de plăcere”, mi-a spus, „fiindcă dumneavoastră de vezică suferiți, iar asta nu e o boală a corpului, ci a minții. Ca la toți ceilalți, boala pe care o aveți este doar în mintea dumneavoastră.”

Cu un asemenea diagnostic ar fi fost cazul să mă vindec, dar eu m-am simțit tot mai rău cu ficatul, până ce Branly mi-a făcut cadou două flacoane de Bilezuev, fabricat din bilă de bou, o invenție a tatălui său — și motivul pentru care fuseseră dați afară, el și nevastă-sa, de la laboratoarele Veracolate. Tatăl lui Branly inventase o formulă secretă, ca toate formulele, în stare să elimine de pe piață Veracolate, în ale cărui laboratoare o experimentase. Am luat cele două sticlute de Bilezuev, la fel cum le luasem mai înainte pe cele de Veracolate, însă nu m-am simțit mai bine, până ce a apărut în viața mea Estelita, când mi-a fost și mai rău. Dar, la vremea aceea, Veracolate deja nu se mai fabrica în Cuba, grație muncii de cercetare a tatălui lui Branly, iar tatăl lui Branly încetase să producă Bilezuev, pentru că nu mai avea nici laborator, nici fabrică. Îmi închipui că din pricina asta o luase razna. Deși exista în familia lui Branly un evident filon de nebunie.

Într-o zi, Branly m-a întrebat:

— Nu vrei să mergi la oftalmolog?

— Am douăzeci-douăzeci, cu lentile heliomate.

— Nu la oftalmologul ăla, la unchi-miu. N-o să-ți pară rău.

— Nu, mulțumesc.

Unchiul lui Branly, oftalmologul, avea sala de consultații, căreia îi plăcea să-i spună cabinet, la trei străzi mai sus de pensiune, pe Avenida de los Presidentes, într-o clădire elegantă cu două etaje. Înăuntru era cu totul altceva. La parter se afla cabinetul, iar la etaj, muzeul, cum îl numea el. Nu era nimeni în sala de așteptare, nici în cabinet, așa că l-am urmat pe unchiul lui Branly, care era mai bătrân decât tatăl lui Branly și mai urât — dacă e posibil așa ceva.

— Să mergem în laborator, a propus unchiul. Nu m-a surprins salutul, am crezut că era o glumă. Dar, când am intrat în urma lui, am înțeles că nu glumea. Laboratorul era în realitate un muzeu german. Mai bine zis, nazist. Peste tot erau căști de oțel, nemțești din al Doilea Război Mondial, vitrine cu medalii — crucea de fier Pour le Mérite, crucea militară („cu spade“, a spus) și medalia pentru răniții de război. „Toate astea și încă multe altele“, m-a asigurat, „le-a primit Führerul.“ După care a ridicat din nou brațul și a strigat: „Heil Hitler!“ Pe peretele din fund, dominând întregul muzeu, se afla un steag enorm cu zvastica imprimată într-un cerc alb pe fundal roșu. Ajungând în fața lui, doctorul Branly, căruia Roberto i se adresa cu „Herr Professor“, a scos un strigăt și mai puternic și-a salutat: „SIEG HEIL!“ de mai multe ori.

— Mă scuzi, mi-a spus, că nu-ți arăt și portretul Führerului, dar din rațiuni de forță majoră, mă-nțelegi, îl țin în biroul meu privat. Am și o primă ediție din *Mein Kampf*, care înseamnă „Lupta mea“. Cum știi, desigur, cartea asta a fost scrisă de un mare om, Hermann Hess.

— *Rudolph*, l-a întrerupt Branly pe unchiul său. Rudolph Hess.

— Da, Rudolph Hess. Cine-a zis altfel?

— Tu, unchiule, i-a răspuns Branly. Chiar tu.

Și, fără a mai face vreo pauză, l-a încolțit pe unchiu-său:

— Dar în casa asta când se mănâncă?

— Nu acuma. Asta e ora pentru hrană spirituală.

— Și gustarea?

— Poate o gustare pentru spirit.

— Halal gustare, a susurat Branly, după care, cu voce tare:

Hai, plecăm — și către unchiul său: Sick! Heil!

Unchiul, care știa nemțește, dar nu și engleză, i-a întors salut: brațul la orizontală, palma întinsă, degetele lipite, îndreptate spre zvastica din centrul cercului alb.

Într-un fel, Branly era discipolul lui Bulnes². De la Don Quijote încoace, un bărbat înalt sfârșește mereu prin a fi dominat de scutierul său pitic. Bulnes, al cărui nume de familie era același cu marca unor ghete renumite, își pusese amprenta asupra lui Branly, care spunea, de exemplu, că oamenii normali sunt de aceeași teapă cu soldații și birocratii, niște mediocri, toți. „În schimb“, afirma el, „acela al cărui corp are vreun defect întotdeauna va avea idei proprii.“ Odată a spus: „Sufletul doare mai puțin ca o bătătură.“ Sau: „Așa-numita inimă se găsește la sud de rever.“ Și altă dată: „Ori de câte ori mă gândesc la miresme plăcute, îmi vine-n gând un Camel aprins. Ceea ce se cheamă onanie albă.“ Cu o altă ocazie: „Toți avem un cur moral, pe care nu-l expunem în public și pe care-l acoperim cu izmenele decenței și nădragii urbanității.“ Despre fata care ne servea întotdeauna acea delicioasă înghețată topită spunea: „Ai observat că are mâini de păcătoasă? Mă servește ca o gheișă.“ Sau alta: „Nu cred în Dumnezeu. Prefer să cred în fantome.“ Ori: „Preoții nu sunt

¹ „Bolnav“, pervers“ (în eng.).

² Personaj care apare în aproape toate cărțile autorului, prieten al naratorului și al lui Branly.

altceva decât niște ventriloci-marionetă. Dumnezeu vorbește prin ei.“ De fiecare dată când cerea un pahar de apă cu gheață, spunea: „Dacă a bea apă ar fi un păcat, apa ar fi mult mai scumpă.“

Alteori anunța: „Am jurat să nu public nicio poezie până nu i-o citesc mamei. Mai mult de-atât, am jurat să nu-i dau mamei să citească nicio poezie.“ Branly se credea expert în femei, ei care nici măcar n-avea o iubită, și spunea: „Femeia este singurul animal care se îneacă într-o lacrimă.“ Ceea ce era, desigur, doar vârful craterului Lichtenberg. Despre *Dutch Cream* spunea: „E o-nghețată tradusă în engleză“, sau „Este o *crème de la crème* din Olanda, acolo unde vacile sunt zeițe și văcăresele fufe cu fite.“ Despre mine spunea că făceam referiri la prea multe nume în rubrica mea și că „citatele treceau de la o pagină la alta fără să aibă vreun ecou în mintea mea“. Cu alte cuvinte, că după Lichten venea Berg, și nimic mai mult. Mă acuza că eram un Don Juan: „După ce-ai cucerit o femeie, o părăsești.“ Sau se plângea că face prea multe pentru mine: „Ești un intelectual. Și singurul lucru pe care-l faci pentru tine este să-ți tai unghiile.“ Apropo, oare cum își tăiau unghiile anticii?

Acestui Branly a trebuit să-i cer ajutorul. Ceea ce era rău. Și mai rău a fost că mi l-a dat.

M-am întâlnit cu el foarte aproape de *Carteles*, la restaurantul cu nume predestinat: *La Antigua Chiquita*¹. Faptul că Branly îl alesese nu era altceva decât una dintre idiosincraziile sau mofturile lui de iunie.

— Nu suntem la idele lui martie, mi-a spus. Deși ele se pot repeta. Când traversăm Almendaresul?

— În sfârșit, *solos*².

— *Solos*, mi-a spus, este un palindrom.

¹ „Vechea copilă“ (în sp.).

² „Singuri“ (în sp.).

— Roberto, l-am interpellat, iar el a rămas surprins, căci nicio-dată nu-i spuneam Roberto, și faptul că o făcusem acum era semn că ceva grav se întâmplase.

— Roberto, am repetat, și Branly s-a trezit din uimire. Am nevoie de ajutorul tău.

— La ordinele dumneavoastră. Ia zi, ce soacră să omor?

— Soacra e moartă deja. E vorba de fiică-mea, care-mi stă agățată de gât ca un albatros.

— Alb atroce de zi precocă!

— Nu și pentru tine.

— Să mă scol devreme e întotdeauna atroce.

— Devreme, la nouă?

— Pur și simplu cu noaptea-n cap. De-aia-l detest pe Batista. De-test, de text.

— Cred că poanta îmi aparține, am spus-o cândva.

— Dacă n-ai spus-o, o s-o spui, sunt sigur. Ce vrei la ora asta?

— E vorba de o fată. Am fugit — eu, de nevastă-mea, ea, de maică-sa.

— Și ce dorești? Un ultim refugiu?

— Primul a fost un motel, acum două nopți. Al doilea, casa Saritei.

— Cumnata ta?

— Chiar ea.

— Nu te-ai dus prea departe.

— Așa e. Dar acum am nevoie de ceva mai puțin detestabil, mai stabil. Cum ar fi o cameră în pensiunea voastră.

— Nici așa nu te-ai îndepărta prea mult.

— Ai putea să vorbești cu proprietăreasa, s-o convingi?

— Pe asta n-ar putea s-o convingă decât José Martí.

— E foarte patriotă?

— E înnebunită după bancnotele cu greutate.

— Pot să plătesc.

— Poți să plănuiești. Mama o s-o convingă de restul.

Nu cunoști Havana dacă nu cunoști Vedado, și nu cunoști Vedado dacă n-ai fost pe strada Calzada. De data asta, totul s-a petrecut pe strada Calzada din Vedado. Pensiunea unde locuiau Branly și mama lui era în capătul de sud al străzii, dar nu chiar pe Calzada, ci pe o stradă transversală, strada O colț cu Línea. Era un *boarding house* care nu ajungea la categoria *bed and breakfast*, pentru că mulți dintre chiriași, printre care și mama lui Branly, luau micul dejun în alte locuri, sau nu-l luau deloc.

Branly nu mă invitase niciodată să mănânc la el acasă, unde supa nu suna prea bine. Dar am fost împreună la mai multe baruri unde se servea mâncare caldă. La *Camagüey*, de exemplu, în apropierea facultății de medicină, unde făceau un „bistec” grozav dintr-o bucată de carne înfășurată într-o felie de bacon, căreia-i spuneau baby filé. Dar nici *El Jardín* nu-și pierduse deloc din farmecul de odinioară, nici *El Carmelo* din strălucire.

Eu și Estela așteptam, în timp ce Branly încerca să descuie ușa pensiunii cu o cheie pe care n-o mai găsea.

— Te-ai prins, îmi spune, că întotdeauna ceea ce căutăm se află tocmai la fundul buzunarului ?

Apoi, întorcându-se spre Estelita, o întreabă:

— Și bagajul? — își dă seama, se scuză, Estelita n-avea nici măcar o pungă — după care spune: Scuzați, am crezut că era Margot. Când o să trecem prin fața recepționerei, o să pot să-i spun: Nimic de declarat.

— În afară de talentul meu, i-am răspuns. Și de frumusețea ei.

— *Please*, mi s-a adresat Estela.

— *English spoken*, a adăugat Branly, schițând cu mâna un afiș imaginar în direcția mașinii care ne adusese.

— Dar pe asta întotdeauna scrie taxi.

— Pentru că asta este, un taxi.

— Nimeni în Cuba nu spune taxi. I se zice mașină de-nchiriat, să fie clar. Doar tu le numești taxiuri. Unde te trezești, în filme? Ești un snob, s-a pornit Estelita.

— Spune mai bine că sunt un tip precis.

— Un prețios, a adăugat Branly.

— Dar un taxi rămâne întotdeauna taxi.

— Grație căruia ai devenit taxidermist.

— Taxi vine de la taximetru, însă n-o să găsești nici măcar unul în toată Havana care să aibă un asemenea aparat. Ceea ce nu le face să fie mai puțin taxiuri.

— Taxisfăcut? a conchis Branly, încununând conversația cu o perlă de-a sa. *Andiamo*.

Am intrat în ceea ce avea să fie viitoarea casă a Estelei. Dar nu și a mea, nu și a mea.

Zeița, Venus sau Astarte (a-i spune numele înseamnă a o numi chiar pe ea), a provocat moartea din dragoste a iubitului ei. Acum vreau, invers, să fac ca zeița să trăiască o iubire până dincolo de moarte. Literatură? E posibil. Este, pe de altă parte, singurul lucru pe care știu să-l fac, pentru a încerca s-o salvez din morți. Dar prefer s-o prezint ca pe Moira cea tânără, care-și justifică prezența între toate fetișcanele astea zburdalnice care se iubesc între ele. Cele trei prietene ale Estelei puteau fi prea bine cele trei grații. Ea a fost cea care s-a dus. În plus, insula asta a fost odată un alt Cipru. Îmi amintesc cum mergeam cu mama și prietenele ei la mare, să culegem scoici de pe țărm. Însă cel mai ușor le adunau femeile care se așezau pe nisip, chiar în buza valului, și, unduindu-și șoldurile, prindeau scoicile între fese. Estela mai avea o comoară în corp: un fund frumos. Fesele ei festive erau parcă dintr-un nisip de aur dur: mici și țăntoșe. Ah, de ce nu sunt un sodomit?

Mi-am amintit de poet: o nimfă tânără și frumoasă merge la culcare¹. Merge la culcare. Merge la culcare. (Repetițiile sunt ale mele, nu ale aceluia care „scrisese în onoarea sexului frumos“, citându-l pe un alt poet.) Ea este cea mai mică parte din ea însăși. Adică nu folosește cosmetice pentru a-și spori frumusețea. Oh, Ovidiu! Mă roade invidia pe scriitorul acelor bolerouri.

Era culcată cu gura în jos, pe patul imens.

— Bună, Louise, i-am spus.

— Ceee?

— Scuză-mă că-ți spun Louise, dar semeni cu ea.

— Cine mai e și asta?

— Louise Murphy, cea care-a inventat patul Murphy.

— Ce pat mai e și ăsta?

— Un pat pliant.

— Dar patul ăsta nu e pliant.

— De-aia spun și eu.

— Spui niște chestii, iubiture!

— Nu-mi spune iubiture fiindcă nu mă cunoști încă. Ai idee ce-ar zice Casanova dacă te-ar vedea acum?

— Cine e Casanova?

¹ Aluzie la poemul *A Beautiful Young Nymph Going to Bed* de Jonathan Swift, a cărui protagonistă, Corinna, este reprezentată scoțându-și toate accesoriile pentru a se pregăti de culcare.

— Lasă-mă să termin. Ar zice Casa: „Avea întreaga frumusețe pe care un pictor ori mama natură i-o puteau da.“

— Bine, bine, da' cine mai e și Casa Nova asta?

— Proprietarul unei fabrici de zahăr. Însă Diderot mi-a spus când am intrat. Și să nu mă-ntrebi cine este Diderot. Mi-a spus: „O femeie complet goală, întinsă între perne, cu picioarele desfăcute, cu gura-n jos, oferind vederii un spate voluptuos, cu fesele goale, fermecătoare.“ Asta mi-a spus Diderot.

— Phh... ce le mai născopești! (Taci, tu, fată!)

Și s-a întors pentru a-și arăta pubisul.

În sexologie, muntele lui Venus este protuberanța de deasupra osului pubian, formată dintr-o pernuță adipoasă, acoperită de o piele mai groasă, pe care la pubertate cresc fire de păr. De-o parte și de alta a comisurii vulvare, comisar al sexului, sunt labiile mari, care le-ascund pe cele mici — o, nimfe! Mai mult decât *conjunctio membrorum*, am reușit *immissio penis*. N-a fost vorba, desigur, de viol, ci de amor reciproc, o fugă pe două voci.

Ceva mai târziu, am auzit-o în baie. Pleosc după pleosc. Bolboroseli de vară. Am ascultat sunetul sfintelor excremente ale Estelei¹. Nu cumva sunt pe cale s-o prefac într-o cauză celebră? A celibatarei?

Branly și-a adus chitara în holul de la intrare. Era întuneric, dar nu era târziu. S-a așezat pe un scaun pe care-l cărase în cealaltă mână, încrucișându-și chitara peste cutia toracică, asemeni unui mecanism de rezonanță.

— Ce vreți să vă cânt?

— Tot, i-am răspuns, în afară de Atahualpa Yupanqui.

¹ Aluzie la finalul poemului lui Jonathan Swift *The Lady's Dressing Room*: „Thus finishing his grand Survey, / Disgusted Strephon stole away / Repeating in his amorous Fits, / Oh! Celia, Celia, Celia shifts!“.

Melodia cântată de el, n-ai fi crezut, era la modă în Havana, în pofida lamentațiilor lui despre roți și spițe de căruță, care-ți dădeau de-nțelese că n-avea rost să le cauți urmele. Muzica asta sud-americană este „realmente insuportantă“, a spus Branly. Dar a făcut-o ca să le necăjească pe doamnele aflate de față. Branly era, după propria descriere, un soldat boleros: amator nu doar să cânte bolerouri, ci să le și compună la lumina lunii. Acum bătea cu degetele în cutia chitarei, fără să ciupească măcar coardele, după care începu să cânte cu minimă voce și maximă acuratețe. Îi invidiam subtila artă și în același timp eram gelos pentru atenția cu care-l urmărea Estelita, căci, după cum știți, ea n-avea pic de ureche muzicală. A început să cânte, timid, un bolero oarecare:

*Clipă de clipă
mi-e gândul la tine,
Lumea e alta
Când nu ești lângă mine.*

Ați putea crede că am reprodus o notă (muzicală) aluzivă, însă, credeți-mă, Branly cânta așa, chiar așa:

*Nu-i frumoasă melodia
Dacă tu nu te ivești
Și eu nu vreau s-o ascult
Dacă tu n-o prețuiești.*

Dar Estelita nu asculta: fuma pur și simplu țigară după țigară. Apoi, mai puternic decât înserarea și muzica devenea damful ei cu aromă de tutun, ce-i lăsa un gust deloc feminin, însă memorabil. Erau zile labile: se scurgeau fluide, pentru a deveni solide, ca asfințitul de afară — și, totuși, cât de lent se prefăceau în noapte.

Chitara lui Branly mieuna ca o pisică în călduri — și nu-mi plăcea că, în loc să cânte despre eterna lună, slăvea frumusețea

Estelei, trecătoare, desigur, dar care, atâta timp cât ținea, mă privea doar pe mine, numai și numai pe mine.

— Pe tine să nu te-atingă, că te-ating, i-am spus.

— Bine, bine, mi-a răspuns cu oarecare șovăială, precum Kafka, de mândră că nu avea ureche, ci ură pentru muzică.

— La ce te uiți? Că de auzit știu că n-auzi.

— La mâinile lui Branly. Sunt frumoase când se mișcă pe coarde și coardele sclipesc sub degetele lui.

— Cât ești de expresivă!

Eram gelos? Pe Branly? De ce nu și pe muzică, și pe înserare, și pe chitară? Hotelul O. Acolo erau Nacionalul și pajiștea unde o cunoscusem. Dar oare chiar o cunoscusem? O cunoșteam? Gata, de-ajuns. Prea multe întrebări pentru un paragraf. Treptat, boleroul devine baladă. Muzica este mama muzelor. Nu, aceea e Mnemosyne. Ea este. Ce să fie? Nu-mi amintesc.

Ah, frumoasă blondă, pură giocondă. Blonda mea se apleca cu grație peste chitara aurie, în timp ce Branly executa, asta e verbul, un bolero „trist ca înserarea” — așa spunea cântecul. Dar nu pentru că ar fi interesat-o profunda melodie îi întrerupse cântul, ci ca să-și ia din buzunar pachetul de țigări, să-l desfacă, să scoată o țigară și s-o aprindă de la cea pe care Branly o ținea în gură chiar și în timp ce cânta. Branly și țigara lui, cum el însuși spunea. Duetul dubios. Conviețuire ce-l dusesse la pieire. A murit de cancer la plămâni. B. a murit, macabră coincidență, chiar de ziua mea. Însă cu mulți ani după acea seară cu Estelită și chitară. Și cu fum de țigară care nu reușea să-mi acopere furia.

Ea ura cafeaua; pentru mine, în schimb, numai cafeaua poate da sens vieții. Ce mic dejun ar fi acela fără o cafea cu lapte, fără cafea? Limpede, curată, fierbinte sau caldă, în niciun caz rece. Cafeaua e viața noastră, Mr. Renfield. Ascultă cum şuieră *a la italiana* cafetiera, ce muzică! Mai ales când espressorul e noul Gaggia din cafeneaua de sub cinematograful *Radiocentro*. Clădirea, chiar dacă arhitectul nu și-a propus-o, este o enormă balenă de ciment. Imensa ei gură și dinții lungi atârnă deasupra intrării, iar fălcile se cască pentru a lăsa publicul înăuntru, ca să trăiască emoția și romantismul unui nou film. Carcasa este clădirea Radiocentro, cu cafeneaua în coadă, iar alături, studiourile de radio și televiziune, în adipozitățile de spermanțet. Restul e ocupat de restaurantul *Pekin*, unde odată am văzut o chinezoaică frumoasă, înaltă, cu picioare lungi și pulpe marmoreene, care se iveau la fiecare pas al ei, prin crăpătura tradiționalului *cheongsam*. Ah, Anna May-Wong¹!

Acum mă aflu în cafenea, pregătit să cer o cafea, un espresso simplu. Cafegioaica, vânzătoarea, era, hi, hi, Sabrina! N-o chema Sabrina, de fapt, dar într-o zonă ca aceasta, înțesată de întâmplări mondene, frecventată asiduu de oameni de radio, trebuia, în mod inevitabil, să se numească Sabrina. Și, culmea ironiei, mai era și blondă (vopsită), grasă, cu niște tâțe cât emisfera: nu jumătăți de sferă, ci mai degrabă o sferă și jumătate, fiecare.

¹ Prima stea de cinema americană de origine chineză.

— O cafea, vă rog.

Ea se ocupa de espresso: umplea cu vârf măsura pentru cafea, surplusul de pulbere cădea, bineînțeles, pe jos, îl mătura cu o periuță de plastic, vârându-l sub grătarul pe care urma să așeze ceștile, și se chinuia să potrivească măsura în locașul aparatului, de unde aveau să iasă cinci cafele. Dar se mișca atât de încet, încât a trebuit să-i spun:

— Vă rog — și încă o dată: Vă rog.

Cu o mișcare rapidă, s-a întors ca să-mi șuiere:

Vă rog, vă rog! Ce-ai pățit? Nu ești cubanez, sau ce?

Orice.

Mai jos, pe La Rampa, mi-am tras una în glezna stângă cu pantoful din piciorul drept. Așa e mersul meu, arunc piciorul drept în afară, și, în mișcarea aceasta, tocul îmi lovește de multe ori glezna cealaltă. Pe urmă mă tot lovesc la lovitură și, câteodată, când ajung acasă, constat că glezna e plină de sânge. Uneori schiopătez prin lume și, dacă nu sunt cu luare aminte, mă trezesc că unii vor să m-ajute la traversare. Teama mea, dacă mă opresc la vreun colț de stradă, e nu care cumva să fiu luat drept cerșetor și să mi se dea de pomană. Dar chiar că arăt a invalid de război. Cu timpul, am învățat să-mi controlez mersul; totuși, uneori mă mai lovesc, și atunci îmi amintesc de vechea rană.

Am trecut pe trotuarul opus, prin fața clădirii unde o cunoscusem. Ar fi trebuit să existe acolo o plăcuță indicatoare, care să spuna: „BOY MEETS GIRL“, ca în filmele mute. Acum, sus era un garaj, de fapt, nu un garaj propriu-zis, ci o casă, în sens comercial, care vindea automobile, prescurtat: *autos*, Ambar Motors: mașini scumpe¹. Iar în colț, înainte de blocul de piatră cu care se termina străduța, am zărit cofetăria *Dutch Cream*, unde havaneze tinerele îmbrăcate în olandeze necorespunzătoare (rochie neagră,

¹ Joc de cuvinte: sp. *carro*, „mașină“, și sp. *caro*, „scump“.

tocă albă) vindeau o înghețată la punctul de topire; așa era din fabricație, nu din cauza căldurii. Era crema olandeză anunțată sus și tare, pretutindeni, care făcuse furori cu câțiva ani în urmă, dar care acum nu mai avea căutare, în ciuda arșitei. Acolo obișnuiam să merg, împreună cu Branly, veșnic înamorat, de data asta de una dintre acele fete pe care el le numea gagici cu lipici, căreia-i făcea curte mâncând înghețată după înghețată, până la indigestie, fără a spune altceva decât bancuri ce zburau înapoi și-ncolo, pe deasupra tocilor albe. O ieșire memorabilă a lui a fost atunci când, negăsind loc la bar, a spus: „Chestia e că, în picioare, dragostea mea e într-un fel, iar când m-așez, e altfel.“

Această Creta înconjurată de cretini pe toate părțile — mai puțin cerul, justițiarul, cu soarele torid care nu întârzie să se poaie asupra noastră —, aceasta e Cuba noastră. Și asta e Havana, care mai întâi te face bărbat, pentru ca apoi să te termine. Le termină și pe femei, fiți siguri. Chiar dacă femeile sunt gata făcute când se nasc.

Havana e situată la intrarea în Golful Mexic, al cărui curent o străbate de la sud la nord, între paralelele 10°49' și 23°15'N și meridianele 74°8' și 84°V. Vedado e un cartier.

Soare, soare dușman. Dar numai soarele? În ciuda mării, Malecónul devine atunci neprimitor. Să îl străbați, cum făcea ea, de la turnul San Lázaro până la calul de bronz al Titanului eponim, Maceo¹, bărbatul călare cu fața spre mare, era un gest de-a dreptul smintit. Sau, în orice caz, smintitor. Și dacă o întrebam ce făcea pe Malecón în plină zi, în plin soare, îmi răspundea de fiecare dată: „Mă plimb.“ Te plimbi stând pe zid, pe parapet? Țsta eram eu, la care ea explica: „Poți să te plimbi și șezând.“ Ce să mai spui la asemenea frază budistă, preluată, cu siguranță,

¹ Generalul Antonio Maceo Grajales (1848–1896), comandant secund al armatei cubaneze în Războiul de Independență, supranumit „Titanul de Bronz“.

din vreun manual de budism zen pe care, bineînțeles, nu-l citise? S-o aplaud cu o singură mână? *Zenzen* pentru halena suflerului. Da, oftez.

Traversez strada aproape la pas, ba împins, ba împiedicat de un sentiment nou, deși repetat.

N-a trebuit să mă cațăr pe zidul Malecónului ca să observ că Estela avea ceva din Alice. Același fel de-a se preface-n Estelita pentru a redeveni Estela foarte curând, crescând și descrescând, trucuri de-ale lui Alice. Am remarcat-o de mai multe ori, privind-o prin oglindă.

Mi-a cerut o țigară și, cocoțați cum eram pe parapetul Malecónului, ca să privim marea, cu spatele la oraș, am scos un Marlboro, l-am scos și pe al doilea și le-am aprins, protejând flacăra de parcă ar fi fost focul soldatului necunoscut. Pe una i-am dat-o ei, cu un gest de Paul Henreid, în timp ce-o întrebam: „*Do you believe in eternity?*”¹

— Ce vrei?

— Crezi în eternitate?

— Mai mult în maternitate, și știi prea bine ce părere am despre maică-mea.

— Defuncta.

— Ai haz!

Oare ce să fi însemnat hazul pentru o Estela fără simțul umorului?

— Uită-te la lunganu' care se dă jos din mașinuța aia de jucărie.

— Ca la circ. N-ai văzut la circ cum dintr-o biată mașinuță ies câte zece clovni pitici urmăriți de un uriaș amenințător?

— N-am fost niciodată la circ.

— Nu te-au dus la circ când erai mică?

¹ Aluzie la celebra scenă din *Now, Voyager* (1942), în care Jerry (Paul Henreid) aprinde două țigări odată și îi întinde una lui Charlotte (Bette Davis), punându-i aceeași întrebare.

— Nu, niciodată.

— Serios ?

— Cum îți spun. Dar ce caraghios să-l vezi pe Junior, așa mare, ieșind dintr-o mașinuță așa mică.

— Mașinuța asta de circ este un MG.

— Ce e aia un emge ?

— O mașină sport pitică. Junior, cât e de mare, conduce una din-astea. L-a costat o avere.

— Cum o bere ? Ce tot inventezi ?

— N-am zis o bere, ci o avere. I s-a întâmplat ceva cu mulți ani în urmă. A avut un accident mortal. Nu pentru el, ci pentru conștiința lui. A omorât un copil care traversa strada.

MG-ul era o mașină fabricată în Anglia, cu volanul pe dreapta. Așa au hotărât sorții. Junior, care conducea normal, pe partea dreaptă, pe strada 23, a trebuit să oprească la semafor pentru o clipă. Clipă de care a profitat un copil care se ducea la cinema (taică-său îl lăsase pe trotuarul de vizavi). S-a repezit să traverseze prin fața unui autobuz care tocmai se punea în mișcare, iar Junior, crezând că semaforul mascat de autobuz se schimbase în verde, în loc să aștepte încă o secundă, două, s-a grăbit să depășească autobuzul. A fost graba spre moarte. Mașina lui Junior l-a izbit pe copil în picioare, l-a proiectat prin aer, și băiețelul a căzut direct în cap și și-a rupt coloana. Tatăl, care-și închipuise că și-a lăsat fiul în siguranță, pe trotuar, n-a văzut cum s-a petrecut accidentul, iar Junior a trebuit să-l scoată el însuși de sub roțile mașinii. Când a aflat, tatăl a dat vina pe Junior și l-a tot căutat ca să-l omoare. N-a dat de el. Da' uite că tu ai dat.

— Săracu', a spus Estela, care nu folosea niciodată inflexiunile.

— Da, săracul copil mort din cauza cinematografului.

— Nu, a spus ea, săracu' prietenu' tău. Băiatul a murit, nu mai e nimic de făcut, dar prietenul tău trăiește cu tragedia asta. Că zici că încă suferă.

- E o tragedie portabilă.
- Nu mai râde.
- Vorbesc foarte serios.
- Bietu' om. Viața asta e greu de suportat până și în momentele ei cele mai frumoase.
- Vorbești ca generalul Yen¹.
- Ăsta cine mai e ?
- Un chinez care are o spălătorie pe strada Bernaza.
- Nu mi-a spus nimic din toate astea. Nu mi-a povestit. A venit doar și s-a așezat pe zid, lângă mine. După aia, când am început să vorbim, mi-a spus că e prieten cu tine. Că mă cunoștea. Nu de când mă văzuse stând aici, pe Malecón, ci că mă cunoscuse mai demult.
- L-ai cunoscut la *La Maravilla*. Nu-ți amintești ?
- Habar n-am.
- La restaurantul unde-am fost a doua zi după ce-ai fugit de-acasă.
- Nu-mi amintesc.
- Pentru că Junior nu e tocmai tipul pe care să-l ții minte.
- Dar e înalt.
- Asta l-ar putea face inolvidabil ?
- Și mai e și frumos.
- Da, dacă-ți plac girafele. Înalt, cu gâtul lung și capul mic. Hai că ajunge, mi-ai insultat destul inteligența. Și, mă rog, despre ce-ați vorbit, dacă se poate ști ?
- Eh, diverse. Nimic important, nimic decisiv, nimic de adăugat.
- Pentru un nimic, aș zice c-ați vorbit ceva.
- Păi am vorbit de mai multe ori.
- Acuma-nțeleg.

¹ Personaj din filmul *The Bitter Tea of General Yen*.

- Ești gelos. Să nu zici că nu.
- Pe Junior ? Mă faci să râd...
- Îți crapă buza.
- Am zis eu una ca asta ?
- Nu, dar se cunoaște. De la distanță.
- Ce, buza sau gelozia ?
- Amândouă.
- Te-nșeli. Junior mi-e prieten.
- Așa zice și el, dar întotdeauna ești mai gelos pe prieteni decât pe dușmani.

Numai soarele e dușmanul meu. Strada sub soarele de iunie nu e atât de ostilă ca Línea, de exemplu, sub soarele de august, dar seamănă cu oricare alta. Să zicem, cu strada 23 în luna iulie. Nu ieșiserăm niciodată din labirintul inventat de un primar american conform planului *gridiron*, pe care profesorul meu de engleză, cel care îmi revelase harta acestui labirint, mi l-a tradus prin „grătar”. Vara, grătarul se transformă de-a dreptul în cuptor. Dar așezarea străzilor este, spre deosebire de labirint, extrem de practică. Din Infanta, unde începe strada 23, până la strada 32, unde se termină, toate străzile au numere în loc de nume, cele care urcă spre râu, numere impare — 23, 25, 27 etc. —, iar cele transversale, începând de la Infanta, numere pare și litere: A, B, C etc. Nu-mi amintesc altă ieșire din perimetrul cuprins între strada O, unde am cunoscut-o, și Almendares, perimetru care se numea, se numește încă, Vedado. Puține străzi din Vedado aveau nume, și nu numere ori litere. Se numesc Paseo, Baños, iar la periferie sunt și altele, ca Humboldt, care, de fapt, nu aparțin de Vedado, pentru că se formează mai jos de strada Infanta. Unele, foarte drepte, cum este strada L, ajung până în Havana propriu-zisă, dar acestea sunt puține, de exemplu San Lázaro. Strada Línea, care începe de la Malecón și se termină la Almendares, este un bulevard excepțional. Nu doar pentru că are un nume în loc de număr sau literă,

ci pentru că este un fel de afluent în sens invers: începe de la mare și se termină la râu. Strada Línea nu este printre favoritele mele. Nu o urăsc, ca pe San Lázaro, dar n-aș locui pe ea pentru nimic în lume, deși este strada unde locuia ea acum. În timp ce strada Calzada, trebuie s-o spun, este favorita mea — și nu fiindcă ea locuise acolo pentru un timp.

Dintre aceste linii întreșute se deslușea și țesătura mea specifică: eram două pietre în jocul de Go, la care jucătorii se împart în slabi și puternici; noi însă eram în același timp și jucători, și jocul însuși. Jucătorul mai slab beneficiază întotdeauna de avantaj, chiar de la începutul jocului. Să câștige cel mai prost. Într-o schemă de acest fel, care, cu tot consimțământul cerului, nu era un plan albastru, ne-am întâlnit ca să ne pierdem. Ceea ce se poate numi și destin. Cuvânt enorm în Go. Cu excepția celor trei drumuri făcute la casa ei din Quibú și a scurtelor incursiuni în Havana propriu-zisă, nu părăsiserăm cartierul labirintic. Ba nu, mint. A mai fost și timpul pe care ea îl petrecuse la bibliotecă, așteptându-mă să ies de la *Carteles*, ca să mergem să mâncăm. Două au fost ieșirile noastre, două: una pe Avenida del Puerto, în ziua de după prima noapte, și pe urmă cea de la *La Maravilla*, la marginea Havanei. Acolo venise Junior Doișpe, râzând cu dinții lui falși.

În timp ce traversam strada Infanta, pentru a intra, n-o să credeți, la cinema *Infanta*, mi-a spus:

— Sunt la lună.

— Ce faci?

— Mi-a venit luna.

Nu pricepeam.

— Ciclul.

— De când?

— Acuma. Trebuie să-mi cumperi Tampax.

— Ce să-ți cumpăr?

- Tampax. De la o farmacie.
- Ce mai e și ăsta ?
- Un tampon igienic care se folosește la ciclu.
- Eu știam că-i spune Kotex.
- Ești în urmă, iubitul.

Ea lua Evanol. Tot pe ea am auzit-o prima dată vorbind de Tampax. Fiică de infirmieră. Pentru Adam, Eva nu e decât o foaie din Cartea Sfântă. O foaie de viță.

M-am ocupat nu de propria grădină, ci de *El Jardín*, cafeneaua cu terasă dintre Línea și strada G.

Am trecut pe lângă o grădiniță de pe strada 19, aproape de intersecția cu A (Ah, A). Am lăsat apoi în urmă biserica San Juan de Letrán, căci Estelitei nu-i păsa de biserici și de grădini. Dar așteptase, mi-a spus, prima zi în care să se poată ascunde de soare în grădinile comerciale de pe Zapata, unde era răcoare. Acolo, fiecare avea un nume: *Gladiola*, *Lămâița*, *Dalia*, *Hortensia*, doar nume de flori, cum era și normal, în afară de nelipsitele *Goyanes* și *Trías*. Nu mă interesau grădinile, ci numele lor. Erau o mulțime în zona Zapata, orientate, toate, spre străzile 12 și 23, cu un cvartal mai jos de cimitir, ca să evite contaminarea cu morții. Pe Estelita n-o interesau florile, care erau pasiunea mamei, în pofida faptului că tata se dovedise a fi chiar și mai indiferent. Pe el nu-l interesau decât comunismul și ziarele de orice fel, pe care le citea de la un cap la altul. Ori de câte ori mama venea să-i arate florile pe care le cumpăraseră, tata o boscorodea din spatele ziarului. Într-o zi, mama a adus iarăși un buchet și i-a spus: „Sunt violete rusești“, la care tata a aruncat cât colo ziarul și-a exclamat: „Ia să le văd!“

I-am povestit Estelitei, dar n-a părut s-o amuze. Nu se putea spune că umorul era punctul ei forte. Acum treceam prin fața casei în care locuia Martha Frayde, care împărtășea cu mama aceeași dragoste pentru flori.

— Poate n-o să mă crezi, dar în seara asta simt muzica plutind în aer.

— Ești un romantic, știi prea bine.

— Moda romantismului a trecut odată cu muzica lui Chopin.

— Țsta cine-a mai fost ?

— Un pianist din orchestra Chepín-Chovén¹.

— N-am auzit de el. Da' noi ce facem, fugim ?

— Doar de maică-ta și de nevastă-mea.

— Da, da. Știi ce zice un unchi de-al meu ?

— N-am nici cea mai vagă idee.

— Zice că dacă un bărbat îi spune unei femei că e însurat drept în față...

— Însurat drept în față ?

— Nu, fir-ar să fie, că prost mai ești. Unchi-miu zice că, dacă un bărbat dă cărțile pe față de la-nceput, înseamnă că n-o iubește pe femeia aia.

— Cum îl cheamă pe unchiul tău ?

— Alfonso. José Alfonso.

— Ceea ce ai enunțat adineauri este a Doua Lege a Gravitației Corpurilor, după Alfonso.

— Ce dracu' mai e și asta, pentru Dumnezeu ?

— Alfonso, în afară de faptul că are un crater pe lună, e și un savant al amorului.

— Mă ametești cu știința ta.

— Infuză.

— Cine e Infuza ?

— O mătușă de-a mea, de la țară.

— Mă iei peste picior.

¹ Celebră orchestră creată în provincia cubaneză Oriente de către violonistul Electo Rosell — Chepín — și pianistul de jazz Bernardo García Chovén.

— Te iau doar de mână. Pe urmă sper să vină brațul și opusul lui, antebrațul, axila și apoi prea-binecuvântatul, sân, cel cărnos.

— *Please*, că mă omori.

— Nu mă crezi? Atunci în ce crezi?

— În nimic.

— În nimic, nimic?

— În orice caz, nu în mine. Dar tu?

— Cred în strada asta, în cartierul ăsta, Vedado, în Havana, în mare, în Curentul Golfului, în tropic. Și în tine cred.

— Râzi de mine?

— Absolut deloc. Cred în tine așa cum cred în orașul ăsta și în noapte.

— Crezi tu în mine?

— Da, cred că cred. Tu în ce crezi că cred?

— În sexul meu, presupun.

— Feminin sau masculin?

— Serios. Crezi în sexul meu, dar probabil nu și în persoana mea.

— Care e diferența?

— Tu crezi că sunt femeie.

— Și tu, în realitate, ești o puștoaică.

— Asta eram înainte. Acuma sunt femeie. Pot să rămân însărcinată.

— Ferească Dumnezeu!

— Și să fac copii. Ți dai seama?

— În franceză, *est-ce que tu te rends compte?*

— Ai putea să vorbești și serios?

— Despre lucruri atât de serioase, nu, *I'm sorry*. M-am născut să fac glume și haz de necaz.

Părea bilingvă, dar bilingvismul ei se datora tonului vocii sale. Vorbea cu voce normală, chiar prea stinsă, și dintr-odată remitea, mai degrabă decât emitea, câte o frază sau jumătate de frază pe un falset atât de ascutit, încât părea să aparțină altei voci, altei persoane. Îmi amintea de o scenă de spiritism în care mediul vorbea cu voci diferite. Uneori era amuzant, alteori, neliniștitor, ca și cum aș fi vorbit cu două persoane diferite întruchipate într-o singură ființă reală.

Dacă se poate spune că Estela era una adevărată. Era adevărată. Am cunoscut multe femei, chiar și fete tinere, care-și petreceau zilele repetând un rol pe care n-aveau să-l joace niciodată. Viața era o scenă pentru repetiții perpetue. Dar nu vreau să spun c-ar fi fost false: erau actrițe fără rol, interpretând personajul propriei vieți. N-am cunoscut pe cineva mai sincer ca Estela, însă sinceritatea ei, ca-ntotdeauna, crea un cor de ipocriți în jur. Estela era o antiactriță, iar când devenea Estelita, se întâmpla să mai apară, uneori, și câte un falset în glasul ei, dar note false, niciodată.

Era, fără-ndoială, o prezență întruchipată într-un corp. Dacă n-ar fi murit și ar fi citit aceste pagini, cu siguranță mi-ar fi spus, pe tonul cel mai disprețuitor: „Nu editorializa, iubitul“, unde cuvântul „iubitule“ n-ar fi fost mai puțin ironic. Era, trebuie spus, o femeie fără mască. Nici măcar nu se machia. Cred că nici cu ruj nu-și dădea. Frumusețea aparține tinereții, iar ea era frumoasă pentru că era foarte tânără. N-am văzut-o îmbătrânind,

și mă bucur, fiindcă probabil își pierduse tot ceea ce odinioară o făcea apetisantă. Credeam, pe-atunci, că era frumoasă datorită dragostei, dar asta era numai vanitatea mea, vanitatea de a crede că era îndrăgostită de mine. Ea nu iubea pe nimeni, nici măcar pe sine. Mai ales pe sine nu se iubea.

Branly s-a uitat la mine cu amândoi ochii într-unul singur. Nu c-ar fi fost vreun ciclop cubanez, ci pentru că ochii lui erau atât de apropiați unul de altul, încât privirea lui nu era, n-avea cum să fie, tridimensională. Nici măcar bidimensională. Dar, chiar dacă el nu vedea în două dimensiuni, se vedeau doi Branly. Unul din profil și altul din față. Germán Puig¹ (artist invitat) ne-a atras cel dintâi atenția asupra faptului că Branly avea un profil frumos, cel mai frumos dintre noi toți. Dar nu poți trece prin viață în profil. Am realizat cât de apropiați erau ochii lui Branly când i-am împrumutat ochelarii mei. Mi-i făcuse cadou Pino Zitto (colecționarul de artă) când ne mutaserăm în Vedado. Acolo sus, pe strada 27, la etajul al patrulea, de unde se vedeau marea și întregul cartier, mai mult acoperișuri și terase, dar și camere cu ferestrele deschise spre noapte din cauza căldurii. În plus, clădirea era situată în zona cea mai înaltă a Avenida de los Presidentes, așa că perspectivele erau variate. Îi împrumutasem lui Branly binoclul, și promisem înapoi un monoclu. Atât de apropiați îi erau ochii. Cred că de-aia umbla cu ochelari negri zi și noapte, ca să-și ascundă privirea sașie. Eu mă bucuram. Întotdeauna e bine să ai un prieten mai urât decât tine.

Branly venise să-mi facă o confesiune deloc surprinzătoare:

— Cred că mă îndrăgostesc.

¹ Germán Puig Paredes — cineast cubanez și celebru fotograf de nuduri masculine.

- Era și cazul, te-ai făcut băiat mare.
- Dar, după cât se pare, sunt pe cale să mă îndrăgostesc de Estelita.
- Foarte bine.
- Nu te deranjează?
- Cât timp nu se îndrăgostește și ea de tine.
- Tu, cu calmul tău! Virusul Elvira, a spus Branly, pe ton sentențios.
- Crezi? l-am întrebat.
- Păi, eu îți spun că am o viroză, și tu n-o virezi de lângă mine, era fraza preferată a lui Branly.
- Oi fi vrând tu să-l joci pe Iago, dar află că eu n-am de gând să fiu Othello.

O așteptam pe Estela în fața pensiunii, ca să mergem să vedem, într-un cerc mai restrâns, *Funny Face*¹, și, când colo, a ieșit menajera, cu brațele-n sus. Amândouă. Un subraț era ca o vale, celălalt, ca un plan înclinat, un „inclin”. Curat Valle Inclán² la axile. María Axiladora³. Mi s-a adresat ca și cum mi-ar fi făcut o confidență, într-un complice aparte teatral:

- Robertico nu e acasă.
- Știam. Eu o aștept pe Estela.
- Mi-am închipuit eu.
- A spus-o ca și cum ar fi știut mai multe.
- Bietul Robertico, a zis dintr-odată și a suspinat adăugând:

¹ Film muzical cu Audrey Hepburn și Fred Astaire.

² Joc de cuvinte: sp. *valle*, „vale”, și *inclin*, termen creat de narator de la sp. *inclin*ar, „a înclina”, care amintește de numele scriitorului spaniol Ramón María del Valle-Inclán.

³ Joc de cuvinte cu referire la Sfânta Fecioară, supranumită María Auxiliadora („Ajutătoarea”).

- Nu sunteți singurul care-o așteaptă.
- Ce-ai spus ?
- Ce-ați auzit. Ea iese cu Robertico, bietu' băiat, da' acu' vreo două zile a mai așteptat-o aici un bărbat.
- Cine-a fost ? am întrebat eu ca mușcat de viperă.
- De un' să știu ? E treaba ei. Pe mine ea nu mă-nterează deloc. Da'-mi fac griji pentru Robertico.

Pe mine Estelita „mă-nteresa“, Estela acum. Știu că povestea seamănă cu cea a bărbatului care, surprinzându-și nevasta cu altul pe canapea, izbucnește furios: „Gata, am isprăvit cu asta !“, și hotărăște să vândă canapeaua. Am hotărât că Estela nu avea să mai locuiască la pensiune. Pe mine nu mă chema Corneille.

M-am îndreptat spre pensiune ca un taur în călduri. Era târziu, dar nu atât încât să nu pot intra să o văd pe Estela. Însă toată casa dormea. M-am întors în stradă și m-am uitat la fațada care părea acum un desen de Chas Adams. Fără să vreau, printre buzele crispate mi-a ieșit deodată un strigăt:

— Estela !

N-a răspuns nimeni.

— Estela !

Și-am strigat încă o dată, mai tare:

— Estela !

În fund am văzut, printr-o ușă deschisă, aprinzându-se o lumină.

— Ah, a spus o voce, tu erai, Kowalski ?

Era Branly, bineînțeles.

— Ce faci aici, ce strigi după femei la ora asta ?

— O caut pe Estela.

— Cred că s-a refugiat la sora ei, Blanche.

— Vorbesc serios, am venit la Estela, dar am impresia că
sters-o.

— Ai fost la ea în cameră ?

— Cum să intru, dacă toate ușile sunt încuiate ?

— Vezi că e o fereastră jos, pe lateral.

L-am lăsat pe Branly și m-am dus să găsesc fereastra, care
n-avea perdea.

— E întuneric.

— Pentru asta se găsesc soluții, mi-a zis, și a intrat în casă.
S-a întors cu un obiect metalic în mână.

— Ce e asta ?

— O lanternă, ce să fie.

Mi-a dat-o. M-am dus iar la fereastră, am aprins lanterna și
am îndreptat-o spre cameră. Am luminat un pat lângă perete.
În el se afla Estela adormită. M-am întors la Branly ca să-i dau
înapoi lanterna.

— S-a aprins ? Că uneori cam face pe nebuna.

— Da, s-a aprins.

— Și ce-ai văzut ?

— Pe Estela, dormea în patul ei, liniștită.

— Nu sforăia ?

Înainte să plec, l-am trimis la naiba pe Branly, iar el mi-a răs-
puns:

— La naiba o să cam ajungi tu. Căci naiba, cum știi foarte bine,
se traduce prin infern.

În față la El Trotcha creștea un ficus uriaș, pe care nu-l tăia-seră. Nici chiar atunci când teatrul fusese transformat în hotel, fiindcă avea cu adevărat aspectul unui hățiș impenetrabil: trunchiurile lui multiple, destule încât să pară mai mulți copaci, creșteau printre puzderia de rădăcini aeriene și se pierdeau în frunzișul peren al ramurilor.

La începutul secolului, în aripa stângă a clădirii fusese un teatru (din care mai rămăsese doar frontonul elegant de marmură), care acum devenise holul de intrare spre hotelul din fundul parcului. Adevăratul hotel era o clădire de lemn vopsită în alb, cu un balcon cu geamuri glisante, transformat în galerie. Ușile erau strâmte și fragile, iar ferestrele aveau obloane. Întotdeauna îmi plăcuse El Trotcha. Întotdeauna îmi dorisem să locuiesc în hotelul acela, jumate grădină, jumate labirint, iar acum o făceam prin intermediul altei persoane, în condițiile în care deveniserăm, și eu, și ea, doi disperați în căutarea unui ultim refugiu.

Intrarea, cea a vechiului teatru, e largă, amplă, și conduce, drept înainte, spre teigheaua recepției, care te face să uiți de teatru. Totul este placat cu mahon, ori cu un lemn la fel de prețios. Pe o latură se află intrarea în hol (care e mai degrabă un coridor ce dă spre curtea interioară), în dreapta căreia este o oglindă enormă, înnegrită de trecerea anilor. Chiar și așa, întunecată, oglinda ne dublează imaginea, vrând parcă să ne multiplice în neașteptate facsimile. O oglindă la care nu te-aștepți e întotdeauna tulburătoare. Ovalul ei reflecta o pereche: ea, mărunțică,

blondă, cu o înfățișare aproape de fetiță, și slujitorul ei, ceva mai înalt, nu mult, brunet și nici măcar prea chipeș. Dar nu păream doi fugari care încercau să se ascundă într-un hotel. Căutam, ce-i drept, refugiu, adăpost, dar nu într-un colț îndepărtat al orașului, ci în plin Vedado, într-un teatru vechi, frecventat odinioară de înalta burghezie și devenit acum hotel, după ce fusese un complex balnear la modă, cu căsuțe de lemn dispuse în jurul unei băi termale, ce însemnase pentru noi, în secolul trecut, un fel de Marienbad, care, desigur, vrea să zică băile Mariei (nu *bain-marie*) și unde, după câte se spune, nu se îmbăiașe nimeni niciodată.

Lobby-ul nu avea deloc înfățișarea sinistră a multor altora, care semănau întotdeauna cu anticamera infernului, ci era holul vechiului teatru. Doar că era plin de bătrâni, de moșuleți și de băbuțe, care dădeau ambianței aspectul unui azil. Recepția (dacă se poate numi astfel teigheaua aceea ce constituia complementul anticamerei azilului) părea un cabinet de geriatrie într-o zi de vizită. Singura excepție era o femeie tânără, nu chiar o fată, cu părul negru, ca și ochii, care semăna cu Pocahontas din poveștile (ilustrate) cu indieni americani. M-am îndreptat spre cea mai în vârstă dintre bătrâne. Să fi avut vreun an mai puțin decât mumia lui Tutankhamon. I-am spus că voiam să închiriez o cameră (pe care am numit-o dormitor), nu pentru mine, ci pentru sora mea, aici de față. Receptionera, căci asta era, m-a întrebat cum urma să plătim: „Lunar sau săptămânal?” I-am răspuns, bineînțeles, că săptămânal. Plăteam așa cum mă plăteau, dar am adăugat că sora mea era cea care urma să plătească. N-am observat vreun efect al cuvântului soră, pe care-l pronunțasem cu renumitul meu talent histrionic, am văzut doar cum femeia brunetă își arăta dinții (puternici și scurți, cu pete albe) într-un zâmbet cunoscător: știa ea prea bine. Estela ar fi putut fi sora mea doar dacă maică-mea s-ar fi căsătorit nu cu taică-meu, ci cu un suedez. Uitați-vă bine

la mine, vă rog. Antipatia noastră a devenit reciprocă în timp ce eu, stând în fața recepționerei, care-mi spunea: „Cu un avans pentru o săptămână, desigur“, încercam să scot dintr-un buzunar secret până acum patru hârtii de cinci, în schimbul cărora ea îmi dădea cheia. I-am dat-o Estelitei, care a și luat-o înainte, pe hol. Când a trecut pe lângă femeia care acum avea față de băiat, aceasta i-a zâmbit Estelei în semn că-nțelegea ea care-i treaba.

Intrarea, lobby-ul și culoarul, ce nu părea să ducă nicăieri, aparțineau unui alt secol, în care hotelul acesta fusese un teatru situat în afara cartierului Vedado, destinat distracției locuitorilor din zona centrală a orașului. Era un fel de spațiu privat. Cei care-l frecventau nu erau mulți, dar erau oameni bogați, care-și permiteau luxul de a avea teatrul lor, chiar dacă, pe-atunci, atât de departe de Havana. Oare de unde venea numele El Trotcha? Acum, cu atâtea femei mișunând peste tot, ar fi trebuit să se numească Nymphenburg, fortăreața nimfelor robuste, judecând după mostre.

El Trotcha, care începuse ca teatru, continua să fie o scenă. În grădinile din jur fuseseră amplasate o grămadă de pietre, într-un design rococo, ce contrasta cu galeria deschisă, complet albă. Aici, în camera cu numărul 7, pătrundea ea acum în urma mea, a bărbatului cu cheia fericirii în mână.

Nici n-a intrat bine și și-a și azvârlit hainele de pe ea, nu ca să mă excite, ci ca un semn clar de ușurare. N-a spus nici măcar: „Of, ce căldură!“, ceea ce ar fi însemnat o concesie la mai știu eu ce supărare de care se grăbea să scape. Fusese un act complet gratuit. Așa era Estelita. Sau așa se transformase Estelita în Estela. N-am pretins niciodată că ar fi fost Estelita mea. Stalactita în pendent cu stalagmita mea: apendice într-o peșteră moale. Dar, în pofida întunericului din încăperea cu jaluzele persane sau venețiene, sau ce-or fi fost, puteam să-i zăresc trupușorul gol străbătând camera, ajungând la patul din mijloc, aruncându-se

peste el cu gura în jos și rămânând nemișcată. N-am fost nicio dată vreun sodomit, dar atunci m-am gândit să acționez pe dată. Cu toate că din ea emana un soi de respingere, nu a mea, ci a lumii de afară, în care oamenii, în pofida căldurii, a soarelui și a tropicului, obișnuiesc să umble îmbrăcați și încălțați. Acum ea era o Venus Decúbito Prono¹. Supinul², desigur, eram eu, ignorantul. Ignoramus care se crede Nostradamus fără să se uite la stele. Mi-ajunge luna cu craterul ei. Pe fond, Alfonso.

Mergând spre El Trotcha prin fața sălii de concerte Auditorium, pentru a evita luminile de la restaurantul *El Carmelo*, m-am întâlnit cu un percuționist din orchestra Filarmonicii. L-am recunoscut de îndată.

— Cum vă merge?

— Ce să-mi meargă?

— Cum vă merge cu orchestra?

— Poftim?

— V-am întrebat cum vă mai merge cu orchestra.

— Vorbiți mai tare, că n-am auzit.

— CU ORCHESTRA. CUM VĂ MERGE?

— Ah, nu prea bine. Repertoriu slăbuț. Talgerele sunt instrumentul cel mai puțin apreciat. Dar, în fine, mă descurc. Uneori aștept câte treizeci, patruzeci de măsuri până să-mi vină și mie rândul la o lovitură.

— Ceaikovski folosește mult talgerele.

— Ceaikovski, da, numai că bietul de el e cântat destul de puțin, fiindcă a fost homo.

¹ *Decúbito prono* — poziție orizontală a corpului uman cu fața în jos și picioarele întinse (în sp.).

² *Decúbito supino* — poziție orizontală a corpului uman cu fața în sus și picioarele întinse (în sp.).

— Dar Stravinski ?

— Mai mult la început, pe urmă puțin și el. S-a mai muiat tipu'.

— Nici Wagner ?

— Prea puțin și la el. Instrumentul ăsta nu e apreciat cum ar trebui. Unii-și închipuie că eu nici măcar nu știu muzică. Consideră că e de-ajuns să pocnești talgerele unul de altul, și gata. Și nu se ține seama nici că aproape toți instrumentiștii din orchestră stau jos, numai eu sunt în picioare aproape tot timpul, așteptând semnalul dirijorului. Și nu oricum, ci cu brațele-n sus și talgerele pregătite.

— La repetiții e și mai greu.

— Obişnuieți să asistați la repetiții ?

— Suficient de des încât să-l fi văzut pe Stravinski lac de sudoare, aruncându-și toate hainele de pe el la sfârșitul repetiției.

— Hehehe. Maestrul e nudist.

— Dar Weissman¹ nu.

— Nu, Weissman nu.

— Am avut însă ocazia să aud și să văd schimbul de replici pe care l-a avut cu Xancó.

— Primul violoncel.

— Primul violoncelist, așa e. Repetiția se terminase și Weissman se îndrepta spre cabine, când Xancó, ieșind printre coarde, aproape că se ciocnește de Maestru. Mare poliglot, Xancó a vrut nu doar să-i arate acestuia drumul, ci pe deasupra să-și mai și etaleze cunoștințele de franceză, astfel că, oferindu-i să aleagă culoarul de trecere fie printre viole, fie printre violoncele, i-a sugerat lui Weissman: „*Par ci, par là, Maestro*“, la care Weissman, surâzând, i-a răspuns: „Pe unde vrei tu, băiete“, într-o spaniolă perfectă.

— Hehehe.

— Vă doresc cât mai multe partituri.

¹ Frieder Weissman — dirijor de origine germană care a dirijat o vreme orchestra filarmonică a Havanei, perioadă în care a învățat spaniola, devenind foarte popular.

- Ce spuneiți ?
- S-aveți parte de multe compoziții cu talgere.
- N-aud. Asta e încă o problemă. Talgerele m-au surzit.
- ADIOS.
- Mulțumesc că m-ați ascultat.

L-am lăsat la colțul străzii, așteptând poate ca Marele Dirijor să-i facă semn din cer să nu mai folosească gălăgiosul instrument.

Ea era în lobby. *Vestíbulo, vestíbulo*. Of, hispaniștii ăștia!

- Unde-ai fost ?
- Am fost la o lecție de muzică.
- Să nu-mi spui că studiai muzică la ora asta !
- Orice oră e bună pentru muzică. Dar nu studiam nimic.
- Păi n-ai zis că studiai muzică ?
- Nu, am spus că am fost la o lecție de muzică.
- Și care-i diferența ?
- Ah, draga mea, diferența este esența. Diferența se stabilește atunci când între două clase de obiecte din aceeași clasă trebuie să se facă o distincție.
- Jur că nu te-nțeleg.
- Asta mă face să fiu în ochii tăi un neînțeles, calitate pe care o pot împărtăși cu unul sau doi mari artiști.
- Putem să mergem ?
- Putem, dacă vrem.
- De ce ești așa de fericit în seara asta ?
- De ce ființa, și nu neantul ?
- Hai să mergem.
- Cum a spus președintele Grau¹ cu un prilej memorabil, femeile comandă.

¹ Dr. Ramón Grau San Martín — președinte al Cubei în perioada 1944–1948.

Pe Calzada l-am întâlnit pe Bragado. După cum îi spunea și numele¹, omu'-și plimba țăntoș nădragii prin dreptul magazinului de bijuterii, unde aveam să intru și eu în viitor, călcând alene peste umbrele proiectate de luminile parcului și fluturându-și pletele roșcate în bătaia vântului. Când m-a văzut, s-a pus pe comentat cu tipii care-l însoțeau, dintre care unul era ironicul arhitect Vergiliu, probabil ca să-și dea aere de Dante. Ajungând lângă noi, s-au oprit cu toții. Bragado — nu știu dacă era chiar numele lui sau doar un apelativ — a zâmbit cu un surâs pocit, spunându-mi mie, dar, de fapt, ei:

— Însoțitor perpetuu al frumuseții, precum noaptea.

Recita sau cita pe unul dintre nefericiții poeți pe care-i admira atât. De data asta, Byron. I l-am prezentat Estelei, doar pe el, căci compania era în plus.

— Poetul Bragado.

Măgulit, Bragado și-a lăbărțat și mai mult surâsul pocit. Dar Estela, fără a strânge mâna care i se întinsese, fără măcar să se uite la Bragado, s-a întors spre mine.

— Poet? — falset pentru un fals — Pare mai degrabă cântăreț de muzică populară.

Aprecierea sublimei arte a lui Bragado, poet supraréalist, declamată în falsetul la care Estelita se pricepea atât de bine, a fost ca o săgeată înfiptă-n inima lui. Nu era târziu, dar seara începuse prost pentru Bragado. După aceea, m-a întrebat pe un ton foarte serios:

— Ia spune, ai și vreun prieten viu?

— Ce întrebare mai e și asta?

— Toți cei pe care-i cunosc, inclusiv Branly, par niște morți vii.

— Încă nu-mi cunoști dușmanii.

¹ Sp. *bragado*, „nădrăgos“.

El Trotcha, cu grădinile sale care formau un labirint sinuos, în centrul căruia se afla nu Minotaurul, ci o versiune a Ariadnei, fusese un vechi complex balnear de lux, care se afla la sfârșitul secolului într-o îndepărtată fermă din afara orașului, numită încă de pe-atunci Vedado, tărâm interzis¹, teren sterp. Astăzi, pentru majoritatea este o biată fantomă lividă, transformată în hotel.

Dar nu și pentru mine. Clădirea, toată albă, toată de lemn, a ajuns să facă parte din mitologia mea. Nu splendoarea (de care avusese parte în secolul trecut), ci decadența ei mă fascina. Era ca o metaforă fără sens literal, doar literar, grație abilității mele de a găsi asemănări între lucruri neasemănătoare. Ziceți-mi Aristotel. Acum o condamnam pe Estelita să trăiască într-o metaforă. Ciu-dat lucru, căci o clădire nu poate fi metaforă, în schimb, cuvintele sunt, întotdeauna, metafore ale realității. Asta se cheamă consolare prin prozopopee.

O noapte în grădinile de la El Trotcha însemna să asculți, abstracție făcând de traficul cu sens unic de pe Calzada, un susur continuu de furtun: neobișnuit, lung și verde, îndeplinea menirea ploii, alimentând cu apă canalele de irigație. Se spune că Egiptul este un dar al Nilului. Grădina aceasta era un strop din stropitor. I-am spus și Estelitei, dar tot ce mi-a răspuns a fost:

— Tu, cu teoriile tale.

Mi-e teamă, întotdeauna mi-a fost, de farmecul copiilor. De aceea m-a captivat Estela. Pentru că era la fel de străină de farmecul ei ca și de morală. Nu ți-o puteai imagina acționând conform vreunui principiu estetic ori etic. Era chiar în stare să-mi spună că Farmec este numele unui magazin modern de îmbrăcăminte.

— Fii atent aicea, vreau să-ți spun ceva — fraza ei favorită, fără să știe că venea de la un bolero: era versul din *Nosotros* al lui Pedrito Junco, cel căruia i se spunea mereu „ghinionistul Pedrito

¹ Sp. *vedado*, „interzis“.

Junco“, de parcă n-am fi cu toții niște ghinionști, până și autorii romantioși de romane.

— Trebuie să mă duc la filozofie.

— Unde?

— La *La Filosofía*.

— Nu mai spune!

— Și de ce, mă rog, să nu mai spun?

De la Socrate încoace, filozofia servește la acoperirea ignoranței cu patina gândirii. Au existat mai multe tipuri de filozofie: aristotelică, platoniciană, neoplatoniciană, scolastică, clasică. Dar în Havana a atins culmea: filozofia este un magazin de haine. Dar să știi, scumpo, că între cer și pământ mai există și alte lucruri, nu doar cele întruchipate de filozofia ta.

— Serios? m-a întrebat ea.

— Serios, dar a fost o glumă. De-aia îmi place ciocolata.

— Ce-are a face ciocolata în povestea asta?

— Denumirea ei științifică este *Theobroma cacao*¹, o glumă a lui Dumnezeu. Vrei să-ți spun o glumă franțuzească, despre patrie și materie și ciocolată?

— Nu mă amuză glumele.

— Știu asta, dar, cum suntem doi, unu' nu-i de-ajuns.

— Ce tâmpenii tot spui.

— Așa e. Acum o mențione comercială. Întreabă francezii: *À Cuba il n'y a pas de cacao?* Nostim, nu-i așa, păpușa mea?

N-a zâmbit, nici măcar un rictus la comisură. *Comic sure*. Avea mai puțin simț al umorului decât Mona Lisa. Ah, femeile. *Cherchez la fun*².

¹ *Theobroma cacao* — denumire științifică a arborelui de cacao. Naratorul creează un joc de cuvinte bazat pe sp. *broma*, „glumă“.

² Fr. *cherchez*, „căutați“, eng. *fun*, „glumă“, „amuzament“. În „frangleza“ naratorului: „căutați gluma“, parodiare a celebrei expresii din limba franceză: *cherchez la femme* („căutați femeia“).

— Ce pizda mă-sii mai e și asta ?

Ea folosea multe cuvinte vulgare. Dar până acum nu-mi dădusem seama. De când începuse să vorbească așa ? Poate că o făcuse și înainte, iar eu nu observasem. Obiceiul de-a folosi vorbe deochete e la fel ca viciul fumatului, unora le stă bine fumând, altele au o grație ambiguă, ca și cum ar fi băieți cu părul lung, buze vopsite și unghii date cu oja. Pe Estelita o prindeau mășcările, i se potriveau până și havanisme: *matraca, punto filipino, hasta malanga*¹ ieșeau de pe buzele ei perfecte ca niște perle imperfecte scoase de-o dicție necioplită.

Grosolănia a răbufnit din gura ei de copilă.

— Un joc. Un joc al întâmplării la pielea goală.

— Mai du-te-n căcat — altă necuviință.

Ah, fetele astea moderne, toate prost-crescute și prost-dispuse. Umor puțin. Nici vorbă de umor. Mi-am amintit că filmul cel mai lipsit de umor pe care l-am văzut în viața mea a fost *Humoresque*. Ciudățenii, pentru că era vorba de iubiri imposibile, pe muzica lui Wagner, *Moartea Isoldei* din *Tristan și Isolda*, redusă la un solo de vioară, cântat cu pasiune de John Garfield, dublat în realitate de Isaac Stern.

— Ah, nu Estela: Estelita, o mică stea, un asterisc de care trebuie să ții seama.

— Mai termină cu Estelita. Numele meu e Estela.

— Ca pe lespede.

— Ce lespede ?

— Pe care figurezi ca propriu monument.

— Praf mă faci cu cultura ta. Îți jur că praf mă faci.

¹ „Clănțau“, „șnapan“, „cașteală“.

Prietenul meu Antonio, care mai târziu se va numi Silvano, m-a descris drept „scriitorul acela oacheș, pe care-l vedeam în grădină cu o femeie cu ochi verzi“. Importanța frazei nu l-a împiedicat să greșească. În primul rând, pentru că eu nu eram scriitor, ci ziarist, în al doilea, eu nu frecventam o grădină oarecare, ci *El Jardín*, o cafenea cu terasă. Și trei: ea nu avea ochii verzi, ci de culoarea schimbătoare a strugurelui, căprui uneori, alteori galbeni ca soarele. De aceea mi-o amintesc așa cum am văzut-o prima oară, cu ochi aurii, ca ai lui Doc Savage, *the golden hero*¹.

Când a aflat că am dificultăți financiare, Silvano, care-și azvârlise la gunoi imensul talent literar pentru a scrie foiletoane la radio, m-a invitat să colaborez și eu, ca moderator, la o întâlnire cu frații Cubas, ceea ce însemna, practic, să stai de vorbă cu toată Cuba. Pe-atunci îmi tundeam părul periută. Dialogul purtat cu unul sau doi dintre frați s-a încheiat cu un dezastru previzibil, căci eu nu așteptam părerea lor, ci încercam să îmi expun concepția despre ceea ce însemnau radioul și textul scris pentru radio. Verdictul celor doi membri ai familiei Cubas a venit din partea unuia dintre cei doi, care, adresându-se lui Antonio, m-a etichetat drept perie nevropată. Ceea ce, la urma urmelor, era adevărat. Dar cum ei erau fabricanții renumitei Gravi, „regina pastelor de dinți“, au considerat că am pastă până și unde

¹ Erou ficțional al revistei *pulp Doc Savage Magazine*, foarte popular în America în anii 1930–1940.

n-ajunge peria — exact sloganul Colgate, produsul rival. În felul ăsta, m-au salvat de la o soartă mai rea decât moartea.

Nu-mi amintesc dacă eu am deschis ușa sau era deschisă dinainte. Ușile opun mai mare rezistență memoriei decât intrușii, însă eu eram expert în a trăi cu ușile deschise. În orice caz, a fost secretul (revelat) din spatele ușii (vegheate), și dacă era închisă n-ar fi trebuit s-o deschid. Când am deschis, când am intrat, am văzut că Estela nu era singură. În camera minusculă mai era cineva, un bărbat. Conform obiceiului, Estela, Estelita, trântită pe pat, dezbrăcată, mă rog, îmbrăcată sumar.

— Ah, a spus fără să exclame, tu erai.

— Cine altcineva ar fi putut să fie? i-am spus fără să întreb. Singura întrebare era cine dracu' e tipu' ăsta? Dar înainte s-o întreb, mi-a spus:

— Ți-aduci aminte de unchi-miu?

— Nu.

— Nu-ți amintești că l-am întâlnit în Havana Veche într-o dimineată?

— Nu-mi amintesc. Și ce caută aici?

— A venit să mă vadă, că doar e unchiu'.

— De unde-a știut unde stai?

— L-am chemat eu. L-am dat telefon.

— Aveai numărul lui.

— Nu, l-am căutat în cartea de telefon. E electrician.

Dialogul s-a blocat, în mod clar, din pricina tonului meu înțepat. În acel moment, bărbatul (oaspetele, unchiul, ce-o fi fost) s-a ridicat în picioare. Era înalt. Eu, desigur, mi-l aminteam mai scund. Părea un om simplu, de la țară.

Dacă deranjez, am să plec.

Bădăranul tot mai bădădăia pe lângă ea. Îmi plac aliterațiile cu semnificație, dar și mai mult mi-ar fi plăcut să se care. S-a cărat. Nu înainte de a-și lua rămas-bun de la ea, nu și de la mine. Și necioplit, și nechitit la minte.

Există în gelozie un sex, *sexto sensu*, care ne ajută să pătrundem în profunzimea lucrurilor. Întunericul nopții se prefăcea în lumină, ca și cum bănuielile mele ar fi fost o lanternă tragică. Iago, trădătorul, nu poate să existe fără trădatul Othello.

Ea era incapabilă să mintă, dar era limpede că nu-mi spunea adevărul, că mă înșela, că era falsă și trădătoare. Cum să explic una ca asta ?

Cum să descriu calitatea pielii Estelei, care mai mult radia decât reflecta lumina, fiind în același timp esențială și materială, căci acoperea un corp care, după prima noapte, nu era ostenit, ci, pur și simplu, ostil ? Pielea era granița ei. Dincolo de ea se afla o lume întunecată, dură, o selvă sălbatică și misterioasă. Ca orice teritoriu neexplorat, ea atrăgea și înfricoșa totodată. Eu o descoperisem, atâta tot, dar explorarea ei (n-am putut niciodată să vorbesc despre o cucerire) m-a costat. M-a salvat numai instinctul meu de conservare, pe care, de copil, l-am considerat un fel de înger păzitor.

Întotdeauna am admirat la Cary Grant nu statura, ci abilitatea lui de a găsi un taxi liber și de a pune mâna pe el. *North by Northwest* e, înainte de toate, o paradă de taxiuri: de luat, pe punctul de a fi luate și care sunt luate. Parataxa, ca în *Răposatul Mattia Pascal*, este recursul meu retoric.

M-am hotărât să mă duc la Branly, pe care nu-l văzusem de câteva zile bune. Așa că am plecat de la *Carteles* cu un taxi, chiar cel din colțul străzii, cu un șofer libidinos care conducea vertiginos, spre casa lui Branly de pe strada Línea, acea casă de oaspeți pe care aproape că o transformasem în casă de raport, căci Línea părea o linie trasă cu raportorul.

Apropo de Línea, se numește așa de la linia de tramvai¹. Asta o făcea să se deosebească de alte străzi din Havana care, cu toate că erau și ele traversate de linii de tramvai de sus în jos și de jos în sus, nu purtau niciuna numele Línea. Línea era o încântare când treceau tramvaiele, care mergeau pe mijlocul străzii ca printr-o grădină uriașă. La capătul ei, tramvaiul își continua ruta ocolind promontoriul unde se află Hotel Nacional. Traversa nevătămat coasta Mutia, ieșind victorios în Infanta, de unde nu se mai vedeau nici Malecónul, nici marea. În nopțile cu lună,

¹ Aluzie la versurile „Corinna, Pride of Drury-Lane, / For whom no Sheperd sighs in vain“ din poemul *A Beautiful Young Nymph Going to Bed* de Jonathan Swift. În anii 1700, Drury Lane era o zonă mondenă a Londrei, frecventată și de prostituate.

tramvaiul părea să străbată un peisaj de basm. Acum, strada Lînea ar trebui să se cheme Asfalt. Sau, de ce nu, Macadam¹, că doar ne-am americanizat?

Nu era nimeni în camera lui, care, lucru neobișnuit, era încuiată. La plecare m-am întâlnit cu recepționera, căreia s-ar cuveni să-i spun *concièrge*, dacă această casă de oaspeți este numită pensiune.

— Nu e nimeni la Branly?

— Nu. Doamna e la spital.

— E bolnavă?

— Nu, s-a dus să aibă grijă de băiat.

— De Branly? Ce e cu Branly?

— Păi, uitați, am să vă fac o confuziune.

— O confuziune?

— Pardon, o confesiune. Robertico — mereu îi spunea așa lui Branly — are un defect.

— Numai unul? eram pe cale s-o întreb, dar a continuat:

— Eu l-am descoperit, nu maică-sa, cu divorțu' ei și cu serviciu' ... Știți, e farmacistă.

— Știu.

— Ea habar n-avea de defectul lui Robertico. Eu l-am descoperit, chiar eu în persoană, cu ani în urmă, când Robertico era doar un copil. Cum să vă spun, l-am văzut la duș...

Dusă cu pluta, biata bătrână.

— Spuneți, spuneți. Începea să mă intereseze. La un prieten mai degrabă apreciezi defectele decât virtuțile.

— El făcea duș, iar eu mă uitam la el, și-atunci am văzut că Robertico avea cel mai mic ciucurel din lume și că era lipit de ouțe. I-am spus maică-sii, dar ea n-a vrut să m-asculte. „Fiul meu“, mi-a zis, „este ireproșabil.“ Așa mi-a zis, ireproșabil.

¹ Tip de pavaj inventat de inginerul scoțian John Loudon McAdam.

— Nu cumva a spus intangibil ?

— Nu, a spus foarte clar : ireproșabil.

Ireproșabilul Roberto, cavalier cu neajunsul ascuns.

— I-am zis să-l ducă la doctor, dar nu m-a luat în seamă. Eu, bine-nțeles, nu i-am spus nimic lui Robertico, doar dumneavoastră vă zic acuși. Asta a fost în urmă cu mulți ani, da' acum a trebuit să-l interneze, c-avea dureri.

— Parafimoză.

— Cum ați spus ?

— Fimoză. Aderență la penis.

— Asta e ?

— Probabil. Am vrut să urmez medicina, dar mereu mi s-a pus în cale fericirea.

— Să știți că Robertico e la Calixto García.

— Am să mă duc să-l văd.

— Nu, nu vă duceți, că-i e foarte rușine.

Rușine, nerușine, ce mai conta ?

— Da' să nu-i spuneți că eu v-am spus. Nu tre' să știe nimeni. Numa' eu știu secretu' ăsta. Am încredere în dumneavoastră.

— N-am să spun nimănui.

— Am încredere în dumneavoastră.

— Mulțumesc, doamnă, s-aveți o zi bună.

— La fel și dumneavoastră.

Din clipa aceea, unitatea noastră de măsură pentru lungimea penisurilor a devenit branly-ul. Șase branly, de exemplu, însemnau un penis normal. Zece branly erau un penis ieșit din comun. La Muzeul de Greutăți și Măsuri din Sèvres se păstrează un exemplar de un branly, confecționat din iridiu. Zvonul potrivit căruia un branly din ceară a fost expus cu ocazia venirii la Havana a Muzeului Dupuytren e complet fals.

Oricât ar părea de ciudat (până și azi mi se pare ciudat), noaptea aceea a fost singura în care am făcut dragoste la pensiune. (Într-adevăr, nu ne-am futut niciodată. A fute este un cuvânt cu totul havanez: carne prefăcută în verb.) Întreaga noastră relație a fost un lung *coitus interruptus* care n-a ajuns niciodată să se împlinească. A face dragoste, celălalt fel de dragoste, a fost o intenție avortată în repetate rânduri. Mereu am căutat lângă ea fericirea, dar ea s-a opus de cele mai multe ori. Se pare că ne naștem pentru a fi fericiți (cum spun filozofii optimiști), ea însă s-a născut pentru a fi nefericită — și i-a reușit din plin. Chiar și la începutul escapadei noastre (care însemnase aventura vieții mele) îmi era milă de Estela. Ea, pe de altă parte, respingea acest sentiment; n-am cunoscut niciodată pe cineva cu mai puțină compasiune pentru propria persoană. Viața pe care o trăise nu era, în ochii ei, bună sau rea, ci pur și simplu viață. Asta o făcuse să devină o eroină, pentru care viața nu însemna o intoxicare, ci o otrăvire lentă, care trebuia grăbită. Nu considera că are vicii, nici virtuți. (Poate singurul ei viciu era fumatul țigară după țigară.) Iar unica virtute, aceea de a fi femeie. Nu o copilă, nici o adultă, ci un stadiu intermediar: femeie în adevăratul înțeles al cuvântului. Și nu era, desigur, o femelă. În pofida unei enorme puteri de seducție, sexul intra în mică măsură în alcătuirea ei.

Am văzut *Și Dumnezeu... a creat femeia* la câteva luni bune după ce m-am despărțit de Estela. Julieta din film îi semăna atât de mult, încât abia la sfârșitul aceluia an am reușit s-o înțeleg puțin.

Același plictis, care era o formă de indiferență, același trup potrivit pentru sex, act care pe ea n-o interesa niciun pic, rătăcirea ei fără rost, care însemna în realitate unicul ei destin. Era o femeie modernă (dar nu prea tare), a momentului actual, căci cu un an sau doi înainte nu existase, însă lăsa impresia că n-are viitor. Să fi fost oare o existențialistă? — calificare care ar fi făcut-o să pufnească în râs, dacă ar fi fost capabilă să râdă. Sau, mai degrabă, o amorală perfectă? Aparținea, cred, epocii, dar niciun pic țării sale. De aici și fascinația pe care o exercita: părea o vizitatoare sau o turistă rătăcită — accentul trebuie pus mai mult pe rătăcită decât pe turistă.

Eram pe punctul de a ieși din hotel, traversaserăm lobby-ul (sau cum s-o fi chemând spațiul acela scăldat de boarea fenomenală, blândă, călduță, care venea dinspre stradă, și nu dinspre mare) și nu pășiserăm încă pe trotuar, când am văzut venind spre noi o femeie care fusese cândva o fetișcană pe care o cunoscusem eu în studenție, medicinistă, brunetă, cu părul foarte negru, cu trăsături orientale, care mă făcuseră să o asemăn cu o tibetană, cu toate că nu cunoscusem în viața mea pe cineva din Tibet, nici nu fusesem la Lhasa și nici nu vizitasem Palatul Potala. Fusesem oarecum îndrăgostit de ea, dar niciodată nu mă luase în seamă fiindcă — așa credeam eu — era, aproape sigur, lesbiană. Acum, în timp ce se apropia, a salutat-o pe Estela. Nu și pe mine. Fusese un salut plin de efuziune la adresa Estelitei, care mi-a prezentat-o:

— Doamna doctor — de parcă ar fi fost singura doctoriță din lume; era, în orice caz, singura din hotel. Rezidentă, nu internistă.

— Doamnă doctor, i-am spus la rândul meu, acceptându-i titlul ca pe o distincție nobiliară.

— Îmi pare bine, mi-a răspuns ea. Orice prieten al Estelei este și prietenul meu.

Mi-a venit să-l imit pe Grau: „Vă spun vouă, tuturor, dragii mei prieteni, Cubanitatea înseamnă dragoste.“

— Ne vedem mai târziu, a adăugat doctorița, adresându-se Estelei.

Îi dădea o-ntâlnire?

*Rămas-a hăt departe întâlnirea
Ce ne-a adus alături prima dată.
O violetă-mi pare-acum presată
În cartea ce-i păstrează amintirea.*

Vă mulțumesc, vă mulțumesc, vă mulțumesc. Era Pedro Vargas la radio. Un grăsan urât, cu față de indian mexican, pe care în liceu îl imitam la fiecare sfârșit de an, cântând îngrozitor de prost boleroul acela rafinat care vorbea de crini, de cărți și de cărări pierdute. Doar parodia mă ajuta să par și eu un tip viril. Fără-ndoială, o făceam pentru că fetele se dădeau în vânt după asta. Nu vreau să spun că după mine, ci după Pedro Vargas, cu varga lui magică!

Pe vremea aceea, eu îmi semnam cronicile cu pseudonimul cronicarului, folosind ca subterfugiu refugiul la persoana a treia. Îl adoptasem (și adaptasem) după impersonalitatea autorilor de cronici sociale, dar îmi venea ca un inel pe degetul ireverent. În calitate de cronicar m-am dus să văd premiera la *Gli sbandati*, iar cronica s-a numit „O debandadă obscură”. În ea vorbeam nu atât despre film, cât despre mine, despre deloc lucida, halucinantă fugă de viața ordonată de familie.

Filmul, al cărui titlu inițial fusese Sfârșitul verii și care a fost turnat aproape în întregime în frumosul oraș al lui Toscanini, Cremona, nu este altceva decât soluția negativă — pentru personajul principal — a problemei lui Oedip. Când Andrés optează pentru siguranță și bogăție, alături de mama sa, abandonând-o pe Lucia și tot ceea ce aceasta însemnase în materie de risc și de noroc, abandonează în fapt dragostea și propria condiție umană.

Există o scurtă povestire a lui Q. Patrick despre un fiu care, pentru a scăpa de mama-i ederă, hotărăște s-o omoare, urmând sfatul amantei-scaiu' dracului. Asasinatul va avea loc pe munte. Mamă, fiu și amantă — cele trei persoane ale verbului a iubi — suie coasta abruptă. Pe marginea prăpastiei există un ușor moment

de confuzie. Un corp se prăbușește în gol, și luna îi luminează pe supraviețuitori. Toată oroarea povestirii se concentrează în acea scenă: fiul și-a omorât amanta. Mama-iederă a câștigat.

Noaptea aceea ploioasă de mijloc de august a marcat triumful cronicarului asupra amantei sale.

Aș putea să vorbesc despre sex. Sau, mai degrabă, n-aș putea. Sexul n-a fost niciodată punctul forte al relației noastre. Nici de iubire n-aș putea vorbi, căci n-a existat cu adevărat așa ceva. Dar aș putea, *pot*, să vorbesc despre obsesie: aceasta a fost pasiunea dominantă în scurta noastră viață împreună. Am pomenit înainte cuvântul relație, deși cu greu îl pot folosi cu sensul lui din dicționar.

La concluzia că n-o atrăgea sexul, niciun fel de sex, am ajuns chiar prin intermediul sexului. Nu era deloc interesată nici de o dragoste adevărată. Afirmatia îmi e dictată de experiență: a mea și a ei. Avea, așa gândesc acum, o incapacitate patologică de a simți afecțiune pentru cineva. Era versiunea feminină a lui Meursault. Poate că soarele prea puternic îi țesuse un fel de perdea în jurul conștiinței. Doar și eu trăiam sub același soare și, cu toate astea, sufeream de vinovății care, mai mult decât un complex, se vedeau a fi un reflex. Însă ea era curajoasă, generoasă și fidelă credințelor ei — dacă într-adevăr credea în ceva. Scrisesem mai întâi „și fidelă persoanei ei”. Dar acum am impresia că nici măcar în sine nu credea. Corpul ei, corpul acela omenesc, prea omenesc, s-a transformat într-unul divin. Nu prin adorație, ci pentru că acum este opusul a ceea ce fusese: intangibil.

Cât timp au durat jocul ei și norocul meu, ea a fost, practic, sechestrată de mine. Fără ca eu să fiu, de fapt, sechestratorul ei, ci singura ființă care i-a stat alături.

Ea refuza pe față să fie considerată un personaj, și nu în mod tacit, ceea ce ar fi implicat o consimțire, la fel cum eu mă încăpățânez acum să-i construiesc din amintire personajul. Era femeia (niciodată nu vorbesc de o femeie în trei dimensiuni, fără să fi avut înainte vreo intimitate cu ea) care mă intriga cel mai mult, cu toate că era cel mai puțin înclinată spre intrigi. Dar a pierdut în ochii mei din pricina franchisei. Cum însă eu sunt cel care scrie aceste pagini (nu ea, desigur), mă străduiesc să o recuperez. Nu numai în memorie (amintirea ei nu m-a părăsit nicio clipă), ci și în memorii. Ea e un corp divin, dar și o fantomă care-mi bântuie amintirile.

Serile ni le petreceam plimbându-ne. Urcând câteodată pe Calzada, alteori pe Línea, până la Malecón. Era vară, și noaptea era caldă, dar dinspre mare adia briza. Am traversat în capătul străzii Línea și ea mi-a arătat cu degetul o placă:

— Ce e asta ?

— Un cenotaf.

— Ce cenotaf ?

— Un monument funerar, în care nu e îngropat nimeni.

S-a apropiat curioasă.

— Scrie ceva, da' e în chineză.

— E o placă în memoria chinezilor care-au luptat în Războiul de Independență.

— Așa o fi, da' ce zice ?

— Zice: „N-a existat vreodată chinez trădător, nici chinez dezertor.“

— Tu știi chinezește ?

— Pe partea cealaltă este traducerea în spaniolă.

— M-ai speriat pentru o clipă.

— Te-ai speriat, tu ?

— Jur. M-am gândit c-oi fi chinez.

— Și dac-aș fi ?

— N-aș ieși pentru nimic în lume cu un chinez. Dar, dacă mă gândesc bine, un risc tot există, fiindcă tu cam ai mutră de chinez.

— Eu nu mă văd așa.

— Așa pari. Pari chinez.

— Mai zic și alții.

— Ai ceva de chinez în tine ?

— Nici vorbă.

— Ba ești smucit ca un chinez. Sigur n-ai ceva sânge de-al lor ?

— Sigur.

— Nu te cred. Precis nu-i așa. Nu pot să-i sufăr pe chinezi. Nu m-aș da pe mâna unui doctor chinez pentru nimic în lume, oricât de bolnavă aș fi.

Să fie oare adevărat ce-a spus odată un înțelept, că vorbele apar abia atunci când dragostea a dispărut ?

Vergiliu s-a înșelat. Dragostea nu e stăpână pe nimic. Nimicul, neantul, stăpânește totul. Omnipotentul neant.

Tocmai făcusem o descoperire pe care ar fi trebuit s-o fac din prima noapte. Toate mi se întâmplă noaptea. Acum, în întuneric, în bezna nopții, s-a făcut ziuă dintr-odată. Îmi dădeam seama că nu era irezistibilă. Poate că nu fusese niciodată. Era la fel de degolită ca un cuțit scos din teacă. Însă părea un Cupidon de jucărie, o *Kewpie doll*¹. Era o *poupée*, și nu mă mai interesa: o păpușă de cârpă, aruncată la gunoi, din care doar capul mai prezenta un vag interes. Fără îndoială, operația a avut loc sub anestezie. Am hotărât s-o uit pe Estela, chiar de-ar fi fost să fie mereu Estelita.

Nu era lună în noaptea aceea. Lumina venea doar de la castele stele și, bineînțeles, de la neobositul iluminat public. Dar eu mă refeream la lumina intimă a nopții. Luna caraibiană, luna canibală, își devora adoratorii. Ei nu-i păsa de lună, nici de stele, ea pierea în vâlvătaia încinsă a verii. Ea n-a dansat decât o vară.

¹ Păpușă cu înfățișare de bebeluș, foarte populară în perioada 1910–1950.

Nu trecuseră șase luni de la asaltul Palatului Prezidențial, care se sfârșise cu sânge și eșec¹. Doi dintre participanții la o operațiune paralelă — asaltul CMQ², al cărui scop fusese difuzarea unui apel revoluționar — se refugiaseră la mine acasă. Era vorba despre Joe Westbrook și vărul său, *el Chino*³ Figueredo. Acum Joe era mort, fusese asasinat de poliție (în ultima lui ascunzătoare de pe strada Humboldt), iar Chinezul fugise Dumnezeu știe unde. Trecuse atât de puțin timp, însă totul părea să se fi întâmplat cu un secol în urmă. Nu mai eram în stare nici măcar să-mi amintesc figura lui Joe, cu care petrecusem săptămâni întregi stând de vorbă într-o cămăruță din casa cumnatei mele, Sara, în aceeași clădire. Vorbeam în șoaptă, conspirând, cum făceam mereu de când ne cunoscuserăm la o adunare clandestină ținută într-un birou de pe Manzana de Gómez. De data asta, cea care voia să-mi cunoască opiniile politice era Olga Andreu. Ne-a invitat acasă, în apartamentul ei, pe mine și pe Branly.

Olga Andreu a mai apărut într-o carte de-a mea, sub înfățișarea unei puștoaice de cincisprezece ani cu pretenții culturale, care-i

¹ Este vorba despre asaltul Palatului Prezidențial din 13 martie 1957, prin care Directoratul Revoluției urmărea răsturnarea dictaturii lui Fulgencio Batista.

² Primul post TV cubanez, creat în 1950.

³ „Chinezul“ (în sp.). Se folosește pentru a desemna o persoană de origine asiatică sau metisă, dar și în expresii precum *trabajar como un chino*, „a munci ca un sclav“.

serveau drept excitant lui Branly și drept excentric nutriment peștișorilor colorați din acvariu. Avea pe vremea aceea șaisprezece ani. Acum era un fel de Apasionada. Vorbea în timp ce dinspre patefon se auzea Concertul lui Bartók, care pe mine nu mă încânta deloc, fiindcă nu era altceva decât o rapsodie ungară pentru orchestră. Olga îmi cunoștea opiniile muzicale. Acum voia să vorbim despre politică. Se cuibărise, desculță, într-un scăunel, cu genunchii mai aproape de față decât de dușumea, și începuse să se zgândăre la un picior. Știam ce avea să urmeze: când acțiunea a devenit mai greu de îndeplinit, și-a ridicat picioarul până în dreptul feței și, liniștită, s-a pornit să-și roadă o unghie. Extraordinar era faptul că unghia pe care și-o mânca era cea de la degetul mare. Trebuie spus că Olga era foarte curată, însă treaba asta cu mâncatul unghiilor de la picioare era, cum să spun, un gest *in extremis*. Și totuși, în mod curios, Olga nu-ți făcea scârbă: dimpotrivă, era foarte sexy, chiar dacă acest cuvânt e nou în vocabularul meu. Era atrăgătoare din punct de vedere sexual. Era, totodată, și un fel de muză paradisiacă. Însă nu pentru mine, nu pentru mine. Acum, printre unghiile din gură, mi-a vorbit pe un ton categoric:

— Ce crezi că o să se-ntâmple?

— N-am nici cea mai vagă idee.

— Ce comentează *Carteles*?

— Nimic. Nimeni nu comentează nimic. Cenzura e aparent amabilă, dar fermă. Și, ca orice cenzură, mai e și amenințătoare.

— Dar ne aflăm în stare de război, a răbufnit Olga cu vehemență. Toată țara e în război.

— Nu și a mea.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că e un război particular.

— Zi-i mai bine gherilă sentimentală, a intervenit Branly, care până atunci nu scosese o vorbă.

— Adevărat? m-a întrebat Olga cu obișnuita ei sinceritate în ochi, care se reflecta în ai mei.

— Păcat că păcatul e-adevărat.

— Oooo, Hamlet, a exclamat Branly, răzbunarea e capodopera ta!

— Mai lasă citatele. Și mi s-a adresat din nou. E-adevărat?

— Nu știu dacă-i adevărat sau e ficțiune. Dar este, într-adevăr, un război.

— Surd, a adăugat Branly. Dar nu într-o ureche. Nu e Van Gogh, e Beethoven. Gâlgâie la bar pahar după pahar, dar, ca să-și vindece sublima obsesie, va trebui să-și facă o fiertură de urechea-babei, în mod curios supranumită și buricul lui Venus.

— Sunt angrenat într-un război civil de unul singur.

— Atunci sunteți doi: tu și Titón.

Am crezut că se referea la vreun amant de-al ei.

— Tu și ăsta (Titón¹), atunci. Că nici ăsta nu face altceva decât să migălească tot timpul la desenele lui demente. Desene și iar desene, a spus pe un ton din ce în ce mai ridicat.

Însă Titón nu s-a mișcat de la masă. Nici măcar n-a ridicat capul ca să-și salveze obrazul. Continua să deseneze, absorbit de foaia de hârtie. Din când în când își ducea la gură o țigară, un cilindru perfect. Cum făcea? Titón fusese întotdeauna foarte abil cu mâinile: mai întâi, pianul, acum, desenul, și printre atâtea abilități manuale mai scrisese și un volum de poezii minunate, pe care și le tipărise el însuși, cu mare satisfacție. Nu demult, retrăsese toate exemplarele, unul câte unul.

— Pe mine nu mă iei în seamă? a întrebat Branly. Nimeresc foarte bine la țintă cu săgețile mele. Ochește tu, că eu trag.

Am ieșit pe balcon, eu și Branly, să privim bulevardul și mașinile, care mișunau în toate direcțiile. Dintr-odată, Branly m-a

¹ Tomás Gutiérrez Alea („Titón”) — cineast (regizor, scenarist, actor) și eseist cubanez.

apucat cu amândouă mâinile de gât. M-am opus, dar n-aș fi putut să rezist prea mult în acea poziție, la etajul al șaselea. La fel de brusc cum mă apucase, mi-a și dat drumul, spunându-mi:

— Îmi vine să te sugrum.

— Ce te-a apucat ?

Branly avea o doză de scrânteală, care devenise evidentă pe balcon.

— De ce spui chestiile alea despre mine ?

— Ce chestii ?

— Despre ce-mi lipsește. Ce ți-a spus nenorocita aia de babă. Vasăzică, asta era.

— N-am spus nimic nimănui, crede-mă.

— Și cum a ajuns până la mine ?

— Habar n-am.

— Știi ceva ? M-ai pierdut ca prieten.

— Noi întotdeauna vom fi prieteni. Întotdeauna.

— Întotdeauna poate să însemne și niciodată.

— Atât de întotdeauna, încât am să uit că ai încercat să mă omori.

— Să te sugrum.

— E același lucru.

Mare păcat că Branly e mort, căci era una dintre persoanele cele mai ingenioase pe care le-am cunoscut. Pe deasupra, era și foarte generos. Dar nu regret unele lucruri pe care i le-am spus cât a trăit, nici comentariile pe care le-am făcut despre el. Bășcălie, glume care l-ar fi durut, dacă le-ar fi auzit.

N-ar trebui să scriu (să spun, să povestesc) treburile astea, răspândind secretul pe care mi-l încredințase femeia aceea, pentru că Roberto a fost prietenul meu. Altădată i-ar fi făcut rău, dar acum, că e mort, nimic nu-l mai poate răni și nu se va mai sinchisi, orice-aș spune despre el.

Am făcut o gripă rea de tot, care m-a salvat. Cu toate că nu sunt clarvăzător, am putut să ghicesc viitorul mediat, imediat: aveam să fiu liber din nou, chiar dacă, în mod paradoxal, mă întorceam la starea mea de bărbat căsătorit, de tată de familie, de fiu al mamei mele, de prieten al prietenilor mei, de cetățean exemplar. Ah, gripa! N-o iei tu, ea se ia de tine.

— E o răceală trecătoare.

— Oare?

— O răceală de vară. O să-ți treacă până trece vara.

— Cine-a zis?

— Mama.

— Ah, ca să vezi!

— Crede-mă. Mama e infirmieră și știe multe chestii de medicină.

— Dar nu și de medicina casei.

— Ce vrei să spui?

— Că, dac-ar fi știut ce tratament să aplice în propria casă, n-ai fi plecat de acolo.

— Vasăzică, asta era.

— Asta era. Dacă mama ta s-ar fi ocupat mai mult de tine, n-am umbla cum umblăm acum, din pensiune-n pensiune, din hotel în hotel, pentru ca, într-un final, care înseamnă un nou început, să ajungem la un ultim refugiu, care, de fapt, a fost primul.

— Iar tu, bineînțeles, ai scăpa de mine, care sunt o povară.

— N-am spus asta.

— Dar ai dat de-nțeles, implicit.

— Am dat de-nțeles. Și, mă rog, de când folosești tu cuvinte ca implicit? E o exprimare foarte cultă pentru o fată ca tine.

— M-ai molipsit cu gramatica ta.

— Asta nu e gramatică, ci vocabular.

Începuse revolta muzelor. Clio, Terpsihora și celelalte.

Se rupsese un colț dintr-o măsea cariată, dar răul rămăsese la locul lui. Gravă situație. Limba mea, perversă, pipăia continuu locul cariei, parcă întrebându-se unde e bucățica lipsă. Distracție nocturnă.

În sfârșit, aș mai putea-o numi *dea ex machina*.

Sunt un bolnav rătăcind prin vis. Pe urmă urc. Spre vârful muntelui. De ce faci asta? Pentru că acolo e ea. Ea e Everestul și totodată Neverestul meu.

— Avem toată viața înaintea, i-am spus.

— Ce-avem înaintea e moartea, mi-a răspuns, pe același ton sumbru ca de obicei.

N-am încercat durerea pe propria piele, cum se zice, ci pe piele străină.

Cum se poate numi momentul care durează mai puțin de un moment, dar care îți poate schimba viața? *Fatum* înseamnă destin. Destin este atunci când o forță irezistibilă se ciocnește de obiectul imobil care ești tu. Destin poate să însemne și deusolare.

Acum știu că momentul în care am văzut-o pentru prima dată a fost un moment greșit.

Estela era efectul (aliterația nu presupune alterație) personajului din romanul scris de ea însăși. Era propriul personaj, protagonistă și, în același timp, antagonistă fără angoase existențiale. Ar fi fost în stare să spună „A murit mama ieri. Ori alaltăieri?” : havanism pentru alaltăieri.

— Ai de gând să stai acolo toată ziua și toată noaptea?

— Când te-ai plictisit de viață, patul e cel mai bun loc să-ți petreci timpul.

— Tu te-ai plictisit de viață?

— Habar n-ai ce bătrână mă simt, ce bătrână sunt.

— Fetele ca tine se autodistrug repede.

— Nu știu ce-nseamnă să te autodistrugi.

— Ar trebui să știi. Căci asta îți reușește cel mai bine. Deviza ta ar trebui să fie trăiește repede, mori tânără și fii un cadavru distins.

— N-am avut niciodată o deviză, dar chiar că mi-ar plăcea să fiu un cadavru nu distins, ci destins.

- Destinde-te în pace.
 - Vreau să spun că am să mă răzbun, chiar de-ar fi să ies din mormânt.
 - Să te răzbuni? Pe mine?
 - Pe toți și pe toate.
 - Pari dusă...
 - Sunt dusă.
 - Nu te duce așa departe.
 - Nu-mi duce tu grija.
 - Să nu te mai poți întoarce. Căci distanța e uitare.
 - Ce vrei să zici?
 - Nimic. Sunt versurile unui bolero.
 - M-ai înnebunit cu bolerourile tale.
 - Pun pariu că nu te-ai gândit niciodată la mine ca la un bărbat îndrăgostit.
 - Ca să fiu cinstită, iubitule, niciodată nu m-am gândit prea mult la tine.
 - Nu cred că e adevărat.
 - Ce știi tu despre adevăr, cel puțin despre adevărul meu?
 - Am făcut tot ce-am făcut pentru tine.
 - Ce galant!
 - Crezi că aș fi plecat de-acasă pentru vreo altă femeie?
 - Da' tot însurat ai rămas, nu?
 - Of, n-ai leac.
 - Ba am. Moartea.
- Eram bolnav. Boala mea era ea. Estela. Cum să mă vindec? Atunci mi-a dat prin cap s-o omor. Totuși, crima este un delict foarte grav.

„Vom muri împreună“, cred că i-am spus. Dar eu nu voiam să mor odată cu ea, nici cu altcineva. Nu voiam să mor, eu voiam să trăiesc. „Nu pe mine, pe ea“, spusese Winston Smith încolțit de moartea totalitară. Ea era cea care voia să moară. Cea care a murit. Moartea, ca orice lucru, dacă este foarte dorită, sfârșește prin a veni.

Ca-n boleroul acela la modă, Estelita fusese întotdeauna atrasă de rău. Boleroul continua astfel: „De-asta te iubesc atât de tare“. Dar eu n-o mai iubesc: am iubit-o, deși cred că n-a fost tocmai iubire. A fost mai degrabă un capriciu, însă Oscar Wilde spusese cândva că diferența dintre o mare pasiune și un capriciu este aceea că un capriciu durează mai mult. Estela a durat mult, încă durează. Cu toate că n-a fost niciodată o mare pasiune. A fost, într-adevăr, un moment de iubire ce-a durat exact un moment. Ah, iubirea!

N-a avut niciodată o izbucnire de afecțiune. N-am văzut-o simulând nici cea mai mică emoție. Mai mult chiar, rareori am văzut-o mișcată de ceva. Una dintre aceste ocazii a fost la sfârșit, de fapt, înainte de sfârșit. Căci, la sfârșit de tot, fusese la fel de indiferentă ca de obicei. Niciodată n-am văzut-o râzând, nici măcar zâmbind. Numai la copii am mai întâlnit o seriozitate atât de adâncă, atunci când sunt gata să izbucnească în plâns. După lacrimile și schimonoseala plânsului, copiii redevin serioși. Fusesem întotdeauna surprins de afișul fotografului Núñez, de la intersecția Galiano cu Neptun, care spunea: „Chiar dacă fiul dumneavoastră plânge, Núñez îl va poza râzând.“ Cu Estela, mă simțeam uneori un fel de Núñez fără succes.

Prin iunie mă gândeam că septembrie n-avea să mai vină în veci. Dar acum este deja septembrie. Mi-am dat seama pentru că începuse să plouă, iar zilele deveniseră gri.

— Se pare c-o să plouă.

Am zâmbit.

— Se pare c-am să mă uit pe fereastră.

M-am apropiat de jaluzele.

— *Persicum malum* sau poate *bonum*¹. Totul depinde de cel care privește.

— Asta ce mai e ?

— Nimic, bine-nțeles.

— Știi, câteodată am impresia că nu ești în toate mințile.

— Ca defuncta ta mamă bună.

— Vrei s-o lași în pace pe mama ?

— În pace este, deși eu nu cred nici măcar în pacea mormântului. *De mortuis nihil nisi bonum*² sau mai bine zis *malum*.

— Nici nu mai pricepe omu' ce spui.

Eram în vizită, că doar ce altceva ?, la ea în cameră, când am auzit un zgomot, ca un ropot de aplauze.

— Ce-a fost asta ?

— Plouă.

La Havana, când plouă, plouă cu-adevărat, iar acum ai fi putut crede că se dezlănțuise potopul lui Noe.

¹ Joc de cuvinte: sp. *persianas*, „jaluzele“, lat. *malus persicus*, „piersic“ și lat. *bonus*, „bun“, în antiteză cu lat. *malus*, „rău“.

² „Despre morți numai de bine“ (în lat.).

— Urăsc să ploaie.
— A ploua este un verb unipersonal.
— Ce face?
— Se spune plouă, deși în varianta ta văd că merge și ploaie, mai bine zis aud.

— Urăsc ploaia.
— Dar de ce nu te gândești ce frumos este să te uiți cum plouă când ești la adăpost, pe o arcă pentru doi?

— Pot să-ți zic ceva?
— Ce?
— Jumătate din timp nu pricep ce-mi spui.
— Iar cealaltă jumătate tac. Nu-i așa?
— Află că, de când te cunosc, nu te-am auzit niciodată tăcând.
— Presupun că, în cazul acesta, pot fi considerat un limbut.
Limbut, înainte să mă mai întrebi, este cineva care vorbește prea mult.

— Credeam că i se spune vorbăreț.
— Și așa. Dacă vrei să fii modest.
— Carevasăzică, ești un limbut.
— Nu ți-e dor de casă?
— Absolut deloc.
— Dar e trecutul tău.
— Trecutul e un balast nefast.
— Însă va fi mereu trecutul tău. Chiar și prezentul nostru va deveni trecut într-o bună zi.

— Pui pariu?
— Nu joc niciodată. Așa că eu câștig, chiar dacă pierd.
— Nici eu nu joc, dar m-am obișnuit, de-a lungul vieții, să pierd întotdeauna.

Ea nu nega viața, însă nici nu o afirma. Pentru mine, literatura era mai importantă decât viața. Sau, în orice caz, era o formă a vieții. Pentru ea, nu însemna decât indiferență și plictiseală.

Cu alte cuvinte, gol, golul. Dar ea trăia, iar eu o vedeam trăind și, la început, sufeream. Mai târziu, ca acum, de pildă, doar zâmbeam — sau râdeam în sinea mea.

— Ești sucită, i-am spus, iar ea mi-a întors-o:

— Și tu, răsucit.

— *Touché*.

— Ce face? a întrebat, ca de obicei.

— Înseamnă „atins“ în franceză.

— Atinsă sunt eu.

— Așa spun toți prietenii mei.

— Despre cine?

— Despre tine și despre mine. De amândoi.

— Nu mă face să râd.

— Că ai buzele crăpate.

— Ce spui?

— Uită tangoul și cântă boleroul. Nu e așa?

— Alege tu, și eu cânt¹.

M-a privit cu ochii ei de caramel vital.

— De ce nu mă omori?

— Poftim?

— Cum auzi. Omoară-mă.

— N-ai să crezi, dar mi-a trecut prin cap.

— Așa s-ar rezolva toate problemele.

— Asasinatul este o treabă serioasă.

— Și de ce nu m-aș sinucide? Aș putea să cumpăr arsenic de la farmacie.

— La farmacie nu se vinde arsenic.

— Atunci să m-arunc sub un camion.

— Pe Calzada nu circulă camioane.

— Pot să m-arunc în mare, de pe Malecón.

¹ *Elige tu, que canto yo*, „Alege tu, și eu cânt“ (în sp.), bolero din repertoriul lui Benny Moré.

— Nu există mare pe partea asta a Malecónului. Numai stânci și pietre.

— Da' un glonț în timplă ?

— Se zice tâmplă, cu â.

— Of, nici să mă omor nu pot, că mă omori tu înainte cu gramatica ta.

— Cred c-ar fi mai bine să nu te sinucizi astăzi.

— Nu e o joacă. Vorbesc serios.

— Tu n-ai vorbit niciodată în glumă. Asta e partea ta rea. Păcatul tău originar, America.

Oare mi-a fost milă de ea vreodată? Atunci n-aveam timp de-aşa ceva, în vârtoarea în care trăiam. Acum e prea târziu pentru toţi. Nici măcar nu ştiu dac-am iubit-o sau a fost doar o amăgire a tinereţii, care, în goana întâmplărilor, începuse să se topească.

Aş vrea, cititorule, ca povestea mea să fie întocmai celui tip de literatură dură care-a-nceput cu Cain şi se sfârşeşte cu James M. Cain. Cel care-a sunat de două ori. Literatură patronată de zei minori. Al cărei deliciu constă în prinsul muştelor cu o mână, pentru simpla plăcere de a le smulge aripile. Muşte bine-venite care, după donarea aripilor, se succesc şi se-nvârtesc în jurul lor însele.

Există întotdeauna un conflict între iubire și viață. Acesta este romantismul, care, la urma urmelor, înseamnă mai mult o atitudine față de viață decât față de artă. Cel care spune și repetă întruna: „Sunt un romantic incurabil“ trebuie să admită că suferă de o boală. Cu alte cuvinte, o stare cronică, un fel de guturai al spiritului, și singurul lucru care îl poate vindeca este o altă boală incurabilă. De exemplu, frica.

Ajunsese să-mi fie frică de Estelita și știam că, dacă n-o distrugeam, avea să mă distrugă ea pe mine. Atunci mi-am pus în gând s-o omor. Puțin după aceea m-am hotărât. N-aveam altceva de făcut decât să-mi pun în aplicare crima. Precum asasinul perfect, Dr. Bickleigh¹, am așteptat câteva zile până să iau măsurile necesare ca s-o omor pe Estela. Căci, așa cum susținea și simpaticul doctor, asasinatul este treabă serioasă. Și ce-aveam să fac după ce-o omoram? Trebuia să mă descotorosesc de cadavrul transformat în corp-delict.

Aș fi putut s-o ard. Dar asta ar fi însemnat să dau foc la tot El Trotcha, situație în care jertfa Estelei s-ar fi transformat într-un holocaust cu nume de hotel. Puteam s-o car, gata moartă, până la Malecón și s-o arunc în marea din care părea să fi venit odată. Dar cum s-o duc? Sau aș fi putut s-o tai în bucăți și s-o

¹ Criminalul din comedia neagră *Malice Aforethought* a lui Francis Iles.

răspândesc prin tot cartierul Vedado sub formă de colete particulare, care astfel ar fi devenit publice. Însă necruțătorul casap mai e și fetișist. Îi plac picioarele, îi plac gleznele, îi plac pulpele, îi place o parte sau alta mai mult decât arta care e corpul întreg. Se putea spune că Estela venea spre mine în secțiuni. Tot acest proces de disecție mă făcea să privesc asasinatul nu ca pe un act artistic, ci ca pe unul artizanal, ca pe o meserie: pescar, zidar care demolează o construcție, cărămidă cu cărămidă. Foarte departe, cum vedeți, de Quince¹: așa pronunța Bragado numele lui De Quincey. Englezul susținea că și cea mai mică abatere ar fi dezastruoasă. Ca și aceea de a-l desemna cu un număr pe autorul celebrului tratat *Of Murder Considered as One of the Fine Arts*.

Toate crimele de succes sunt la fel. Doar cele ratate diferă unele de altele. Însă cele mai reușite sunt crimele care nu ajung niciodată să fie înfăptuite: întreaga lor artă stă în plănuierea sau conceperea lor. La câteva zile numai după ce mă hotărâsem s-o omor, am făcut un mare pas înainte notând următoarea deviză: „Asasinatul este o treabă serioasă.” A fost într-o sâmbătă calduroasă, la începutul lui septembrie. *Summery execution*.

Am bătut la ușă, fără să-mi dau seama că băteam în lemn. Nu mai lipsea decât să mă reped într-o cafenea și să arunc peste umăr sarea vărsată sau să aprind trei țigări cu un singur chibrit. Superstiții. Sau stații prin care să amâni atingerea destinației finale: Infernul. Scuzați, vă rog, acesta e trenul direct spre Averno²? Ultima oprire: stația Erotica. Infernul este mobilat doar cu paturi fără perne. În tavan e aprinsă o lumină roșie, dar

¹ „Cincisprezece” (în sp.); prin analogie sonoră, un vorbitor de limbă spaniolă poate pronunța astfel, în mod greșit, numele scriitorului englez Thomas De Quincey.

² Numele unui lac din Italia, situat în apropiere de Napoli. În Antichitate, era considerat locul de pătrundere în Infern, de unde și accepția, în limba literară spaniolă, a termenului *averno* pentru „infern”.

camera — niciodată gratis — este întunecoasă. Muzică la modă: un bolero trist. Am lăsat vorbă jos să aducă de băut, ca orice învățăcel înainte de măcel. O dușcă poate fi țapul ispășitor pentru tragedia care se lasă cu omor.

Am încasat chiar din ușă două lovituri. Una peste ochi, alta peste nas. Ea era întinsă în pat, goală, fumând. Nu goală de tot. Avea niște chilotei albi, iar pielea nu-i mai era aurie: se sfârșise vara. Mirosul era de foiță de țigară ieftină. Fuma una din acele Royale tot atât de ieftine ca și numele lor: fiul reginei care nu e și fiul regelui. Și ea era o bastardă. Am privit-o, am privit-o atent: era aceeași, dar se schimbase. Devenise femeie: incredibila puștoaică se transformase în femeie adevărată.

Stătea în pat cu fața în sus, cu capul sprijinit de pernă, de parcă s-ar fi pregătit să deschidă „Cartea propriei vieți“, am gândit cu un citat. „O carte mică, sau mai de grabă scurtă.“ Părea o statuie, nu prin perfecțiune, ci prin nemișcare. Dacă multe filme sau fotografii au avut ori mai au asupra mea un oarecare efect sexual, statuile, în schimb, m-au lăsat întotdeauna indifereți, sunt ruine care nu mă fac să tresar. Acum, după ce bronzul pe care i-l admirasem în prima zi se dusesse, îmi apărea pur și simplu ca o statuie lividă. Era o statuie perfectă — care fuma. Nu elem, ci o țigară — nici măcar una întreagă, ci un chiștoc ieftin, din pricina căruia duhnea toată camera.

S-a uitat la mine cu dispreț, iar disprețul se plătește tot cu dispreț. Nu mi-a căzut deloc bine privirea ei. Oare cum mă vedea ea cu adevărat? Dacă ne-am putea vedea așa cum ne văd ceilalți, imaginea n-ar mai fi virtuală, ci de-a dreptul infernală. Nu mă refer, desigur, la chipul din oglindă. Și cu atât mai puțin la cel dintr-o fotografie, unde imaginea e fie statică, fie în mișcare. Mă refer la imaginea în cea de-a treia dimensiune, vie și exactă. În momentul acela mi-am dat seama că tocmai inventasem holograma — sau eram eu însumi un produs de natură schizofrenică.

Ochii ei, pal opal, păreau un început de inserare tropicală, și curând aveau să se scufunde într-o noapte grea cu fosforescențe periculoase. Ochii tigrului și ai diavolului sunt și ei galbeni. Numai inelul de aur din ochii ei era diferit. Iris cu reflexe de curcubeu doar în nuanțe de auriu. Dar în fundul lui exista o pată oarbă. Învățasem asta de la Vesalius, cu ceva ani în urmă. La el la fabrică. (După criză vine altă repriză, în care febra scade treptat. Criza aduce întotdeauna o schimbare în bine.) Nu v-am spus până acum că am studiat un timp medicina? Dar, ca și Vesalius, am abandonat teoria medicală în favoarea disecției. Am trecut direct la practică, Estelita fiind obiectul experiențelor mele.

— Pleci?

— Trebuie să mă duc. Trebuie să văd un film a cărui cronică trebuie să o fac dup-aia.

— La naiba cu toți trebuie ăștia! Hai, ieși mai repede!

— Am plecat.

Asta a fost despărțirea noastră. După câteva momente însă, am simțit un miros ciudat și cunoscut, o duhoare. Mirosea a carne arsă. O parte din vârful aprins al chiștocului se desprinsese și-i căzuse pe piept, între sâni. Ea probabil a remarcat groaza din privirea mea îndreptată asupra pielii arzânde, și de-abia atunci s-a uitat și ea în aceeași direcție și și-a dat seama că se frigea. Nu s-a mișcat, nici măcar n-a ridicat capul. S-a mulțumit să măture cu mâna stângă tutunul incandescent de pe piept și a continuat să fumeze, să tragă adânc din țigara aproape stinsă, ca s-o aprindă din nou. Nu s-a plâns, n-a spus nimic și s-a uitat iarăși la mine. Am deschis ușa și am ieșit, fără să mă uit în urmă: gorgona se prefăcuse în pasăre phoenix. Mai târziu am citit că la psihopați pragul durerii este foarte jos. Era bolnavă? Nu mi-am dat seama atunci. Nici măcar acum nu știu.

Într-un final, ah, „într-un final“. Ce-mi place expresia asta populară fără autor, care este un fel de ultimatum spiritual. Într-un final, cum spune boleroul, barca trebuia să se desprindă de țărm.

Voi străbate alte mări ale nebuniei¹

Totuși, n-a navigat ea, nava care nu se putea scufunda nicio dată. *Titanic* sentimental, destinul ei era pe cale să se scufunde. În megafoane răsuna imperativ un ordin: „*Abandon ship! Abandon ship!*“ Ne înghesuiam la babord, la pupă rămăsese numai amintirea. *Abandon her.* (Orice fel de navă, vapor sau barcă în engleză e feminin.) Abandoneaz-o. Se salvează cine poate. *Abandon her now!* Ea zăcea în pat, abandonată între perne ieftine. Abandonată prin abandon. Abandon în brațele sorții, ceea ce are un sens foarte limpede. O abandonasem destinului ei, care altădată ar fi fost mai rău decât moartea. Mi-am abandonat hotărârea la voia întâmplării. Totul este scris de întâmplare, nu de mine. Zaruri și daruri ale sorții. Acolo mi-am abandonat viața ca să-mi continui cariera.

La ieșire, când eram gata să închid ușa, am văzut sclipind în lumina lămpii, pe noptieră, un fel de brici. Un briceguț, dar învățasem de ceva vreme că diminutivele sunt periculoase.

Ea își omorâse mama, chiar dacă doar simbolic (simbolul e un imbold). Acum eu încercam s-o omor pe ea fără simbol, iar sinuciderea ei avea să fie cea mai reușită crimă. Ultimul lucru pe care l-am văzut a fost briciul de pe noptieră, briceguțul de pe noptieră.

Pașii mei, în timp ce călcam pentru ultima dată pe acel coridor deschis spre grădină, scârțâiau, pantofii scârțâiau ca și cum

¹ *Voy a navegar por esos mares de locura, / cuida que no naufrague en mi existir*, „Voi străbate aceste mări ale nebuniei, / Ferindu-mă de naufragiu în viața mea“ (în sp.), versuri dintr-un bolero foarte popular în epocă.

pardoseala ar fi fost din pietriș sau nisip, ca și cum m-aș fi aflat pe o plajă și marea ar fi fost orașul, iar luna, luna ar fi început să se înalțe, rotundă, deasupra orizontului urban.

La ieșirea din galerie am fost asaltat de oglinda din hol: mare, cu o ramă închisă de *majagua*¹, care era totuna cu *más agua*², cum pronunțau negrii, căci în copacul acela creșteau *curujeyes*, orhidee false ce înmagazinau multă apă. În magazin au multă apă. M-am privit în oglindă și m-am văzut. Eram altcineva. Oare mă schimbasem? Sufletul meu se vedea în oglindă. Reflecție într-o reflexie. Am schimbat între noi acea privire de nebun de care vorbește Guidemo Passant. Guy de Maupassant. Guillermo pasagerul. Am ieșit în stradă și în noapte. Am traversat Calzada, am traversat Línea fără lună și am intrat în cinematograful *Rodi*. Stupid nume. Chiar să se fi numit Romero Díaz patronul? Sau Rodrigo Díaz? De îndoieli m-a scăpat filmul, era *Creatoarea de modele*.

¹ Hibiscus, arbore tropical cu flori mari, viu colorate.

² „Mai multă apă“ (în sp.).

De data asta m-am trezit cu Junior, care voia să stea de vorbă cu mine. Oare despre ce? Îmi dăduse întâlnire la *El Carmelo*, o cafenea dintre cele mai populare, mereu plină ochi la orele după-amiezii. Am găsit o masă liberă pe culoarul strâmt unde se aflau ziare, reviste și femei grăbite să ajungă la toaletă. Nu cereau scuze, dar erau scuzate. Masa era la fel de îngustă ca și culoarul de trecere, fustele doamnelor și domnișoarelor se duceau și se-ntorceau, însă nu vorbeau despre Michelangelo, ci despre fleacuri, cu voci de soprane.

Junior a venit și s-a proțăpit în fața mesei mele. Cumva ca să-mi demonstreze cât era de înalt și de lat în umeri? Nu, ci pentru că era timid și se simțea intimidat, dar nu de mine, nu de mine. L-am poftit să ia loc și, corect ca de obicei, politicos ca de obicei, s-a așezat în fața mea. Chiar că era înalt, iar când s-a așezat, am văzut că, pe cât era de înalt, pe atât era de lat. Nu observasem până acum că era aproape un uriaș care în timpul facultății jucase fotbal american (sau cum îl numea el, corect, *grindiron*), cu succesul care făcuse din el un *grindiron hero*. Cu umerii săi lați, în sacoul cadrilat, părea într-adevăr un tip formidabil. N-aș vrea să se creadă totuși că mă lăsam impresionat de uriași. Am citit pentru prima dată *Odiseea* la șaisprezece ani, și știu că Ulise, cu teșmecuri și tertipuri, reușise să-l învingă pe ciclop, arzându-i singurul ochi cu o torță. Dar Junior avea o vedere perfectă și reflexe excelente, dovedite de nimeni altul decât Ernest Hemingway, degustătorul. Într-o după-amiază, Junior

intrase în *Floridita* și îl văzuse pe Hemingway așezat la o masă, într-un colț. Entuziasmat, se repezise să-l salute, iar Hemingway, la vederea celui tip atât de înalt și de robust care se năpustea asupra lui, din reflex sau dintr-un soi de paranoia, se ridicase în picioare și-și scosese ochelarii: nu voia să facă mereu impresia unui înfumurat cu lentile. Salutul lui Junior nu i-a căzut deloc bine. „Hello, Mr. Hemingway!” spusese Junior în engleza lui perfectă cu accent american (neîndoielnic produs al Ruston Academy). Hemingway l-a pus la punct. „Tinere”, i-a spus, „un act privat comis în public” — referindu-se, desigur, la scrisoarea pe care o redacta — „nu e mai puțin privat.” Junior schițase, se pare, un gest de scuză, pe care Hemingway îl luase drept pornire agresivă. Ca să nu mai spun că Junior îl întrecea cu un cap în înălțime pe Hemingway, care se considerase întotdeauna cel mai înalt bărbat din locul acela — adică din *Floridita*. Motiv pentru care Hemingway îi aplicase lui Junior o biată directă de dreapta. Ca să se ferească, acestuia îi fusese de-ajuns o eschivă laterală din cap, și pumnul lui Hemingway nimerise în gol, așa cum cuvintele nimeriseră în van. Junior nu avea pe-atunci nici măcar douăzeci de ani, în timp ce Hemingway își pieptăna deja firele albe — puține, căci începuse să chelească, deși încerca să păstreze aparențele printr-o tunsoare romană. Totuși, iubitor de sport cum era, Hemingway îi acordase lui Junior victoria. „Ai reflexe bune”, îi spusese tutuindu-l, „ar trebui să te faci boxer.”

Așezat cu spatele la peretele de sticlă care desparte restaurantul de terasă, părea și mai masiv — masivitate amplificată de geamul cu rol de oglindă.

Mi-a surâs cu același zâmbet dintotdeauna, așteptând ca surâsul meu să-l întâmpine prietenește. Dar nu aveam niciunul la îndemână pentru strângerea de mână. Nu m-am gândit nicio clipă că mă aflu în fața unui sclipitor învins. Poate pentru că Junior nu era un tip sclipitor, și în niciun caz nu era un învins: din multele

încercări prin care trecuse, ieșise mereu învingător. Era, fără îndoială, un erou pozitiv, în timp ce eu nu însemnam nimic altceva decât antagonicul agonice. Când mi s-a adresat, am simțit că mă aflu în fața unei surprize. Până într-atât de inconsecventă e viața.

— Ce faci, bătrâne?

Vechi salut care se folosea prin Vedado Tennis Club.

— Bine, și tu?

— M-am întors. Nu știu dacă într-un ceas bun sau într-unul rău.

— N-am mai vorbit de mult, așa că pentru mine tot ce spui e nou.

— Așa e, n-am mai vorbit.

Oare ce voia să spună cu atâta reținere? N-aveam nici cea mai vagă idee. Am decis să-l iau pe ocolite.

— Cum ți-a mers prin Spania?

— Sevilla. Un dezastru.

— Cum așa?

— Am făcut pe toreadorul.

— Nu mai spune!

— Chiar așa. Din vina lui Hemingway. Nu a lui personal, ci a romanului său *Death in the Afternoon*¹. Am căutat moartea după-amiaza. Întâi la Maestranza. Așa se numește arena din Sevilla.

— Știu. Am citit aceeași carte.

— Pe urmă m-am dus dincolo de ea, în cartierul Triana, cu cafenele pentru toreadori. Am devenit de-al casei la cafenea unde trona Belmonte. Mare meșter la vorbă, deși niciodată nu vorbea despre sine. Discuta despre orice, doar despre tauri nu. M-am apropiat, m-au acceptat, m-am așezat la masa lui. E fascinant Belmonte. Om în vârstă, în fine, era limpede de ce fusese ce

¹ *Moarte după-amiaza.*

fusese. M-a poftit să stau lângă el. M-am simțit măgulit și într-o zi m-a întrebat dacă nu vreau să mă fac toreador. Cum zicea și Hemingway, mi s-a părut atunci o idee bună.

— Ai auzit în viața ta mii de oameni izbucnind toți odată într-un hohot de râs? m-a întrebat în cele din urmă.

— Eu, nu. Poate Bob Hope¹.

— N-am fost în viața mea un tip comic, ci unul serios, iar de vreo doi ani încoace am devenit mai mult funebru. Asta m-a făcut să-mi aleg un costum negru.

— În afară de sugestia lui Belmonte.

Belmonte, cu zâmbetul lui de lup, cum l-a descris Hemingway, care se reducea la dezvelirea dinților, îi jucase cu siguranță lui Junior farsa vieții sale, imposibil de uitat.

— E-adevărat și asta. Cum, necum, așa s-a sfârșit cariera mea de toreador înainte de-a fi început. Dar eu n-am venit aici să vorbim despre mine, ci despre tine. Ceea ce am să-ți spun o să te afecteze, deși sper să nu afecteze și prietenia noastră.

— Să mă afecteze? Amintește-ți că întotdeauna am știut să mă uit la tauri de pe margine. Deși de o bună bucată de vreme a ajuns să mi se pară un spectacol ridicol.

— Ridicol?

Să vezi un bărbat, de cele mai multe ori o piticanie, îmbrăcat ca o femeie cum își bate joc, înșală, rănește, într-un cuvânt se luptă cu un animal care înainte a fost plin de noblețe și care acum a ajuns obiect de batjocură din pricina sălbăciei celui alt. Asta am gândit nu atunci, ci acum. Nu i-am spus-o lui Junior, care pentru o clipă, glorioasă, dar infamă, fusese Micul Bernardo.

Junior s-a aplecat peste ceașca lui de cafea. M-am uitat atent la el. Niciodată nu mi s-a părut atât de mult ca acum că semăna cu Bill Bendix². Bietul Bendix! În *The Blue Dahlia* avea o placă

¹ Comic și actor de cinema american.

² William Bendix (1906-1964) — actor american de film.

de argint în creștet și-i țiuia în creier muzica maimuțelor. Cu fața lui mare, masivă și osoasă, dar prietenos și blând, se transforma într-un potențial pericol atunci când orchestra Mantovani, însărcinată să asigure muzica de fond din creierul său, interpreta cântecul numit *Monkey music*. Îmi plăcuse în *Taxi, Mister*, fiindcă întotdeauna mi-au plăcut în filme taxiurile în care se leagă conversații cu șoferul. Însă acum Junior, în chip de june-prim după ce toată viața fusese în plan secund, așa cum stătea la masa mea, în colțul meu favorit din *El Carmelo*, mi s-a părut, într-adevăr, *too much*. Ce voia să-mi spună?

— Ce voiai să-mi spui?

— Păi, a zis, și după aceea a făcut o pauză care i-ar fi convenit lui Pausanias, cuceritorul Bizanțului. Acum, redevenind Junior Doișpe, se lansa din plin. Cu capă și spadă, fără urmă de zâmbet.

— Estelita s-a mutat la mine.

Nu era chiar o bombă, dar o surpriză tot era. Nu pentru că Junior, după atâtea ocolișuri, îmi trântea așa, dintr-odată, asemenea veste, ci pentru că o clipă, care a durat mai mult de o clipă, n-am făcut legătura. E-adevărat că fuseseră ceva ocheade între ei la *La Maravilla*, apoi întâlnirile de pe Malécon, pe care le crezusem atât de întâmplătoare ca un măr și o umbrelă pe o masă de disecție. Umbrela, neagră pe dinafară, de oțel înăuntru, nu era neapărat o metaforă. Cineva o aruncase pe Estela în stradă, pentru a o transforma într-un măr al discordiei. Dar nu fusese Dumnezeu acela, ci zeii.

— N-am chemat-o eu. Eu am adunat-o de pe stradă, ceea ce e cu totul altceva. Mie nu-mi plăcea deloc.

— *The company she keeps*¹.

— Exact. Dar nu înțeleg de ce ai spus-o în engleză.

¹ „Compania ei“ (în eng. în orig.). Film realizat în 1951, în regia lui John Cromwell, cu Elizabeth Scott, Jane Greer și Dennis O'Keefe în rolurile principale.

— Pentru că vorbesc cu tine. Că doar Junior e un cuvânt american, nu-i așa?

— Englezesc.

— Ca și mașina ta, care se conduce pe stânga.

N-apucasem bine să termin fraza asta, când mi-am dat seama că nu trebuia s-o fi spus.

— Chiar așa, bătrâne.

— Nu atât de bătrân, încât să-ți pot fi tată.

— Nici nu ești tatăl meu.

— Și-atunci de ce-mi ceri voie să te-nsoresc cu Estela?

— Eu n-am spus una ca asta.

— N-are importanță, *ego te absolvo*¹, ca să vorbim pe latinește cu accent havanez.

— Vrei să spui că am comis un păcat?

— Încă nu l-ai comis. Dar e mai rău decât un păcat. E o greșeală.

— Crezi?

— Dacă n-aș crede, nu ți-aș spune-o. Dar tu n-ai venit să-mi ceri nici permisiunea, nici iertarea.

— Așa e. Doar mi-ai mai spus-o, nu? E-n regulă, acum știi. Apropo, sâmbătă dau o petrecere la mine. Ai vrea să vii?

— De ce nu?

— O să fim doisprezece.

— Ca numele tău.

Junior nu știa, cred că nici acum nu știe, de ce îmi făcuse o mare favoare: Estela, în libertate, era un pericol, un glonț scăpat la întâmplare, chiar dacă un *friendly fire*, cum se spune în practica vieții. Acest foc prietenesc se dovedise în mai multe rânduri a fi fost un foc — era să zic un joc — periculos. Estela era bine acolo unde era. Văzând că zâmbesc, Junior a zâmbit și el. Poate că se aștepta la o înfruntare, însă, ca toți bărbații masivi, voia să

¹ „Te iert“ (în lat. în orig.).

evite problemele. A fost bine că mi-a vorbit. Întotdeauna îmi plăcuse, pentru că știa să fie loial, chiar și în situații în care altuia i-ar fi părut neloial. Zâmbetele au încheiat întrevederea, iar în sâmbăta aceea m-am dus la el acasă, la cină.

Nu m-am gândit însă că avea să fie și Estela acolo, deci eram treisprezece. Cu această scuză bună, am hotărât să nu rămân.

— Pleci? m-a întrebat Junior când a văzut că mă pregăteam să ies.

— Sunt superstițios.

— Tu, care ești materialist?

— În Mexic asta înseamnă colector de materiale. Ca, de exemplu, în fraza „materialiștii sunt rugați a nu staționa în nicio situație“.

— Dar tu chiar aduni materiale și pe urmă scrii, nu-i așa?

Junior era sincer și franc, iar eu, un simplu scriitor. Literal, nu literat. Îmi amintesc când Estela m-a interogată dezinteresat, cum o făcea întotdeauna, cu o semiîntrebare:

— Vasăzică, ești scriitor.

— Da, sunt, i-am răspuns nehotărât.

— Literat, nu?

Nici măcar nu era o clasificare.

— Mai rău ar fi să fiu om de litere, ca zeama lungă.

— Ce zeamă?

— Zeama lungă de litere. N-ai mâncat niciodată?

— N-am idee ce gust are.

— E ca și cum ai mânca o pagină dintr-o carte.

— Tre' să aibă gust de lături.

— De litere.

Mă consideram un esthet modest. Eu mă refugiasem în literatură, acceptat pe încredere în biserica sa laică, jurnalismul. Un

estet eram totuși, dacă privim estetismul ca un ultim refugiu din calea eșecului în viață. Junior era un atlet, un erou. Nu mă las impresionat de un atlet dacă îl văd pe stradă: doar de performanțele lui. Junior era un atlet secret, dar cu potențial de campion. Nu vreau să vorbesc de politică, ci de poetică, de experiența literară, care e un soi de dispreț dobândit prin experiență. Junior, în schimb, căuta experiența cu prețul propriei vieți. Ajunsese până la a-și risca viața pentru o experiență: a fost toreador și terorist. Era, nu-ncape îndoială, un erou. Dar eu nu numai că nu-i prețuiam pe eroi, ci chiar îi disprețuiam de-a binelea — cu excepția celor antici sau a antieroilor. Mie, un erou negativ mi se părea pozitiv. Junior era erou în urma unei victorii, însă nu acceptase să fie martir într-o înfrângere. Pe vremea luptei clandestine împotriva lui Batista, când a aflat că-l ridicaseră pe tovarășul său de celulă și-l torturaseră (l-a văzut ieșind din secția cinci de poliție), tot ce i-a dat prin cap să facă a fost să se ducă acasă, să se așeze în salon și să aștepte ca poliția să vină să-l ia și pe el. Era rândul lui, și nu se mai putea face nimic. Asta a fost tot ce-a făcut, dar nu l-a căutat nimeni, cu excepția mea, care l-am dus cu un taxi, împreună cu Branly, la aeroport, i-am cumpărat un bilet de avion pentru Miami, l-am însoțit la plecare și l-am privit dispărând în noaptea ce învăluia Rancho Boyeros¹. Dar toate astea, desigur, aveau să se întâmple în viitor.

¹ Cartier din Havana, unde se află aeroportul.

Stella not yet sixteen, pentru cititorii bilingvi. Pentru cei monolingvi, Estela nu avea încă șaisprezece ani. Spusese Swift¹. Cât despre mine, semăn mai mult cu Sterne decât cu Swift. Stella îi spunea Swifty. Swifty McDean. Amândoi erau preoți, obsedați de sex. Dar oare nu eram toți trei la fel? Nu suntem toți așa? Sexul e o obsesie mai rea decât moartea, iar francezii le alătură pe amândouă într-o imagine a orgasmului ca organ: *la petite morte*. Mica moarte, noapte de noapte, dă-ne-o nouă astăzi. Și după-amiaza oricând, nu doar din când în când. Aș fi fost ipocrit dac-aș fi spus nu-ți vreau trupul, ci sufletul, căci ceea ce doream era trupul ei. Micuțul, perfectul ei trup imperfect. Dar Estela era, probabil, femeia ori fetița (firea ei depindea de direcția din care sufla vântul), ființa cea mai inteligentă pe care o cunoscusem până atunci. Inteligența nu se manifestă doar prin cuvinte, și eu n-am altceva decât cuvintele, utile, uneori inutile. Cuvintele sunt reale, dar ceea ce obțin cu ele este, până la urmă, ireal. Ea dorea realism, iar eu nu-i puteam oferi decât magie — adesea de salon. Fata aurită, dorită?, trecuse de la aur la praful din care ieșise, după ce fusese un chilipir și o pepită. Sau, mai bine, un diamant, carbon pur, printre oxidul de carbon. Cuvintele înclină balanța și, în cele din urmă, obligă. Asemenea astrelor în horoscop. Astrologii.

¹ Aluzie la *Jurnal pentru Stella*, scrisori adresate de Jonathan Swift lui Esther Johnson, alias Stella. Swift i-a devenit tutore când ea avea opt ani, iar apropierea dintre cei doi a stârnit numeroase controverse.

Dacă într-o zi (sau într-o noapte) un înger (sau un demon) s-ar strecura în patul tău, unde veghezi, solitar, în deplină reculegere, ca să-ți spună: „Viața pe care ai trăit-o o trăiești încă și o vei mai trăi — în continuare și pentru totdeauna — cu aceleași secvențe, în aceeași succesiune, și hățișul ăsta, și păianjenul ăsta, și plasa pe care o tot țese și destese, și luna asta care strălucește printre copaci, și momentul acesta, și eu însumi, și dacă eterna clepsidră a vieții ar fi întoarsă iar și iar, cu tine înăuntru, grăunte de nisip în ceasul eternei reveniri“; dacă această idee, care nu e a mea, ci a lui Nietzsche, ar pune stăpânire pe tine, pe sufletul tău, te-ar schimba, ori poate te-ar strivi. Întrebarea filozofului era: „Ai vrea să se întâmple încă o dată sau poate de mai multe ori?“ Ți-ai mai putea dori ceva cu aceeași fervoare cu care îți dorești această ultimă confirmare a eternității?

Am ieșit și, animal ce sunt, m-am lăsat târât de instinct. Am luat un taxi din colț, pentru că nu e ușor de ajuns cu autobuzul de la mine de-acasă până la Línea.

— Încotro? m-a întrebat șoferul.

Nu l-am auzit, așa că m-a mai întrebat o dată:

— Încotro vreți să mergeți?

— În trecut, i-am spus.

— Dar suntem în Vedado¹.

¹ *Vedado* poate fi confundat, din punct de vedere fonetic, cu sp. *pasado*, „trecut“.

Ah, șoferii ăștia care știu totul, cum se face oare că întrebările devin răspunsuri, fără să înceteze a rămâne întrebări.

— La *Cafeneaua Vieneză*. Știți unde e?

— Da. Sigur că știu. O să cobor pe G.

Eu o numesc Șoseaua Viilor. Prezenți și viitori. Am ajuns la *Cafeneaua Vieneză* în pragul înserării. Nu era nimeni, cu excepția unei singure mese, ocupate în întregime de femei, iar în mijlocul acelei reuniuni de practicante zen se afla, surpriză!, Estela, mai blondă ca-nainte, mai frumoasă ca niciodată. M-am așezat la o masă în fund, lângă bucătărie. M-am uitat spre masa femeilor, dar de fapt mă uitam la ea, la perișorul și fețișoara ei chiupi. *A Kewpie doll, a Cupid all*. Capul a fost primul pe care l-am văzut ridicându-se încet, strălucitor, pe urmă i-am văzut sânii, la fel de mici ca-ntotdeauna, și apoi pe ea, toată, mai micuță chiar decât bustul. S-a ridicat ușor, redobândindu-și în întregime statura minionă și, fără să fi spus ceva cuiva, a venit și s-a așezat la masa mea. Mimesis. Se imita pe sine, fiind din nou ceea ce fusese.

— Mă așteaptă un taxi afară. Vrei să vii?

A ridicat din umeri.

— Cum vrei, a spus.

Acceași Estela dintotdeauna: indiferentă, deloc diferită. După atât timp de când n-o mai văzusem, mi s-a părut lipsită de vlagă. Destinul poate însemna și absența lui.

— Unde mergem?

— Să desăvârșim imaginea monstrului cu două spinări începută cândva, într-o noapte, într-o noapte cu multe gemete și muzică lascivă.

— Ce tot spui acolo?

— Spun ce scriu.

S-a urcat ea prima. I-am cerut șoferului să meargă mai departe, pe același drum.

— Pizda mă-sii, mi-a azvârlit brusc în față primele ei cuvinte intime. S-a apropiat de mine, am crezut că voia să mă sărute, dar n-a făcut decât să mă adulmece. Miroși exact ca altădată.

— Ce-așteptai, o nouă aromă de la Roma?

— Căcat!

— Și tu miroși la fel, și șoferul miroase la fel, toți mirosim la fel.

— Vreau să spun că ai același miros ca înainte.

— „Când iubita se apropie să-mi amușine părul, iz de romaniță-i află, de Romeo.“

— Același căcat dintotdeauna. Nu te schimbi niciodată.

— Nu, nu mă schimb. Credeam că-ți pare bine.

— Că-ți miroase părul a amintire? Nu-mi pare bine și nu mă așteptam la asta. S-au întâmplat atâtea între timp, și tu vii să-mi miroși la fel. Nu e drept.

— Dar și tu ești la fel de frumoasă.

— Nici asta nu-i drept.

— După tine nimic nu e drept.

E impresionant câtă conversație încapă într-un taxi. Mă refer la cantitate, nu la calitate.

Taxiul rula pe strada Lînea ca pe șine. Ca expresul.

— Ia zi, ți-a spus Branly?

— Ce să-mi spună Branly?

— Nu ți-a spus?

— Nu mi-a spus absolut nimic. N-am mai vorbit cu el de multă vreme.

— Păi cu tine nu știe omu' niciodată, nu se știe dacă știi sau nu știi.

De nepătruns este cuvântul. De la străbunii mei coborâți din Imperiul Celest.

— Mă faci praf cu înțelepciunea ta.

— Orientală.

— Bine, atunci să-ți spun eu.

A tăcut ceva timp. Nu era în firea ei, de obicei nu-și cântărea vorbele și nu-și ținea gura nicio clipă.

— Mă culc cu frati-tu.

Iată cum o situație neașteptată poate deveni năprasnică. Nu m-am așteptat la una ca asta. Pentru nimic în lume. Jur că nu m-am așteptat.

— Chiar nu știai ?

— Habar n-aveam. De unde să știu ?

— De la Branly.

— Ți-am spus doar că nu l-am văzut de foarte multă vreme.

— Ei bine, Branly a fost.

— Ce, te-ai culcat și cu Branly ?

— Ești nebun. Tu te-ai uitat la ochii lui ?

— Da, dar nu cu ochii tăi.

— Prin Branly ne-am cunoscut. El m-a prezentat fratelui tău. Primul lucru pe care l-am văzut la el a fost vocea.

„Primul lucru pe care l-am văzut a fost vocea“, exprimare tipică Estelei. Femeile nu vor face niciodată conexiuni logice.

— Are aceeași voce ca tine. Cu ochii închiși, în pat, am impresia că ești tu.

— În pat.

— În pat.

Ah, oraș incestuos. Nu i-am spus asta, nici măcar n-am gândit-o atunci. De-abia acum adopt tonul ăsta incisiv.

— Asta se cheamă incest.

— Asta se cheamă viață.

De ce nu spusese viața care ne creează și ne mistuie ?

N-am zis nimic și cred că nu m-am exteriorizat în niciun fel. Niciun cuvânt, niciun gest.

— Hai, lasă. — Era rândul ei acum. Își bătea joc de mine ? — Văd că taci. Știai. Sunt sigură că știai. Dacă n-a fost Branly, atunci a fost frati-tu. Știai precis. Altfel nu mă căutai, nu veneai să mă

vezi. Dacă n-ai fi știut. În fine, știai ori ba, nu mai contează, dar dacă vrei, pot s-o rup cu frati-tu. Nu trebuie decât să-mi dai un semn.

— Cu trei lovituri de ciocan, ca la licitație.

— Ce zici?

— Că n-am decât să-ți fac un semn, să înclin capul, să bat din palme și, cum spui, treaba e aranjată. Ca la licitație. Tu n-ai asistat niciodată la o licitație?

— Nu. Ce mai e și asta?

— E o vânzare la care o lovitură de mână nu abolește bazarul.

— Tot nu-nțeleg.

Mașina trecuse de Paseo, iar acum rula în direcția tunelului și a uitării.

Ea și-a arborat zâmbetul sardonice, singurul pe care i-l cunoșteam.

— Poți să mă săruți.

— *Obligado*.

— De ce obligat? Nu te forțez.

— Văd că nu vrei să-ți mulțumesc. *Obligado* se spune în Brazilia pentru mulțumesc.

— Dar noi nu suntem în Brazilia.

— Așa mă gândeam și eu.

— Suntem în Cuba.

— În Havana, mai precis. Sau, și mai precis, în întuneric.

— Ciudat mai ești, măi.

— Cum adică ciudat?

— Nu știu. Cu toate poveștile tale trecute.

— Trecut-au anii.

— Pe care-i ai în plus față de mine. Dar știi o treabă?

— Nu doar una, știu mai multe. Ce treabă? Ia zi.

A zâmbit cu surâsul ei cel mai bun, care era un fel de strâmbătură. Dacă mă gândesc bine, niciodată n-am văzut-o râzând pe

Estela, surâsul ei nu era altceva decât o mutră, o mutră schimonosită pe care și-o arboră pe figură.

A surâs cu surâsul care nu era un surâs adevărat și mi-a spus:

— Știi o treabă?

Asta e o întrebare retorică care aproape întotdeauna vrea să spună că nu se știe chiar nimic. Într-un final, cum zice boleroul, nu știi nimic niciodată. Însă probabil făcusem figură de interesat.

— Ce?

— Că nu-mi mai lipsește decât taică-tu.

Acela a fost momentul, trecut de 12, în care, ducându-mă să mă culc cu ea, am decis că nu mai voiam să mă culc cu ea. Mai bine spus, nu trebuia. Nu mai exista niciun fel de dragoste din partea mea, cât despre ea, niciodată nu fusese vorba de mare interes pentru sex. Puterea obișnuinței se întâlnește doar la călugării care-și poartă smeriți rasa¹. Am adus-o înapoi la *Cafeneaua Vineză*, demnă de apreciere nu datorită ei, ci datorită ștrudelilor și renumitului Sacher Torte. Nu m-am gândit vreodată că într-o bună zi aveam s-ajung la Viena, să trag la Sacher Hotel și să mă-nfrupt din minunatul tort. Viața nu este o horă, ci o bandă Moebius, o suprafață continuă pe o singură parte, unde sfârșitul se unește cu începutul.

Între acest paragraf și cel dinainte s-a întâmplat ceva neprevăzut. *Estelle a disparu*. Sau, ca s-o spun mai clar, Estela a dispărut. Franțuzita frază anterioară se datorează faptului că înainte de a împlini treizeci de ani îl citisem pe Proust. Estela plecase fără să lase vreo urmă.

În orice caz, îmi amintesc foarte bine ultima dată când am văzut-o. Eram într-un taxi, pe strada Línea, în drum spre Teatrul

¹ Joc de cuvinte: sp. *hábito*, „rasă de călugăr“, dar și „obișnuință“.

Trianon, la o premieră târzie, și, trecând, eu și șoferul, mai bine zis taxiul, prin dreptul *Cafenelei Vieneze*, am zărit-o, singură, pe trotuar, cu o figură abătută. Mi s-a făcut milă, bine-nțeles, și cum mila nu e o frână suficientă, i-am spus șoferului, câțiva metri mai încolo, să oprească taxiul.

De-abia ne-am salutat.

— Facem o plimbare?

— De ce?

— Așa.

— Dăm o raită scurtă, atât.

— O raită e o raită.

— Poți să mă conduci acasă, dacă vrei. Stau aici, după colț.

— Asta înseamnă o cotitură.

— Bine, bine.

Am mers pe jos până pe strada F. Pe la jumătatea ei, mi-a arătat un bloc de apartamente, fatal. F de la fatal.

— Aicea locuiesc.

— Singură?

Nu mi-a răspuns, ci m-a privit cu figura aceea a ei — ochi, sprâncene, buze — plină de sarcasm.

— Nu ți-a spus Branly?

— Nu l-am văzut de ceva vreme.

— Atunci nu ți-a spus.

— Normal că, dacă nu-l văd deloc, n-are cum să-mi spună nimic.

— Nu ți-a spus.

— Ce? Că trăiești cu el?

— Rece, rece. Chiar nu ți-a povestit nimic? Credeam c-a făcut-o. El știe toată povestea. Și, cum sunteți prieteni, mă gândeam că ți-a spus. Nu știu de unde până unde atâta discreție la el. Lui Branly îi place să ducă vorba de colo-colo și e prietenul tău. Dar, în caz că nu știi, o să-ți povestesc eu totul. Acuma locuiesc

aici, chiar în blocul din fața noastră. Știi cine-mi plătește camera? Lourdes Castany. Trebuie s-o cunoști. Ea mi-a spus că sunteți, că ați fost colegi la școala de ziaristică. Am făcut rost, cum ai zice tu, de-un chinez care mi-a oferit o cameră. Deși în cazul ăsta e o chinezoaică. Nu ți se pare comic? Văd că nu râzi, deși tu ai faimă de comic. De comedian. Mă rog, chestia e că acum sunt lesbiană, cum ai spune tu. Ce părere ai? Cum îmi ziseseseși? Că am înclinații safice. Safice. Tu, cu cuvintele tale ciudate. Ei bine, iată-mă și safică. Numai că nu sunt doar înclinații, ci pura realitate.

De unde scosese vocabularul ăsta? Cu siguranță de la prietena ei, ziarista. N-ai să găsești om mai priceput ca ziaristul în folosirea de cuvinte lungi pentru idei scurte.

— Fosta virgină și amantă a ta este acum lesbiană. După cum vezi, te imit spunându-ți că practic tribadismul. Asta nu-nseamnă că acum am devenit așa. Am fost întotdeauna, iubitul. Doar că n-am știut. Tu m-ai descoperit, m-ai ajutat să mă descopăr. Cum îmi tot spuneai și repetai mereu, că ești Cristoforul meu? Nu-mi pasă dacă îți place sau nu ce fac, mi-a spus cu o voce sfârșită, ieșită parcă din adâncul nesfârșit al lumii. Părerea ta îmi e indiferentă. Mai mult de-atât, tu îmi ești indiferent.

— Și eu, care credeam că-s diferit.

— Nu ești chiar deloc diferit, cu nimic. Înțelegi?

— Înțeleg. Plutesc între indiferență și neant. Dar altădată mă credeai indispensabil.

— Niciodată, m-auzi? Absolut niciodată. M-am folosit de tine doar ca să plec de-acasă, să scap de maică-mea, nimic mai mult. Pricepi?

— Pricep. Ceea ce n-am priceput niciodată a fost complotul acela, amestecul de neorealism și de film noir, pentru uciderea autoarei zilelor tale, poate și a autorului nopților tale, aici de față.

— Nu-nțeleg. Țsta e avantajul de a sta de vorbă cu tine. Nu se-nțelege niciodată ce spui, iar, dacă se-nțelege, nu se știe dacă vorbești serios sau în glumă.

— Țsta e avantajul de a fi un autor comic.

— Tu nu ești niciun fel de autor. Ești doar un biet ziarist. — Spunându-mi-o, și-a afișat strâmbătura finală în chip de zâmbet, spre a dispărea apoi în întunericul scării.

Mi-am amintit brusc de recepționera de la biblioteca națională, femeie coaptă ori mai degrabă aproape putredă, care, în timp ce completam fișa obișnuită, în care la „Ocupație” notasem „scriitor”, și-a scos ochelarii, m-a privit și m-a întrebat: „Cum vine asta, scriitor?”, mai mult apăsând cuvântul, decât subliniindu-l. „Aici nu există scriitori. Treceți acolo ziarist, și gata.” Să fi fost glorioasa portăreasă vreo mătușă a Estelei? Cine știe. Genele se transmit, sunt contagioase.

Eu și Estela suntem uniți în această carte, în această pagină, în aceste cuvinte care se înșiruie. Ne unește abisul: ea a murit, iar eu trăiesc pentru a scrie cartea. Ne va salva acest paradis, ne va condamna acest infern: o carte, o viață. Gâde, gândesc, n-a fost nici-când o îndeletnicire de temut la mine, dovadă că-n grămada de cenușă a iubirii i-am găsit inima intactă.

N-a fost doar vara fericirii mele, ci una plină de mizerii, de furie și de foc. A fost de neuitat, nu din motive evidente, ci pentru că mi-o amintesc în clipa asta de parcă totul s-ar petrece chiar acum. Nu e durere mai cumplită, spune Dante, decât, aflat în deznădejde, să-ți amintești de clipe fericite de demult. Dar ce se-ntâmplă când îți amintești nefericirea fără să simți durere, ci, dimpotrivă, savoarea faptei săvârșite, și când iubirea pusă la-ndoială nu e mai rea ca ne iubirea, ci se-aseamănă?

Din tot ce mă presează și mă impresionează voi țese subiectul pentru această carte. Contează prea puțin dac-acest tot e josnic și trivial — sau groaznic. Știu astăzi mult mai multe decât știam atunci, ceea ce nu înseamnă că sunt și mai deștept. Sunt și mai cinic, dar nu la fel de crud. Ce i-am făcut Estelei este mai important decât ceea ce-mi făcuse ea mie. (Nu mai pun asta: — sau ceea ce ne făcuserăm unul altuia.) Cât despre dragoste, este una din formele pe care le adoptă nebunia — sau e o gripă. Se va descoperi-ntr-o bună zi că nu e altceva decât un virus de moment. Și cineva, n-am nicio îndoială, îi va afla vaccinul potrivit. Adică o suspendare a microorganismului producător de imunitate prin

stimularea anticorpilor. Sau contra corpurilor. Mici organisme în trei dimensiuni, care încetează a fi corpuri străine, spre a se infiltra în toate simțurile noastre. Sau în suflete, să le însuflețească. Se va fi gândit oare cineva, vreodată, la aceasta ? Poate Dante. *Al dente.*

Aș minți dacă aș spune că n-am mai văzut-o. Am văzut-o. Era-n pantaloni în loc de fustă, cum obișnuia în ultima vreme. Și am mai observat că-și încheia cămașa de la stânga la dreapta.

Spre deosebire de cum călătoream altădată, cu rata, cu autobuzul, cu busul, că i se spunea-n toate felurile, acum mă deplasam cu taxiul, așa-zisa „mașină închiriată“. Mergeam pe strada Lînea, care nu era una dintre străzile mele favorite, în special de când dispăruse tramvaiul, și am trecut prin fața *Cafenelei Vieneze*, iluminate, dar aproape goale. Branly îmi văzuse destinul în globul lui de cristal de Murano. „Dac-o să mai mergi mult cu taxiul, o s-ajungi taxidermist.“ Ceea ce nu înseamnă un mare viitor, dar sună bine.

Cafeneaua Vineză de pe Lînea era versiunea tropicală și topică a alteia, *Café Sacher*, ce făcuse faimos filmul acela cu agenți secreți și iubiri oculte, preocupați, cu toții, să prefacă dezamăgirea-n amăgire¹. Chiar dacă nu-ntâlneai în ea vreo Wanda Massai, tot ar fi trebuit să poarte numele *Café Sacher-Masoch*. Dar *Cafeneaua Vineză* își dobândise celebritatea nu pentru tort, ci pentru *tortilla*² Sacher. Toate lesbienele să-mi mângâie chipul,

¹ Aluzie la thrillerul erotic *Venus in furs* (*Venus înveșmântată în blănuri*), cunoscut și sub titlul *Îngerul Negru*, inspirat din nuvela cu același nume a scriitorului austriac Leopold von Sacher Masoch, în care naratorul își exprimă fanteziile sexuale, care au primit ulterior numele „masochism“.

² „Omletă“ (în sp.).

cânta un tip la Radio Futura. La vremea aceea, în Havana Veche, orice femeie în căutare de refugiu pentru subterfugiul ei era numită *castigadora*¹. Vechea mea Estelita devenise Estela: dintr-o Venus în pielea goală, o Venus în blănuri. Ah, Sacher, ah, Masoch!

Eu eram armăsarul în călduri care din când în când dădea raite pe acolo, uneori insistente, alteori sumare, din cauza miopiei. Într-una din dăți am văzut-o pe Estela stând la o masă, cu o altă femeie blondă. Amândouă erau tunse scurt — fără îndoială un *trait d'union*². Estelita, acum cu față de Estela, era cheală aproape, cu un fel de frizură care n-aducea deloc a coafură de femeie. Semăna întrucâtva cu Ioana d'Arc. Nu cea din literatură sau din istorie, ci cea din film: domnița din Orléans a lui Carl Dreyer, renumit *coiffeur des dames et pucelles*, care mai mult o torturase decât o tunsese. În timp ce Ioana era virgină de profesie, bărbată-ntre bărbați, Estela nu era, în acea după-amiază, decât femelă-ntre femei.

Am privit-o așa cum n-aveam s-o mai fac vreodată. Am supt-o din ochi. Am supt, supă: extract de carne, comestibil.

Admirația mi-ar depăși venerația — dacă aceasta ar exista. În străfundul ființei mele, mă las în voia adorației care-a existat odată, pentru scurt timp, e-adevărat. Pe-atunci, ea întruchipa modelul unei zeițe. Dar nu era un spectru, nici nu avea prestigiul unei dubluri. Era din carne, la-ndemână, foarte accesibilă. Alții ar fi putut să o considere o femeie ușoară. Dar nu era așa, jur că nu era. Pentru mine, ea a fost întotdeauna o întrebare dificilă.

Ea chiar că trecea lin prin viața cea de toate zilele. Nu lucrase niciodată, nu găsisese slujba pe care-o căuta, dar își văzuse mai departe de viață. N-avea unde să stea, se muta din casă-n casă, toate de-mprumut, din motel în hotel, însă nimic nu părea s-o atingă. N-avea memorie, nici amintiri, nici remușcări. Ar fi putut

¹ „Cea care pedepsește“, dar și „seducătoare“ (în sp.).

² „Liniuță de unire“ (în fr. în orig.).

părea o plantă, dacă n-ar fi fost așa promițătoare-n pat, dar și acolo ar fi fost nereușită fără trupul acela al ei, și fața, și sânii cu aspect de țâțici, capabili să devină veritabile cupole de desfătare. A mea, cel puțin. Sânii ei sunt țățoși, se vâă-n tine ca niște bestii mici. Pe urmă sunt ochii, privirea care te atrage, mândră și trădătoare, de ce n-aș recunoaște-o ?

Băile, scene cu îmbrăcat și dezbrăcat. Un val de inocență o împinge spre plaja matinală. Fetiță curajoasă, cu extrema ei candoare și erotismul ei extrem: ca o artistă-copil, cea mai sexy dintre copilele-artiste. Față de pisică, cu inocența și caracterul de felină. Dar ia spune-i-o șoarecelui. Păr în dezordine acum, de școlăriță ieșită dintr-un colegiu de fete înstărite. Nasul îi accentuează chipul de puștoaică. O fi ea copilă, dar nu-i deloc puerilă. Pare să aibă o singură expresie. Dar de fapt are mai multe vieți, una din ele, venerică. A apărut acum la granița copilăriei, însă poate prea bine să fie și Popeea; scăldată în lapte, cufundată în lapte, înotând în lapte.

A trebuit să merg s-o văd tocmai la clubul de pe strada 12, o speluncă. La intrare, ca și la *Atelier*, am fost izbit de întuneric și mai apoi de un val imens de fum. Un fum aproape solid, emanat de cei care se înghesuiau înăuntru.

Deasupra intrării, o plăcuță discretă, dacă un nume poate fi numit astfel: „Picasso“. Pătrunzând înăuntru, n-a lipsit mult să mă prăbușesc din cauza muzicii, deși doborât eram dinainte. În fund, în spatele locului rezervat orchestrei, dac-ar fi existat vreuna, era un tonomat multicolor, sub care scria cu litere de-o șchioapă: „Las Demoiselles de Avignon“. Ortografia se voia franceză. Publicul de la *Picasso* era alcătuit din pure demoazele de Avignon: femei, fetișcane mai degrabă, care se strângeau în jurul tonomatului ca băștinașii în jurul vreunei zeițe albe. Misterele

zeiței Bona Dea, resuscitate de Roma Antică. Stingeți luminile, păgânilor!

Am încercat să merg pe unde toți ceilalți dansau — ceilalți fiind doar dame-nlănțuite. Una cu alta. Dansau lipite strâns, obraz lângă obraz. La mese mai erau și altele. Două câte două. Conversau, se sărutau. Peste tot, doar femei.

Rock'n rollul luase cu asalt Havana, însă dinspre aparat se auzea acum o muzică dulceagă, care nu era un rock'n roll, ci un rhythm and blues: un disc cu formația Platters. Știam că melodia, impusă și insinuantă, se numea *Only You*. Doar tu. Nu doar eu, căci am văzut-o undeva mai în fund, dansând cu perechea ei, despre care nu s-ar fi putut spune prea ușor ce era: femeie, fătă-lău, fantomă?

Pe sub jacheta roșie era strânsă cu o fâșie neagră, care de-abia-i acoperea pieptul și nu-i ajungea până la coapse. Am presupus că ea era sexul zburdalnic, devorator, cu toate că figura îi rămânea calmă, impasibilă, iarăși calmă și cu adevărat inertă, indiferentă. Umblase, sfâșiasse. Dar de trăit, trăise? Părea un zombi alb: versiunea mea personală despre o Christine Gordon¹ care pășea catatonică prin noaptea haitiană. Ce m-aș face fără cinema?

¹ Actriță americană care a jucat în filmul *I walked with a Zombie* (1943).

Partea rea din cea bună trecuse, rămânea partea bună din cea rea. Totuși (cuvântul ăsta tot apare mereu), n-aveam s-o pot uita. Fata asta avea fibră de femeie adevărată, iar eu n-aveam cum să o uit, nici dac-aș fi vrut. Dar nu voiam. Am uitat multe fete, însă Estelita se prefăcuse în dâră înspumată. Joc de cuvinte simplu, dar greu de folosit, de construit o frază care să-l conțină și, în același timp, să îl excludă. Vaga Estelă nocturnă.

Subscriu la paranoia națională, chiar și la schizofrenia concetățenilor mei, care ne văd ca o țară sclavagistă, transformată într-o nație de mulatri, în care negrul este întruchiparea sclavului: o țară de metiși. Se folosește adesea o interogație privitoare la identitatea rasială, și anume: „Da' bunică-ta unde e?” — referire nu doar la rasa celui chestionat, ci și a celui care întreabă: bunica națională e subînțeleasă. Periculos în cazul sclavului este că poate ajunge liber. Periculos în cazul cubanezului este că e un sclav eliberat.

Dar ea, Estela, nu suferea de aceste frământări. Ea primea orice rău, ca și orice bine, fără urmă de tulburare. Nu-i păsa de bunică, era abulică. Nu era o scorpie, cum sugerase Carbell, aflând că era Scorpion. Poate doar o omidă ce refuza, indiferentă, să se prefacă-n fluture.

A vorbi despre obstinație în cazul ei ar însemna să îi conferi o calitate muzicală. Greu lucru, căci era indiferentă. Era — mereu fusese — o fire independentă. Fusese prizonieră, dar se eliberase. Ceea ce o făcea periculoasă era faptul că sclava din ea rupsesse toate lanțurile. Inclusiv pe-ale mele. Fusesem pentru ea o simplă verigă, acum îmi dau seama.

Realitatea sunt mereu ceilalți. Chiar și cei de dincolo de pagină. Mai ales aceia. Niciodată nu mă recunosc într-o oglindă sau fotografie. Există o imagine ideală a mea, care nu apare pe nicăieri. Aș vrea să mă văd așa cum apar în ochii celorlalți, dar asta, recunosc, e perfect imposibil. În loc de perfect, aș putea spune imperfect. Eu nu mă văd, sunt văzut de ceilalți.

Am decis să mă tund: zero, ras complet. Să fi fost asta o formă de-a mă elibera? Acum, așezat în balansoar, mă uitam la televizor. Cel mai bătrân om din lume recomanda trabucurile, pure, havaneze. L-am ascultat și m-am lăsat de țigări. LM, Marlboro, Camel. Gata cu ele! Nevastă-mea s-a așezat lângă mine și mi-a luat mâna într-a ei. Am lăsat-o. După bătrânul cel mai bătrân din lume a urmat muzică. *Veinteños*¹ cu María Teresa Vera, acompaniată de Lorenzo Hierrezuelo, care era chitara-ntâi și vocea a doua: muzicantul adevărat, mereu în rol secundar.

*Eu degeaba te iubesc
Dacă tu nu mă iubești.
Timpul care a trecut
Nu-l mai iei de la-nceput.*

¹ „Douăzeci de ani“ (în sp.).

Foarte puține lucruri se pierd în timp, însă multe se pot pierde în spațiu. Havana e un mare oraș, dar nu este un oraș mare. Nu ieșisem deloc din el, dar prin oraș umblam tot timpul. Cu toate astea, n-am mai întâlnit-o niciodată pe Estela.

Ea fusese o rană în goană. Fuga ei, acum-mi dau seama, îi ștersese imaginea. Așa cum dispare conturul unui cerb: vânătorul nu mai vede decât o pată în zbor. Acum scriu nu ca să redobândesc exemplarul, nici ca s-o recâștig pe ea, ci ca să-i completez chipul fugar: o gazelă prinsă-n poză. Peste doi ani se împlinește o jumătate de secol de când povestea aceasta figurează în ghidul vieții mele, mă însoțește pretutindeni, trăiește în mine. Nu totdeauna în suflet, dar mereu în minte: unde amintirile se-aventurează — și se-nmagazinează. Am amintiri cu ridicata și cu bucata, adică mărunțișuri: firimituri de la banchetul dragostei. Platon, Platon, de ce mă obsedezi?

Nici luna-n miez de noapte, nici cineva în preajmă la lumina lunii. Nicio lună. Nici eu, nici tu, nici luna nu va mai fi aici ca să privim păianjenul țesându-și plasa pe terasă. Și niciun țesător, niciunde, nu va mai exista când noi vom fi neant: tu cea dintâi, căci or fi părând ele, femeile, de fier, dar tot mai repede decât bărbații pier. Acum știu: viața te-a distrus. Poate aceste pagini te vor reconstrui: palimpsest peste incest. Ah, Estelita, de ce mă urmărești?

Spunea cineva că e posibil să privești în urmă cu plăcerea pe care o produce distanța. Sunt cuvintele unui romancier minor.

Un mare poet spusese, dimpotrivă, că nu s-a pomenit mai mare suferință decât să-ți amintești, la disperare, de timpuri fericite. Dar oare disperarea doare, privită invers, dinspre fericire?

Câte-ntrebări își poate pune omul, într-o plimbare singuratică, nocturnă, prin Havana, de pe La Rampa, spre exemplu, până la intersecția 23 cu 12. Mersul pe jos e ostenitor, amintirea îți face foame. Așa am ajuns până la *Fraga y Vázquez*, o cafenea în care am cerut porumbel fript cu garnitură de orez, fasole neagră și banane prăjite. Ah, și o bere Hatuey foarte rece. Ave Maria, frățioare, că bine mă mai simt! Adică am să mă simt. Căci totul se scurge în uitare, mai precis s-a scurs în timp. Brick Bradford avea mașina timpului¹, eu am memoria.

¹ Aluzie la filmul cu același nume, în care eroul principal poate călători în timp.